יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד!

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 89	Łódź, Niedziela, 16 kwietnia 1933 r.	עלפטער יאהרגאנג	לאדז, זונטאג, כ׳ ניסן תרצ״ג	№ 89

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

טעאטער „סקאלא״
15 שרודמייסקא 15

לכבוד דעם ח׳

ד. בן-גוריון

פיהרער פון דער יודישער ארבייטערשאפט אין ארץ-ישראל — פארזיצער פון דער הסתדרות העובדים.

מארגן, מאנטאג, דעם 17. אפריל (שביעי של פסח) 11.30 פריה קומט פאר

א פייערליכע אקאדעמיע

אין פראגראם: 1) דערעפנונג 2) בעגריסונג 3) רעפעראט פון ח׳ ד. בן-גוריון

„וואס ווילען מיר איד א״י״

א. ה. ט.

ליגע פאר׳ן ארבייטענדען ארץ-ישראל אין לאדזש

בילעטען פון 49 גר. ביז 2.50 זל. שוין צו בעקומען אין קאסע פון „סקאלא״.

היינט ערעפנונג

פון הורט-לאגער פון

עלעקטראטעכנישע ארטיקלען

וואס איז איבערטראגן אין נייעם לאקאל אויף

4 זאוואדזקא 4 טעל. 142-41

J. HUPERT

(dawn. Zawadzka 10)

„שיר״ „שיר״

לאדזער יודישער מוזיק-פעראיין „שיר״

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דינסטאג, דעם 25 אפריל 1933, 8.45 אוו. קומט פאר

א גרויסער קאנצערט

אין פראגראם: ג. פ. הענדעל

„יהודה המכבי״

אראטאריום אין 3 טיילען

אויסגעפיהרט דורך׳ן „שיר״-כאר, לאדזער פילהארמאנישען ארקעסטער און סאליסטען: פרל. ס. קראפיוניק (סאפראן) ה. זשעבראווסקא (אלט), אויבערקאנטאר פון ווארש. טלאמאצקער סינאגאגע

משה קוסעוויצקי (טענאר)

און ל. ריאזאנצעוו (באס).

דירעקציע: פראפ. י. פיוווישיס || ביים קלאוויר: פ־ל. אדא סוראוויטש

בילעטען פון 1 זל. ביז 4.90 צו בעקומען אין קאסע פון פילה׳

„שיר״ „שיר״

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען - קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונד.

Dr.

Wajnberg

ספעציאליסט פון לונגען- הארץ- און סקלעראז-קראנקהייטען

ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02

נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 וו.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזערע ג׳ אפנעהמער, אז אונזער געשעפטס-לאגער איז פון דער שרודמיעסקא 12

איבערגעטראגען געווארען אויף דער

פיעטריקאווער 62

פראנט, 1-טער שטאק

מיר עמפפעהלען א גרויסען אויסוואהל די נוט - בעקאנטע אונזערע טיכער טעקסטיל-סחורות און וייד-אויסארבייטונגען.

A. A. PIASKOWSKI

Łódź, Piotrkowska 62, front, 1 piętro. 1861

שיימלען

צו בעקומען

קערש,

סמווראווא 15

טעאטער „סקאלא״ שרודמיעסקא 15

נור 3 טעג

היינט, זונטאג, מארגען, מאנטאג און דינסטאג. אנהויב 6, 8 און 10 אוונד

די וועלטבעריהמטע שטערן פון „פאראמאונט״ און די העלדין פון פילם „טאבו״

RERI

דער גוט-בעקאנטער הומאריסט און קאנפעראנסיער פון טעאטער „מארסקיע אקא״ אין ווארשא

Jerzy Boroński אין זיין רעפערטואר.

דער בעריהמטער כאר, וועלכער זינגט אין „ראדיא״

Chór Juranda

די בעקאנטע וואדעוויליסטין און זינגערין

Halina Rapacka

דאס עקסצענטרישע טאנץ-פאר

Heinrich et Prokopiakówna

ווי אויך דער בעקאנטער פילם-אימיטאטאר

Bil

פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דוד בייגעלמאן.

בילעטען צו פרייזען פון 75 גר. ביז 4.20 צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער

Z intencji zaręczyn córki szefowej naszej p. Ali Litmanowiczówny z p. Henkiem Frydmanem życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

PERSONEL firmy LITMANOWICZ.

שפארזאמקייט

איז א וועג צו

וואוילשטאנד

Żarówka „Helios"

איז שפארזאם, ביליג און דויערהאפטיג.

צום פרהילינג- און זומער-סעזאן

עמפפעהלען מיר די נייעסטע

דאמען- און הערען-שטאפען

אויף פאלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און אנדערע סחורות.

ביליגסטע פרייזען! הורט—דעטייל! רעיעלע בעהאנדלונג!

Bcia A. i R. MILGROM

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 36

tel. 225-95. front, I piętro.

קאנפעקציע-שניידער-מייסטער-כאלופניקעס-פעראיין אין לאדז, פילסודסקיעגא 12.

קאמוניקאט

דערמיט מעלדען מיר, אז דאס געשעפט פון ל. קארז, פולנאצנא 12 איז פערשטארקט אלס פ־אטעסט נעגען דער אונגעזעטצליכער בעציהונג צו די בעלי-מלאכות און בפרט פאר זיין ברוטאלען אנפאל אויף דעם שניידער-מייסטער א. אלעקסאנדער, וועמען ער האט פיזיש און מאראליש בעליידיגט אויף אן׳אונגעהערטען אופן. מיר פאדערן דעריבער אויף אונזערע מיטגלידער צו וואַרנען; די ארבייט און אויבענגערמאנטע; געשעפט, ביז דער ענין וועט נישט זיין ערלעדיגט.

די פערוואלטונג

פון פאנאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין (כאלופניקעס) פילסודסקיעגא 12.

פאר

גאלד, בזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

דאס בעוואוסטע

טוך און קארט-געשעפט פון

J. MILGROM i S-ka

Łódź ,1 Ogrodowa 1, tel. 242-52

עמפפעהלט צו דעם בעפארשטעהענדען פריהלינג- און זומער-סעזאן דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואהל פון ערשטקלאסיגע

מענער- און דאמען-סחורות

די נייעסטע מוסטערן פון ביליצער, טאמאשאווער א. א. סוחרות.

די פרייזען שטרענג צוגעפאסט צו דער איצטיגער צייט.

פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג!

הורט און דעטייל! געדענקט די אדרעס! הורט און דעטייל!

23 סומט און איהר וועט זיך איבערצייגען! 23

אז אמבעסטען און אמביליגסטען

קויפט זיך צום בעפארשטעהענדען פריהלינג- און זומער-סעזאן

די נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער סחורות

נאר אין דעם בעוואוסטען טוך- און קארט-געשעפט פון

M. TAZBIR

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער געוועזענער פירמע ק. מילגראם

לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39, פראנט, 2. שטאק

23 הורט און דעטייל! — רעיעלע בעהאנדלונג! 23

געדענקט דעם אדרעס!

די עלעגאנטסטע מענער=היטען

צום איצטיגען פ יהלינג= און זומער=סעזאן עמפפעהלט
אין די נייעסטע פארמען און קאלירען
דאס גוט-בעקאנטע היטען-געשעפט

„KURJER KAPELUSZNICZY" לאדז, 15 פאלודניאווא 15

אכטונג! צוליב'ן קריזיס פערקויף איך מיט 40% בילליגער. זעמטליכע רעפעראטורען און פאסאנירען ווערען אויסגעפיהרט לויט'ן אויסלענדישען מוסטער. קומט און איבערציינגט אייך!

דאס בעוואוסטע ארטאדאקסישע מוסטער-חדר

„יסודי התורה הראשון"

שע"י אגודת ישראל, לאדז, פאלודניאווא 11, טעל. 83-191,

וועלכעס עקזיסטירט פון שנת תרע"ח, און האט שוין מתמיד געווען תלמידים גרויסע תלמידי חכמים און בעלי-הוראות למאות, (בלי ע"ה), איז פערזעהן מיט די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען הן בלמודי קודש, והן בלמודי חול ווי אויך מיט די פאסענדסטע תלמידים, איז מודיע, אז לויט דער פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט, מוזען אלע עלטערן, וואס ווילען זייערע קינדער לאזען לערנען אין חדר צום קינפטיגען שול-יאהר 1933/34 (ד"ה פון ר"ח אלול הבע"ל) אייגענהענדיג אונטערשרייבען וועגען דעם א דעקלאראציע אין דער שול-אינספעקציע ביז דעם 30 קוויעטשען.

דעקלאראציעס ווערען אויסגעפיהרט אין קאנצעלאריע פון חדר טעגליך פון 10–12 בייטאג און פון 5–8 נאכט. די לייטונג.

בעמערקונג: צוליב דעם גרויסען אנבאט פון פיל נייע תלמידים אנגענומען צו ווערען, מוזען די ביז-איצטיגע תלמידים זאפארט זיך אויפסנייע דעקלארירען אהן פערשפעטיגונג, דען זייערע פלעצער וועלען בעזעצט ווערען דורך נייע תלמידים און עס וועט נישט געהן צו ענדערן, ווייל די פלעצער זענען זעהר בעגרעניצט וכל הקודם זכה.

שיך בחנם

בעקומט איהר נישט, אבער די בעסטע און עלעגאנטסטע שיך האלב בחנם בעקומט איהר נור אין דעם בעוואוסטען שיך=מאגאזין

Ch. M. Radzanower

3 נאוואמיעסקא 3, טעל. 18=183

וועלכער בעזיצט צום איצטיגען פריהלינג און זומער=סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל פון די עלעגאנטסטע מארעלען

דאמען= הערען= קינדער= שיך

צו די צוגענגליכסטע פאר אלע שיכטען פרייזען.

רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

בעמ.: איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון די שענסטע פלעטשאנקעס און אפאנקעס. איך עמפפעהל מיך דער ג' קונדשאפט

ח. מ. ראדזאנאווער

3 נאוואמיעסקא 3, טעל. 18-183.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט טייל איך מיט דער ג' קונדשאפט, אז דער ערשטקלאסיגער

הערן=שניידער=אטעליר מ. ד. קוטשינסקי

פריער זגערזשער 15, האט זיך איבערגעטראגן אויף

28 זאוואדזקא 28 פראנט 1=טער שטאק

איך נעהם אן בעשטעלונגען צום פריהלינג= און זומער=סעזאן לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען. רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! מעסיגע פרייזען! און כ'בעט די ג' קונדשאפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען. מיט אכטונג

M. D. Kuczyński
28 Zawadzka 28.

גאנץ לאדז ווייס,

אז די ביליגסטע קוועלע

פון די עלעגאנטסטע

הערען= דאמען- קינדער= שיך

איז נאר ביי דער גוט בעקאנטער פירמע

פ. קירשטיין

לאדז 8 פאמארסקא 8

וועלכע בעזיצט צום בעפארשטעהענדען פריהלינג און זומער=סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל פון די שענסטע און עלעגאנטסטע שיך צו קריזיס=פרייזען! קומט און איבערציינגט אייך! אייגענע אויסארבייטונג! רעעלע בעהאנדלונג!

יוד. סאצ. ארב.-פארטיי „פועלי-ציון"
(פאר. מיט צ. י. ס.) לאדזער קאמיטעט

זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20

דינסטאג, דעם 18-טען ה. ח. 11 פריה קומט פאר

א גרויסער אנטי-היטלער-מיטינג

א.ד.ט.: „געגען פאשיזם און אנטיסעמיטיזם, פאר פרייהייט און פעלקער-פערברידערונג.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ח"ח: ד"ר א. טארטאקאווער, ל. לעווין, מ. לאנדוי און גען. סעקר. פון די פראפ. פעראיינען: א. וואלמשאפ (פארשטייער פון פ.פ.ס.)

בילעטען צו 30 און 50 גר. שוין צו בעקומען אין „פועלי-ציון", פיעטריקאווער 83, „החלוץ" וואלטשאנסקא 52, קבוץ-באראכוו—אגראדאווא 9 און אין טאג פון מיטינג ביי דער קאסע. 2001

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד

ה' יחזקאל בערגער

צו זיינע תנאים מיט

פרל. מאלא דייטש

זאל אייער נייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין

בערעק ווישענגראד
ישראליק זדונסקי

אין נאמען פון קאזשעניצער חסידים אין לאדז, דריקען מיר אויס אהארציגען דאנק דעם פריזעס פון „נותן לחם"

ה' ראטמאן און פרנס כארי

פאר זיין אונערמידליכער ארבייט לטובת אונזערע פעראָרימטע מתפללים ביי דער היי-יעהריגע פסח-אקציע.

די גבאים פון קאזשעניצער שטיבעל לאגעווניצקא 9
גרשון נטע זיסערמאן, יצחק יוסף ניסענבוים, ראובן שלום זשעטעלנא.

אלע דארפען וויסען!

צום זומער סעזאן בעקומט איהר

רעשטען

פון די בעסטע קוואליטעטען בילינער, טאטאשאווער און אנדערע נייעסט - מאדערנסטע מוסטערן פון הערען- און דאמען=שטאפען

פאר מענער אויף אנציגער, אויף פאלטענס

30% מיט בילליגער
קומט און איבערציינגט אייך!

פאר דאמען אויף פאלטענס, אויף קאסטיומען

געדענקט דעם אדרעס נור ביי

R. SZCZĘŚLIWY

5 נאוואמיעסקא 5, פראנט, 2. שטאק.

מענער=היטן

אין גרעסטן אויסוואהל

בעקומט מען נאר אין

„SPLENDID"

11-ער ליסטאפאד 31

די לייטונג

פון די ערשטע ארטאדאקסישע לערן- און ערציהונגס-אנשטאלטען

„דרכי נעם"

פון גרשון אלי' ליסס אין לאדז

ערשטער „דרכי נעם" קילינסקיעגא 50
טעל. 26-215

צווייטער „דרכי נעם" אל. 1 מאי 20
טעל. 43-200

מאכט בעקאנט, אז לויט פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט, דארפען די איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר — הן נייע הן אלטע תלמידים, — פארקומען ביז דעם 1 מאי ה. י.

אין הסכם מיט'ן דערמאנטען ווערען שוין פון איצט אן אנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר אין אונזערע

פערגרעסערטע לערן-אנשטאלטען און גן-ילדים'ס.

מיר האבען אויך בעשלאסען, צוליב דער שווערער צייט, צום נייעם שול-יאהר אין די נידריגע קלאסען

די פרייזן פון שכר-למוד צו ערמעסיגען.

אויך זענען מיר מיט גרויס פרייד מודיע די ג' עלטערן, אז דער „דרכי נעם", קילינסקיעגא 50 איז געווארען פערגרעסערט מיט אן ערשטקלאסיג קאמפארט-איינגעריכטעטען

לאקאל אויף דעם ערשטען שטאק.

עס ווערט איצט אויך פערגרעסערט און פערברייטערט

די מתיבתא לתלמוד והוראה

ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי הוראה. גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די קאנצעסיאנירטע

8-קלאסיגע גימנאזיאל-קורסען

ווערען איצט רעארגאניזירט און דער פראגראם בערייכערט מיט א פערברייטערטען דורכ'ן קוראטאריום בעשטעטיגטען

האנדעלס-פראגראם

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 9–1 און פון 4–7 און צו די 8-קלאסיגע גימנאזיאל-קורסען טעגליך פון 4–8 אווענד.

די איינטריטס = עקזאמענס הויבען זיך אן כ"ז אייר (23 מאי ה. י.)

מיר זענען אויך מודיע, אז צו די קומענדיגע זומער-פעריען ווערט רעארגאניזירט און בענייט אין א פראכטיג שעהנער געזונדער וואלד-געגענד

אין נאווי-אטוואצק די זומער-קאלאניע ביים „דרכי-נעם".

די לייטונג.

רעשטלעך

בילינער, לעאנארד'ס און טאמאשאווער
פערקויפט אויס
צו פערקלענערטע פרייזען

S. SULKES

לאדז, 15 נאוואמיעסקא 15
טעלעפאן 84=163. 1666

אויף יום=טוב

בעזארגט אייך מיט גוטע און בילינע

דאמען- הערען= און קינדער-

שיך

פון דער בעסטער קוואליטעט פון דער פירמע

A. Ogórek, Zawadzka 11

אנאנסן אין „נייעם פאלקסבלאט"

האבען דעם גרעסטען ערפאלג

אויגען קליניק

מיט שטענדיגע בעטען

Dr. med. G. KRAUSZ

פיעטריקאווער 86, טעל. 74-204.
אויפנאהם-שטונדען פון 9.30 ביז 7 אוו.

DR. MED.

M. Glazer

הויט און ווענערישע קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף

ZACHODNIA 64

Telefon 185-49

נעהמט אן פון 12 ביז 2 און פון 7 ביז 8.30 אווענד. 1697
זונטאג און פייערטאג פון 10 ביז 12 מיטאג

מענער-היטען

8

איז די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען,
בעסטע קוואַליטעט

עמפּפעהלט

מ. קאַפּעלושניק, נור 11-טער ליסטאָפּאַד
(קאָנסטאַנטינער)

היטען צו פאַסאָנירען ווערען אָנגענומען אין מיין ערשטקלאַסיגער ווערקשטעל.

ווענדונג צו די קאָנסולען

פון עסטרייך, טשעכיען, פראַנקרייך און ענגלאַנד

צו צושטעלען אָפּערטען און זיך פעראינטערעסירען מיט'ן לאָדזער

האַנדעלס-מאַרק אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן באָיקאָט אויף דייטשע סחורות

בעשלוסען אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פעראייניגטע ווירטשאַפטליכען

קאָמיטעט צו בעקעמפען די יודען-פערפאָלגונגען אין דייטשלאַנד

נעכטען אָוענד איז אין לאָקאַל פון צענטער. סוחרים-פעראיין (פּיעטריק. 10) פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער עקזעקוטיווע פון פעראייניגטען ווירטשאַפטליכען קאָמיטעט צו בעקעמפען די יודען פערפאָלגונגען אין דייטשלאַנד.

צו דער זיצונג צו וועלכער סזענען געווען איינגעלאַדען פאָרשטעהער פון פערשידענע בראַנזשעס זענען אויך געקומען פערטרעטער פון פרייע פּראָפעסיעס. דעם דאָקטוירים-פערבאַנד האָבען רעפּרעזענטירט די דאָקטוירים: פּראַשקער און קלינגער. דעם פאַרמאַצעווטען-פעראיין מאַגיסטער באַלבאַרישסקי און ראָזענבלום. די זיצונג איז געפיהרט געוואָרען אונטער'ן פאָרזיץ פון פּרעזעס ראַטמ. אינזש. גרשון פּראַשקער.

אַ שטאַרקען איינדרוק האָט אויף די פעראַזאַמעלטע געמאַכט אַ גאַנצע רייה בריף פון דייטשע פירמעס צו לאָדזער אָפּנעהמער און פאַבריקאַנטען אין וועלכע זיי לייקענען שטיין און ביין, אַז די אויסלענדישע פּרעסע „טרייבט איבער“ די געשעהענישען אין דייטשלאַנד. פון דער אַנדערער זייט, האָט מען דעם קאָמיטעט צוגעשטעלט וואַכענשריפטען אין וועלכע ס'ווערט אָפיציעל גערופען צו באַרקאָטירען סחורה, וואָס שטאַמט פון יודען און זיי פערטרעטען מיט ריין דייטשע אויסאַרבייטונגען. אַנדערע האָבען אויפ'ן גרונד פון דאָקומענטען איבערגעגעבען

גרוילענדע פאַקטען פון היטלערישען גיהנם

פון וואָס די האָר שטעלען זיך קאַפּויער.

דער ערשטער נעהמט אַ וואָרט מאַגיסטער באַלבאַרישסקי. דער רעדנער רעדט אַרום די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד, פאָדערט ער אויף צו אַ פּלאַנמעסיגע באָיקאָט-אַקציע. אין דעם זעלבען זין רעדט אויך ה' ווענמייסטער.

ה' זעלוואָער (איינהאַבער פון דער פירמע „פאַוו“) גיט איבער גרוילענדע פאַקטען פון דעם היטלערישען כוליגאַניזם. צווישען אַנד. גיט דער רעדנער איבער אַ סקאַנדאַליעזען פאַקט:

אויף דער ווענדונג צו דער פירמע „קאַרל ט. בוהלע“, פאָרוואָס זי ציהט ווייטער איבער פאַרבען פון דייטשלאַנד, האָט

די פירמע בוהלע געענטפערט: יודען דאַרפען זיך נישט מישען אין די פּאָליטישע געשעהענישען אין דייטשלאַנד

דער דאָזיגער חוצפה'דיגער ענטפער פון אַ פירמע, וואָס האָט איהר פערמעגען געמאַכט פון דורכאויס יודישע קליענטען, האָט ביי די אַנוועזענדע אַרויסגערופען אַ שטורם פון פּראָטעסטען.

דער פערטרעטער פון פאַרמאַצעווטען-פעראיין ה' ראָזענבלום גיט איבער, אַז דער פאַרמאַצעווטען-פעראיין, האָט אויסגעפערטיגט אַ גענוי רשימה פון

דייטשע פּרעפּאַראַטען און הייל-מיטלען, וועלכע קענען פערטרעטען ווערען פון אַנדערע לענדער

די רשימה ווערט שוין פונאַנדערגעשיקט צו אַלע אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדען.

נאָך דער רעדע פון ד"ר פּראַשקער, מאַכט אַ זעהר אינטערעסאַנטען פאָרשלאַג האַנדעלס-ריכטער יאַקוב הערץ. אַז דער קאָמיטעט זאָל זיך

ווענדען צו די קאָנסולען פון: עסטרייך, טשעכיען, פראַנקרייך און ענגלאַנד

ווי זאָלען צושיקען אָפּערטען און זיך פעראינטערעסירען מיט'ן לאָדזער האַנדעלס-מאַרק אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן באָיקאָט פון דייטשע סחורות.

ה' פייכענפעלד מיינט, זיך צושטעלען אין פערבינדונג מיט נישט יודישע אָרגאַניזאַציעס.

געגען דעם טרעט שאַרף אַרויס: דעפּ. מיצבערג, וועלכער זאָגט זיך אַרויס פאַר אַ צוזאַמענאַרבייט מיט'ן וועלט-יודענטום און טראָגט אַריין אַ פאָרשלאַג, זיך צו ווענדען צו די לאָדזער ציטונגס ביוראָס, זיי זאָלען

תיכף ומיד אָפּשטעלען דאָס איבערציהען און פערשפּרייטען די ציטונגען און וואָכענשריפטען פון דייטשלאַנד

ה' זעלוואָער טראָגט אַריין אַ פאָרשלאַג, ס'זאָל געשאַפען ווערען אַ ספּעציעלע ביוראָ מיט אַ סעקרעטאַריאַט, וואָס זאָל אָנפיהרען מיט דער אַקציע.

נאָך דעם ווי ס'רעדען נאָך די ה"ה: ווענמייסטער, אַברהם שטיינשניידער, אינזש. אַבראַמזאָן, מאַקס גאַרדאַן, ווערען אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) ווענדען זיך צו די קאָנסולען פון: עסטרייך, טשעכיען, פראַנקרייך און ענגלאַנד, זיי זאָלען צושיקען אָפּערטען און זיך פעראינטערעסירען מיט'ן לאָדזער האַנדעלס-מאַרק אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן באָיקאָט אויף דייטשע סחורות.

2) שאַפען 3 קאָמיסיעס: פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיסיע, אינפאָרמאַציע-קאָמיסיע און הילפס-קאָמיסיע.

3) אַן אויפפאָדערונג צו אַלע יודישע ציטונגס ביוראָס און ציטונגס-פערשפּרייטער, זיי זאָלען תיכף ומיד אָפּשטעלען דאָס איבערציהען און פערשפּרייטען די פּרעסע פון דייטשלאַנד.

4) עפענען ביים קאָמיטעט אַ ספּעציעלע ביוראָ מיט אַ סעקרעטאַריאַט אויף אָנצופיהרען מיט דער טעכנישער אַרבייט.

5) דער קאָמיטעט שטעלט זיך אין קאָנטאַקט מיט אַלע אַנדערע קאָמיטעטען, וואָס פיהרען אָן מיט דער באָיקאָט-אַקציע.

און 6) דער קאָמיטעט

ווענדעט זיך מיט אַן אַפּעל צו דער יוד. בעפעלקערונג

זיך צו בעטייליגען צו דער אַקציע.

אויף דער זיצונג איז צוגעשטעלט געוואָרען אַ דייטשע וואָכענשריפט, אַרויסגעגעבען פון בערלינער אַפּטייקער-פעראיין אין וועלכען ס'איז פערעפענטליכט אַ באָיקאָט-אויפרוף מיט אַ רשימה פון מעדיקאַמענטען, וואָס שטאַמען פון יודען. דערביי ווערט אָנגעוויזען, וועלכע אַרטיקלען פון ריין דייטשע פירמעס מ'קען פערטרעטען.

דער אויפרוף ענדיגט זיך מיט דער לאָזונג:

קיין איין דייטש טאָר זיך נישט לאָזען אונטערזוכען פון אַ יוד. דאָקטאָר

פון דעם זעלבען דאַטום, איז פון דער גרעסטער דייטשער פירמע פון אַפּטייק-אַרטיקלען — „מערייק“ אין דאַרטמונד פונאַנדערגעשיקט געוואָרען אַ געדרוקטער בריף צו אַלע יודישע דאָקטוירים, אין וועלכען די פירמע לייקענט אָפּ די „איבערטריבענע ידיעות“ פון דער אויסלענדישע פּרעסע, אַז אין דייטשלאַנד איז שלום ישליה א. ד. גל.

אָט אַזוי זעהען אויס די „אָפיציעלע הכחשות“ וואָס ווערען פאַבריצירט אונטערן דרוק פון דער היטלער-רעגירונג.

שפּאַרט אייער געלד

21 פּעטריקאָווער 21 פראָנט, I שטאָק

פּיעטריקאָווער 21
נעהמט איך טעגליך דאָך פּערביי,
זאָלט איהר וויסען, דאָרט געפינט זיך
די בעסטע כעמישע וועשעריי.
און אַ פאַרבעריי אַ פיינע,
וואָס איז זעלטען אַנ'אַנטיק.
דאָרט וואַשט מען וועש און קראַגענס,
פול מיט פּראַכט און גלאַנץ און שיק,
כעמיש וואַשען, פאַרבען, פוצען,
מענער- און דאַמען-גאַרדעראָבען,
רעפּעראַציעס, ווענדען, פּרעסען,
אַלעס קענט איהר דאָרט האָבען.
ס'אַרבייט דאָרט אַ שניידער-מייסטער
וואָס איז יאָהרען לאַנגע בעקאַנט,
וואָס עס געהט דורך זיינע פינגער,
ווערט באַלד פריש און עלעגאַנט.
אין דעם בייזען שווערען קריזיס,
זאָלט איהר שפּאָרען אייער געלד,
אַלטע זאַכען מאַכט ווידאַווסקי,
שעהן און פריש ווי אייך געפעלט.
קומט, איהר וועט זיך איבערצייגען,
אַלע קונדען, וואו איהר זענט,
ווער עס קומט צו א. ווידאַווסקי,
בלייבט שוין שטענדיג זיין קליענט.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
Casino

הייבט אַ פילם וואָס האָט אויפגערודערט די מיינונג פון דער וועלט!
גיגאַנטיש, מאָנומענטאַלער קלאַנג-קונסטווערק
פון קעניג פון די רעזשיסערן, שעפער פון פילם „די צעהן געבאָט“ סעסיל דע מיל

חורבן פון רוים

(w cieniu krzyża)

10.000 סטאַטיסטען, 12.000 אַרבייטער, 5 מיליאָן דאָלאַר האָט אָפּגעקאָסט די פּראָדוקציע פון דעם פילם! הונדערט לייבען! די הערשאַפט פון בלוטיגען נעראָן! רוים אין פלאַמען און אויסגעלאַסענקייט! מענשען אין נעגעל פון ווילדע חיות!

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 12 אַ זייגער מיטאָג.

מיר האָבען פערפעהלט צו זאַמלען די קופּאָנען צו בעקומען די

„פאָלקסבלאַט“-פּרעמיע

דעם לעקסיקאָן פון יודישען טעאַטער

פאַר 10 זלאָטעס אַנשטאָט 6 דאָלאַר—

בעקלאָגען זיך פיל לעזער, צוליב דעם דרוקען מיר דאָ אַ צוגאָב-קופּאָן

קופּאָן 1. 2. 3.

דער דאָזיגער קופּאָן פערטרעט 3 קופּאָנען.
ווער ס'שטעלט צו דעם דאָזיגען קופּאָן בעקומט
די גרויסע „פאָלקסבלאַט“-פּרעמיע
דעם ערשטען באַנד פון
„לעקסיקאָן פון יודישען טעאַטער“.

ווער עס ברענגט אין אונזער אַדמיניסטראַציע 3 קופּאָנען און 10 זלאָטעס בעקומט די פּרעמיע.

קאנפליקט צווישען יודישען „קאלא"

און פעראייניגטען יודישען באיקאט-קאמיטעט געגען דייטשלאנד

יודישע קאלא געשיקט א שליח קיין אויסלאנד

װאַרשאַ, 15 (טעלעפאָניש) צווישען יודישען קאלא און פעראייניגטען קאָמיטעט אַנצופיהרען מיט דער באָיקאָט-אַקציע געגען דייטשלאַנד, האָט אויסגעבראָכען אַ קאָנפליקט.

אין דאָזיגען קאָמיטעט זענען פעטרעטען פאָרשטעהער פון אַלע יודישע בירגערליכע פּאַרטייען און ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. און צו איין פאָרשטעהער פון יעדער יודישער צייטונג אין וואַרשאַ.

די יודישע „קאָלאָ" האָט קיין וואַרשאָ געדופען אַ פּערזענליכן ... וועלכער ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז באַר די „קאָלאָ" האָט דאָס רעכט פּאָליטיש צו רעפּרעזענטירען דעם כלל־ישראל, און אָנצופיהרען מיט דער אַקציע פון פוילישען יודענטום געגען היטלער־דייטשלאַנד.

אַ בעזונדערער אָפּזאַץ פון דעם אויפרוף איז געווענדעט געגען דעם „פעראייניגטען קאָמיטעט אָנצופיהרען מיט דער באָיקאָט־אַקציע געגען דייטשלאַנד". די יודישע „סאָלאָ" אַנערקענט נישט דעם דאָזיגען קאָמיטעט און נעהמט איהם צו דאָס רעכט צו רעדען אין נאָמען פון פוילישען יודענטום.

די יודישע „קאָלאָ" האָט דאָנערשטאג וועגען דעם פונאַנדערגעשיקט קאָמוניקאַטען אין דער יודישער פּרעסע. זי האָט אויך אַרויסגעשיקט טעלעגראַפישע און טעלעפאָנישע בעפעהלען צו איהרע פעטרויאונגס־מענער אין דער פּראָווינץ, אַז קיינער זאָל נישט קומען קיין וואַרשאַ אויף דער קאָנפערענץ, וואָס ווערט גערופען דורכ'ן דערמאָהנטען „פעראייניגטען קאָמיטעט".

דער קאָמוניקאַט האָט זיך אָבער פריטאָג אין דער יודישער פּרעסע נישט בעוויזען.

וואַרשאַ, 15 (יט"א טעלעפאָניש).

דאָס יודישע סיים־„קאָלאָ" טיילט מיט, אַז זי בעהמט איבער די פּראָטעסט־אַקציע געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד, צו וועלכען צוועק ס'איז בעשטימט געוואָרען אַ ספּעציעלער סעקרעטאַריאַט. אַלע אָרט־קאָמיטעטען דאַרפען זיך שטעלען אין פערבינדונג מיט דעם סעקרעטאַריאַט.

דאָס „קאָלאָ" טיילט אויך מיט, אַז ס'איז געשיקט געוואָרען אַ ספּעציעלער שליח קיין אויסלאַנד, כדי צו קאָאָרדינירען די אַלוועלטליכע אַקציע פון יודענטום געגען די יודען־פערפאָלגונגען אין דייטשלאַנד.

ענגלאנד וועט בעריהרען די פראגע וועגען דייטשלאנד

בעת... אפאסיגער געלעגענהייט

לאָנדאָן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)

בעת דער דעבאטע אין ענגלישען פארלאמענט איבער די געשעהענישען פון דייטשלאנד, האָט דעפּ. לין (לייבאָר-פארטיי) אָנגעפרעגט דעם אויסערן-מיניסטער, צי ער וועט אין גענף בעריהרען די פראגע וועגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד.

דער אויסערן-מיניסטער האָט געענטפערט, אז ער וועט די פראגע בעריהרען ביי... א פאסיגער געלעגענהייט.

סאוויעטען געגען די דייטשע רעוויזיאניסטישע פלענער אויף מזרח

פאַריז, 15 (ספּ. טעל.) דער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָר אין פּאַריז האָט פאַר אַ פּרעסע־פאָרשטעהער געגעבען פאָלגענדע ערקלערונג:

„סאָוויעטען־פעראַנד האָט זיך דייטליך אַרויס געזאָגט געגען די רעוויזיאָניסטישע פּלענער פון די דייטשען און שטעלט אָז די פריינדליכע פּאָליטיק בנוגע דייטשלאַנד. אין דאָזיגען גייסט איז די סאָוויעטען־רעגירונג פיינדליך צום פּראָיעקט פון אַ 4 מלוכות־בלאָק. מיט דער דייטשער שטרעבונג צו פערכאַפּען ערד אין מזרח־אייראָפּע, בעראָהען זיי די טעריטאָריאַלע גאַנצקייט פון רוסלאַנד. היטלער'ן געהט נישט בלויז וועגען דער פּוילישער ערד, נאָר אויך אָפּצורייסען אוקראַינע פון סאָוויעטען־פעראַנד.

שנעל און גוט!

שנעל און גוט ווירקען די טאָגאַל טאַבלעטקעס ביי רעוומאַטיזם, פּאָדאַגרע, שמערצען און רייסען אין די געלענקען, נעווראַלגיע און פערקיהלונגען. שוין זייט איבער 15 יאָהר באַנוצט מען מיט דעם בעסטען ערפאָלג ביי דידאָזיגע ליידען טאָגאַל-טאַבלעטקעס. איבער 6000 דאָקטוירים, דאַרונטער אַסך בערימטע פּראָפעסאָרען בעשטעטיגען די גוטע ווירקונג פון טאָגאַל-טאַבלעטקעס. פּרוּווט און איבערצייגט אייך נאָך היינט אַליין. מען מוז אָבער גוט אויפפּאַסען אויף די אָריגינאַלע נישט בעשעדיגטע פערפּאַקונג. צו באַקומען אין אַלע אַפּטייקען. רעג.-נומ. 1364.

קאנפערענץ פון יודישע קהלות

געגען יודען-פערפאלגונגען אין דייטשלאנד

קומט פאר דעם 23-טען ד. ח. אין ווארשא

וואַרשאַ, 15 (יט"א טעלעפאַניש)

דער פעראייניגטער קאָמיטעט צו בעקעמפען די יודען-פערפאָלגונגען אין דייטשלאנד טיילט מיט, אז די קאָנפערענץ פון די יודישע קהלות קומט פאָר דעם 23 ד. ח. אין לאָקאל פון דער ווארשאווער קהלה.

אונטערן דרוק פון היטלעריסטישן טעראר

דייטשע יהודים ארבייטען שוין ווידער מעשים אין ווארשא

וואַרשאַ, 15 (טעלעפאָניש)

קיין ווארשא איז אָנגעקומען א פרישע עקספּעדיציע פון דייטשע יודען. זיי לעגיטימירען זיך אלס אָנגעזעהענע ציונים. אייניגע האָבען לעגיטימאציעס אלס מיטאַרבייטער און מיטאַרבייטער פון ציוניסטישע וואָכענבלעטער, וואָס דערשיינען אין דייטשלאנד.

זיי געהען ארום צו בעקאַנטע יודישע סוחרים אין ווארשאָ, וועלכע זענען ביז איצט געשטאַנען אין געשעפטליכע בעציהונגען מיט דייטשלאנד און אגיטירען זיי נישט איבערצורייסען די האַנדעלס בעציהונגען. זיי מאַכען דערביי די ווייטגעהענדע קרעדיט-הנחות.

נייע יודישע זעלבסטמאָרדען אין דייטשלאנד

בערלין, 15 (ספּ. טעל.) די כוואַליע פון זעלבסטמאָרדען פון דייטשע יודען הערט נישט אויף. אין משך פון לעצטען מעת־לעת זענען דאָ פאָרגעקומען דריי שוידעליכע זעלבסטמאָרדען. דער פאָרזיצער פון קראַנקען־קאַסע־פעראיין אין בערלין, עבעל, וועלכער איז צוליב זיין יודישער אָפּשטאַמונג אָפּגעזאָגט געוואָרען פון זיין אַמט און אייגענע עצט געוואָרען אין תפיסה — האָט אין אַרעסט אַ סוף געמאַכט צו זיין לעבען דורך אויפהעגען זיך. אויך דער יודען אַכען קירכען איז אין אַרעסט בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דורך סמ'ען זיך. עס האָט זיך אויך געשאָסען דער יוד ד"ר פלאַוערמאַן, דירעקטאָר פון דער אייזען־געוועלשאַפט אין דייטשלאַנד.

ענגלישער קאלאניען-מיניסטער רעוויזיטירט ד"ר ארלאזאראוו

אראבישע פיהרער אפגעזאגט צו בעזוכן דעם מיניסטער

ירושלים, 15 (י.ט.א. טעלעגראַפיש)

ד"ר. אַרלאָזאָראָוו האָט אָפּגעשטעלט אַ וויזיט דעם ענגלישען קאָלאָניען-מיניסטער, וועלכער ווײַלט איצט אין ארץ-ישראל. דער קאָלאָניען-מיניסטער האָט שפּעטער רעוויזיטירט ארלאָזאָראָוון.

דער מיניסטער האָט אויך בעזוכט תל-אביב און ראשון לציון. די אַראַבישע פיהרער האָבען זיך ענטזאָגט צו בעזוכען דעם קאָלאָניען-מיניסטער צוליב זייער באָיקאָט בעשלוס.

יודן פון טשעכיען דעמאנסטרירן פארן דייטשען קאנסולאט

פּראַג, 15 (יט"א טעלעגראַפיש)

אייניגע הונדערט יודען האָבען אין קאָשיצע דעמאָנסטרירט פאַר'ן דייטשען קאָנסולאַט. פּאָליציי האָט די דעמאָנסטראַנטען פונאַנדערגעיאָגט.

ווייטערע סאוויעטישע בעשטע-לונגען אויף אייזען אין פוילען

וואַרשאָ, 15 (טעלעפאָניש)

ווי מען גיט איבער, זאָל אין מאַי פאָרקומען אין וואַרשאָ ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען מיט די סאָוויעטען וועגען בעדייטענדע בעשטעלונגען אויף אייזען פון אויבערשלעזיען.

אויפרוף פון רעוו. עקזעקוטיווע

זיך נישט צו בעטייליגען אין פלעביסציט

לאָנדאָן, 15 (יט"א טעלעגראַפיש)

די רעוויזיאָניסטישע עקזעקוטיווע מיט מאיר גראָסמאַן האָט פערעפענטליכט אַ ווענדונג צו די רעוויזיאָניסטען, נישט צו בעטייליגען זיך אין פּלעביסציט.

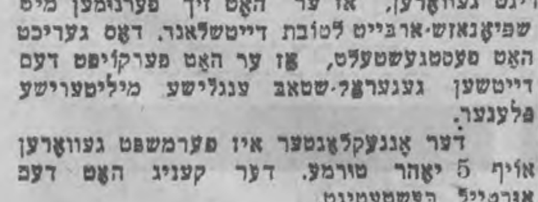

ענגלישער אפיציר שפיאנירט לטובת דייטשלאנד

לאָנדאָן, 15 (ספּ.)

מיט א שטיקעל צייט צוריק איז אין היגען מיליטערישען געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון ענגלישען אָפיציר סטעוואַרד. ער איז בעשולדיגט געוואָרען, אז ער האָט זיך פערנומען מיט שפּיאָנאַזש-ארבייט לטובת דייטשלאנד. דאָס געריכט האָט פעסטגעשטעלט, אז ער האָט פערקויפט דעם דייטשען גענעראַל-שטאַב ענגלישע מיליטערישע פּלענער.

דער אָנגעקלאָגטער איז פערמשפּט געוואָרען אויף 5 יאָהר טורמע. דער קעניג האָט דעם אורטייל בעשטעטיגט.

לאַדזשער יודיש קאַמעראַל-טעאַטער
„אַראַראַט"
קינסטלערישע לייטונג: משה בראָדערזאָן

אין ניי רעמאָנטירטען זאַל פון
„מאַנטיפּעל"
43 זאַכאַדניאַ 43

„מילי-מיליאָסען"
פון משה בראָדעריזאָן און דוד הערמאַן.
רעזשי: דוד הערמאַן.

היינט, זונטאג, 2 פאָרשטעלונגען: 7.45 און 9.45 אָוונט
מאָרגען, מאָנטאג, 3 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמ., 7.45 און 9.45 אָוו.
דינסטאַג, (לעצטער טאָג פּסח) 3 פאָרשט.: 4 נאָכמ., 7.45 און 9.45
צום ערשטען מאָל אין לאָדז! געזאַנג-שפּיל אין 2 טיילען 8 בילדער

שקר און בלאָף (מאַלווינאַ ראַפּעל / שיינע מרים)
שמעלקע קנעפּל ש. דזשיגאַן
בעריש לעכל ד. בירנבוים
חי' שרה מאַשע פּעטערמאַן
רבי, רעוואָרענד, ליטוואַק, לעמעלע לאָק — ש. גאָלדשטיין, יואל בערגמאַן
טערקישע רעקלאַמע, שרעטעלע — לילי ליאַנאַ
רייוועלע — ליזאַ שלאָסבערג
נעסטל-רעקלאַמע — ראַמאַ שאַכטעט
קאָנדוקטאָר — יחיאל אַלטמאַן
דעקאָראַציעס: קאַראָל הילער.
מוזיק: הערץ רובין.
פּאַספּאַרטוס, פרייקאַרטען און הנחה בילעטען אונגילטיג.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון טעאַטער.

ענגלאַנד און דייטשלאַנד

צוליב דעם היטלעריסטישען רעזשים האָט דייטשלאַנד פערלוירען די פריינד אין ענגלאַנד.—די ענגלישע פּאָליטיקער זענען געגען דער רעוויזיע פון די טראַקטאַטען

„די זאַך פון שטרעזעמאַנ'ן בריאַנ'ן און פון די אויסלענדישע פריינד פון דייטשלאַנד איז דורך די היטלעראָווצעס פערניכטעט געוואָרען“, — אַט אַזעלכע ווערטער שרייבט דער באַריהמטער ענגלישער פּובליציסט גאַרווין, איינער פון די גרעסטע פריינד פון דייטשלאַנד אין ענגלאַנד, אַ טאַלאַנטפולער זשורנאַליסט, וועלכער האָט געפיהרט דעם האַרטנעקיגסטען קאַמף פאַר די דייטשע פּאָס-טולאַטען פון רעווידירען דעם ווערסאַלער טראַק-טאַט, די גרעניצען לטובת דייטשלאַנד א. א. וו. אַט דער גאַרווין האָט זיך פון איצטיגען דייטש-לאַנד אָפּגעקעהרט. די היטלעראָווצעס האָבען אין משך פון עטליכע וואָכען אָנגעטאָן דייטשלאַנד אַזוי פיל דיפּלאָמאַטישע שאָדענס וויפיל קייזער וויל-העלם און בילאָוו האָבען עס נישט בעוויזען אין משך פון 10 יאָהר... ביסמאַרק דרעהט זיך איבער אין קבר... דייטשלאַנד האָט אָנגעוואוירען די סימ-פּאַטיעס פון דער עפענטליכער מיינונג אין ענגלאַנד און אין אַמעריקא.. דער אַנטיסעמיטיזם וועט דערפיהרען דייטשלאַנד צו רואין פּונקט, ווי ער האָט דערפיהרט שפּאַניען... איצט ערשט קאָן מען זיך פאָרשטעלען וואָס עס וואָלט געווען, ווען דייטשלאַנד וואָלט געהאַט געוואונען דעם קריג: דער ווערסאַלער טראַקטאַט איז נישט געווען קיין אידעאַלער און קיין אייביגער, אָבער צי איז בע-סער געווען דער שלום, וועלכען דייטשלאַנד ה'האָט דיקטירט אין ברעסט-ליטאָווסק און אין בוקאַרעשט... דער היטלעריזם קלאַפּט אַריין נעגעל אין זיין איי-גענער טרומנע...

אַט אַזוי אָפען שרייבט איצט די ענג-לישע פּרעסע, וועלכע איז ביז איצט געווען גער-מאַנאָפיליש. בעזונדערס בעוואַלדיג איז דער טאָן, אין וועלכען עס שרייבען וועגען דייטשלאַנד די בלעטער „דיילי העראַלד“, (אָרגאַן פון דער לייבאָר-פּאַרטיי) און דער „מאַנטשעסטער גוואַרדיען“ (גרויסע ענגלישע ליבעראַלע צייטונג, זי איז איצט אין דייטשלאַנד פערבאָטען).

דאָס פינסטערע בילד פון אויפגעוואַכטען דייטשלאַנד האָט דערוועקט דאָס געוויסען פון די ציוויליזירטע פעלקער. די דייטשע היימלאָזע, וואָס קומען אָן קיין פראַנקרייך, ענגלאַנד, שוייץ, פּוילען, טשעכאָסלאָוואַקיע, האָלאַנד און דענעמאַרק זענען אַ לעבעדיגע פערלייקענונג פון דער נייער דייטשער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס ווערט געפיהרט דורך דר. גע-בעלס און וואָס וויל ווארפען זאַמד אין די אויגען מכות דעם, וואָס עס טוט זיך אָפּ אין דייטשלאַנד, די אומצאָהליגע בריף, מיט וועלכע עס ווערען פערוואַרפען די רעדאַקציעס פון די ענגלישע בלע-טער, ווערען מעהרסטענטיילס אַריינגעוואָרפען אין די רעדאַקציאָנס-קוישען. דער פּרואוו צו שאַנטאַ-זשירען אויסלאַנד האָט זיך די דייטשע „נאַציאָנאַ-לע“ העלדען נישט איינגעגעבען. די רעאַקציע איז בעדייטענד שטאַרקער, ווי מען האָט זיך גערעכט אין בערלין. די עהרליכע עפענטליכע מייגונג אין ענגלאַנד קאָן נישט אַריבערגעהען צו דער טאָג-אָרדנונג איבער דעם גורל פון הונדערטער טויזנ-טער היטלער קרבנות אין דער צייט, ווען די ענגלישע רעגירונג האַלט ביים איבערווייטען די בעציהונגען מיט די סאָוויעטען דערפאַר, ווייל עס זענען איבערגעגעבען געוואָרען צום געריכט 6 ענגלישע אינזשענירען, די עפענטליכע מיינונג פאָ דערט אויסצואיבען אַ דרוק אויף דייטשלאַנד אין דער אָדער יענער פאָרם.

די אַנטי-דייטשע קאַמפּאַניע ענטוויקעלט זיך אויטאָמאַטיש, אַרומנעהמענדיג אַלץ ברייטערע קריי-זען. אַ זעהר אינטערעסאַנטע אילוסטראַציע דערצו איז געווען די נישט געלונגענע פּראָבע אָנטגעגענ-צושטעלען זיך דעם באָיקאָט פון דייטשע סחורות אין ווייטשעפּעל, דעם יודישען קוואַרטאַל פון לאָנ-דאָן. מען ווייסט נישט אויף וועמענס בעפעהל. נאָר פּאָליציי האָט געוואָלט בעזייטיגען די באָיקאָט-פּלאַקאַטען פון יודישען קוואַרטאַל אונטערן אויס-רייד, אַז זיי קאָנען ברענגען צום שטערען די עפענטליכע רוה. אויף דער אינטערפּעלאַציע אין פּאַרלאַמענט מצד דעפּוטאַטען פון אַלע פּאַרטייען דערונטער פון טשערטשילען האָט דער אינערן-מי-ניסטער סער דזשאָן גילמור זיך געמוזט פּערענט-פערן, אַז דאָס איז געשעהען נישט צוליב זיין פאַר-אָרדנונג, און אַז אַזעלכע פּלאַקאַטען מעג מען לע-גאַל אַרויסהענגען.

צו די רעדעס, וואָס זענען געהאַלטען געוואָ-רען אויף דער לעצטער זיצונג אין ענגלישען פּאַר-לאַמענט איז נישטאָ וואָס צוצוגעבען. דאָס איז גע-ווען אַ געמיינזאַמע דעמאָנסטראַציע פון אַלע ענג-לישע פּאַרטייען געגען דעם טעראָר-רעזשים פון די היטלעראָווצעס. אַזעלכע ווערטער וועגען אַ פרעמ-דער מלוכה האָט מען נאָך אין ענגלישען פּאַרלאַ-מענט נישט געהערט: די גאַסטען-יונגען, וואָס האַל-טען איצט די מאַכט אין דייטשלאַנד האָבען גע-שענדעט זייער אייגען פאָטערלאַנד — אָט אַזוי האָט זיך אויסגעדריקט איין דעפּוטאַט, ווענען די איצ-טיגע הערשער פון דייטשלאַנד. טשעמבערלען האָט אין עטליכע ווערטער פאָרגעשטעלט דעם גאַנצען אַבסורד פון רעווידירען די פּוילישע גרעניצען, פרעגענדיג: צי קאָן מען כאָטש איין פּאָליאַק לאָזען אונטער דער מאַכט פון אַזאַ רעזשים, וואָס הערשט איצט אין דייטשלאַנד?

אַ גרויסער איינדרוק האָט אין די פּאָליטישע קרייזען געמאַכט די רעזיגנאַציע פון לאָרד רידינג'ן דעם געוועזענעם וויצע-קעניג פון אינדיען און אויסערן-מיניסטער, פון זיין אַמט אַלס פּרעזעס פון דער ענגליש-דייטשער געזעלשאַפט דער אינסטי-טוציע, וועלכע ד'האָט דעם ציל די דערנעהנטערונג מיט דייטשלאַנד. אין אַן אָפענעם בריף אין דער פּרעסע האָט לאָרד רידינג ערקלערט, אַז אַלס יוד קאָן ער נישט בעהערען צו אַזאַ געזעלשאַפט. און ווירקליך: דער געוועזענער וויצע-קעניג פון ענג-לאַנד קאָן נישט געהערען צו איין געזעלשאַפט מיט גערינגען, וועלכער געהערט צו דער בער-לינער אַפּטיילונג פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט. גלייך נאָך רידינג'ן זענען אַרויסגעטראָטען פון דער געזעלשאַפט אַ רייהע אָנגעזעהענע מיטגלידער, אַריער פון ריינסטען בלוט. דאָס איז איינער פון די עפּיזאָדען פון דער סטיכישער אַקציע, מיט וועלכער ענגלאַנד האָט געענטפערט אויף דעם רעזשים פון די „אַריער“ פון דייטשלאַנד.

עס איז אַ פאַקט, אַז אינאיינעם מיט'ן וואוקס פון די אַנטי-דייטשע- שטימונגען וואַקסט אין ענגלאַנד די פערשטענדניש פאַר די אינטע-רעסען פון די מלוכות, וועלכע דאַרפען זיין די קרבנות פון די דייטשע רעוויזיאָניסטישע שטרע-בונגען. די ענגלישע פּובליציסטען שרייבען אַלץ אָפטער, אַז די רעוויזיע פון די גרעניצען איז נישט קיין מיטעל אויף אויסצוהיילען איירפּע, אַז דער פּראָיעקט, וועלכען מוסאָליני האָט איבערגע-געבען מאַקדאָנאַלד'ן, פיהרט צו קריג און נישט צו שלום (פ. ס.)

פּראָטעסט פון קאַטאָליקען אין פראַנקרייך

פּאַריז 14 (יט"א) פון מאַרסעל ווערט מיטגע-טיילט, אַז דער דרום-פראַנצויזישער פערבאַנד פון קאַטאָליקען האָט אָנגענומען אַ שאַרפע פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטש-לאַנד.

יודען זאָלען זיך נישט טאָרען בענוצען מיט גאָטישער שריפט

ווין, 14 (יט"א) פון בערלין ווערט מיטגע-טיילט, אַז דער דייטשער סטודענטען-פערבאַנד האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, אין וועלכער עס ווערט געפאָדערט, אַז יודען זאָל פערבאָטען ווערען צו בע-נוצען זיך מיט'ן גאָטישען אַלף-בית.

„COLIBRI“ קרעם
פלעגט און מאַכט דעליקאַט די הויט.
„MENTA“ פּאַסטאַ, עליקסיר, פּראַשעק צו די ציינער
בירקען-וואַסער צו פלעגען די האָר
קעלנישע און בלומען-וואַסער, מואַלעט-זייפען און פּערפומען
פון דער פּערפומעריע-פאַבריק אינה.: הערמאַן לאַנדע א.פ. „Dralle“ w Warszawie

Dr. med. H.LUBICZ
ספּעצ. פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7, טעל. 141-32.
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאָכמ. און פון 5—8 אָוועגד, זונטאָג פון 9-11 בייטאָג.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר
אוירען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)
טעל. 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 11-1 און פון 2-3 נאָכמ.

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט
פּראָטעזען, גאָרסעטען, אָר-טאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַט-פוס-איינלאַגען בעגען פּיס-שמערצען אַלס נאָך גיפּס-אָבדרוק.
Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פּיעטריקאָווער 119, טעל. 231-81.

אַנאַכט אויפ'ן עגיפּטישען פּרויען-מאַרק

(איינדרוקען פון אַלעקסאַנדריע)

פון ב. סמאָליאַר.

סיבף אַ זייגער פאַרנאַכט, ווען די זון איז שוין לאַנג-לאַנג פערשוואונדען אין דעם ווייטער מערב, פאַנגט זיך אָן דאָס לעבען אין אַלעקסאַנדריע.

ציגדען זיך אָן די לעמפּלעך אין פראָנט פון צאָהלרייכע קאַפע-הייזער, הערען זיך פון דאָרט די מעכאַנישע קלאַנגען פון פּיאַנאַ-ביינדלעך, טראָ-גען זיך אינדרויסען אַרויס די כריפּעדיגע טענער פון די הייזעריגע אַפּגעלעבטע זינגעריינס, קומען די עגיפּטישע ליבהאָבער פון דעם שעהנעם גע-שלעכט און זעצען זיך אויס ביי די טישלעך מיט זייערע לאַנגע טערקישע ליולקעס, פאַנגט זיך אָן דער האַנדעל מיט מאַן און פרוי.

דער דאָזיגער האַנדעל אין עגיפּטען געהט אָן אָפען און באַטירליך. אין קאַירא און אין אַלעקסאַנ-דריע האַנדעלט מען מיט פרויען פּונקט ווי מיט שפּייז. אָפען און אומפערשעהמט פרעגט אייך דער קעלנער, וועלכע פון די מידלעך, — פון די זינגער-רינס, — געפעלט אייך אַמבעסטען; צי זענט איהר אַ „דזשענטעלמאַן“, וואָס האָט ליב בלאָנדע, אָדער צי געפינען ברונעטקעס מעהר חן אין אייערע אויגען; צי זענט איהר אַ בעלן צו זעהן „זאַכען, וואָס איירפּע ווייסט גאָר נישט פון זיי“; און צי האָט איהר שוין געזעהען אַלץ, וואָס די אונטער-וועלט אין אַלעקסאַנדריע האָט צו ציינען.

און ווען איהר ענטפערט איהם, אַז איהר זענט נישט קיין בעלן נישט אויף בלאָנדע און נישט אויף ברונעטע, און אַז בכלל ווילט איהר נישט מעהר ווי אַ דייטשע גלאָז ביר, אָדער אַנ'איטאַליע-נישען ווערמוט, ווערט דער קעלנער אויך ביי זיך נישט געפאַלען. צוזאַמען מיט דער גלאָז ביר, וואָס איר האָט פערלאַנגט אייך, טראָגט ער אייך אונטער אויך אַ פּעקעל פאָטאָגראַפישע בילדער פון אויסערגע-וועהנליכער אויסגעלאַסענקייט, פון עקזאָטישער פאַר-באַגראַפיע, פון ווילדען חיה'שען אינסטינקט, וואָס אויפ'ן מזרח איז ער נאָך ביז היינטיגען טאָג שאַרף און נישט געצוימט.

„בלויז איין פּיאַסטער“!

די מאַכט אין עגיפּטען בעהמט דעם דאָזיגען האַנדעל אָן פאַר באַטירליך. נישט בלויז פערבאָט זי איהם נישט, נאָר פערקעהרט, זי דערמוטיגט איהם נאָך. זי דערמוטיגט איהם און שטעקט אָן דאָס גאַנצע לאַנד מיט פערשידענע קראַנקהייטען, מיט אומריין בלוט, מיט אַ היבש ביסעל פון די צעהן מכות פון וועלכע מצרים האָט נאָך געליטען אין דער צייט פון משה רבינו.

אין קיין לאַנד איז דער וועלט זענען נישט פאַרהאַן אַזוי פיל בלינדע, ווי אין דער קליינער מצרים. בלינדע, קאַסאַקע, קרעציגע, צופוילטע, אַלע אַזעלכע, וואָס וואַרפען אָן אַ שרעק אויף אַנ'איירא-פּעער. אַ שרעק זיך צוצורירען צו אַלץ, וואָס איז אַפילו ריין. אַ שרעק פאַר אָנשטעקען זיך מיט אומ-ריינקייט און מיט קלעפּעריגע קראַנקהייטען.

אָבער דער עגיפּטיאַנער גופא ווערט נישט נתפעל פון דעם ים אומריינקייט אין וועלכען ער לעבט. ברייט און געמיטליך זיצט ער זיך פאַרנאַכט אין דער קאַפע, און רויכערט זיין לאַנגע טערקי-שע ליולקע. פויל און לאַנגזאַם זויגט ער דעם סאַמע גיפט פון דעם טאַבאַק, און גוטהערציג און חבר'יש גיט ער איבער די ליולקע פון האַנד צו האַנד און פון מויל צו מויל. ווּעמען אַרט דאָס. וואָס דאָס מויל פון דעם שכן איז אומריין? ווּעמען אַרט עס, וואָס די ליולקע קאָן זיין אָנגעשטעקט מיט מיקראָ-בען? דאָ, אין מצרים, זענען אָנשטעקענדע קראַנק-הייטען אַ זאַך פון דורות. זנות האָט דאָ אַ טראַ-דיציע נאָך פון די צייטען פון פּרעה'ן. זנות און אַלע איהרע באַוועהעגישען.

* * *

אויף דעם „מאַרק פון די ווייסע שקלאַפינס“ איז ליכטיג. אויף דעם מאַרק פון מענשען-האַנדעל איז יום-טוב'דיג און פרעהליך.

העל בעלויכטען מיט אַ שטאַרקער עלעקטרי-שער ליכט זענען די שמאָלע לאַבירינטיגע געסלעך. פול מיט מענשען זענען זיי. מיט טוריסטען, וואָס קומען אַהער בלויז אויס נייגעריגקייט, און מיט סוחרים, וואָס קומען אַהער צו מאַכען געשעפט.

די סוחרים — אַלע זענען זיי טונקעל-ראַסיגע, קיין ווייסע, קיין אייראָפּעער טאָרען די מידלעך פון דעם דאָזיגען מאַרק נישט אָנריהרען. זיי טאָ-רען איהם אַפילו נישט איינלאַדען מיט אַ וואונק.

אויסגעפּוצט אין זייערע ווייסע באַלאַכאָנען שפּאַצירען זיך די אַזיאַטישע קונים פון ווייס פלייש, און בעטראַכטען געלאַסען, און שאַצען אָפּ מיט אַ גענייט אויג וועמען פון זייערע קרבנות זאָלען זיי אויסקלויבען. וועמען זאָלען זיי היינט אויף דער נאַכט פייניגען פאַר די צעהן אָדער פופצעהן סענט, וואָס זיי וועלען איהר בעצאָהלען.

די קרבנות, — מיידלעך פון אַלע עקען וועלט, — מיידלעך, וואָס האָבען שוין לאַנג פערגעסען, ווער זיי זענען, שטעהען צושויבערטע, אָנגעשמיר-טע, כמעט נאַקעטע, אינדרויסען ביי זייערע קליינע קרעמלעך, וואָס קוקען אויס, ווי בידלעך אויף אַ גרויסען באַזאַר, און רופען צו זיך מיט הייזעריגע, כריפּענדיגע שטימען יעדען פון די טונקעלע דורכ-געהער.

ציהען זיך די קרעמלעך אין דעם לאַבירינט פון די שמאָלע געסלעך און מאַכען דעם איינדרוק, ווי מען זאָל אַריינפאַלען אויף אַ גרויסען האָשיגען יאַריד. אַרום און אַרום איז ליכט, מענשען, וויקטראָלאַ-מוזיק, ענגשאַפט און אַ געדראַנג פון מענער — אַלטע און יונגע, מיטעל-יאָהריגע און אַפילו קינדער.

געליגגט איינער פון די מיידלעך אַריינצוציר-הען אַ „קונה“ צו זיך אין „קרעמעל“ און לאָזט זי נאָר אַראָפּ די טיר און דעם לאָדען פון איהר קרעמעל, אַזוי וואַקסען באַלד אויס אַ כאָפּטע קליי-נע 8 און 10 יאָהריגע אַראַבישע קינדער, וואָס שטעלען זיך אַוועק ביי דער אַראָפּגעלאָזטער טיר און קוקען דורך די שפּאַלטען, וואָס עס קומט פאָר אינעווייניג. זיי קוקען און בייטען זיך מיט די פלעצער, און טיילען זיך מיט די איינדריקען, הויך, אויף אַ קול, אין סאַמע מיטען גאַס.

אָפטמאָל רייצען זיך די דאָזיגע אָנגעלאָפענע קינדער אויך מיט די מיידלעך, רייצען זיך און דערציילען זיי, וואָס זיי האָבען געזעהען דורך די שפּאַלטען פון דער טיר, וואָס קאָן דעריבערי-גען אַפילו דאָס געפיהל פון אַ חיה, נישט בלויז פון אַ מענשען.

אין אַזעלכע פאַלען ברעכט געוועהנליך אויס אַ געשלעג. די מיידלעך, דערשלאָגענע, פעריאָגטע, אויסגעשפּיגענע פון לעבען, האָבען פיינט ווען מען דערציילט זיי וועגען זייער שאַנד. זיי האָבען פיינט צו הערען וועגען זיך און וועגען זייער אייגענעם אומקום.

לאָזען זיי זיך לויפען נאָך די קינדער, שלאָגען זיי, דראַפּען זיי, בייסען זיי, און קעהרען זיך אום צוריק צו זייערע פלעצער אינדרויסען ביי זייערע קרעמלעך ווי צוזייצטע הינט. ווי אויפגערעגטע חיות, ווי ווילדע בעשעפענישען, יוי מענשען, וואָס האָבען שוין לאַנג פערלוירען, דעם אויסזעהען פון אַ מענשען, ווי בעשעפענישען, וואָס דער פּונק פון מענש איז שוין לאַנג ביי זיי אויסגעוועפּט גע-וואָרען.

Ekspedycję do Palestyny
w regularnych zbiorowych wagonach uskutecznia
DOM TRANSPORTOWO-EKSPEDYCYJNY
S. JELIN i I. RUDOMIN
Spółka Akcyjna
Łódź, Piotrkowska 62, Telefon działu eksportowego 214=71.

די נאציאנאל-סאציאליסטען
זייער קראפט און שוואכקייט

דער היטלעריסטישער נאציאנאל-סאציאליזם האט צו פערדאנקען זיין זיג אין דייטשלאנד דער געוואלטיג קאנצענטרירטער קראפט פון דעם דייטשען נאציאנאליזם. נאר מיט דעם אונגעהויער פערשארפטען נאציאנאלען געפיהל, וואס איז דערפיהרט געווארען ביז צו די קרענקליכסטע מאסשטאבען און פארמען, קאן מען ערקלערען, וואס דער גרעסטער טייל פון א פאלק האט זיך געלאזט פיהרען אויפ'ן פאסעק פון א נישט פעראנטווארטליכער באנדע דעמאגאגען און פסיכאפאטען. מיליטעריש איז דייטשלאנד נישט בעזיגט געווארען אויך אין וועלט-קריג. פאליטיש איז דייטשלאנד אין רעזולטאט פון וועלט-קריג געווארען דערנידריגט און בעליידיגט, אבער נישט צוריבען. דער ווערסאלער שלום האט געטון דאס ערגסטע, וואס ער האט נאר געקענט. ער האט דערנידריגט דייטשלאנד, אבער ער האט דעם לאנד איבערגעלאזט אלע מעגליכקייטען ווידער זיך אויפצוהויבען און צו בעפעסטיגען, דער אויפהויב האט זיך אויסגעגאסען אין דער פארם פון נאציאנאל-סאציאליזם, וועלכער שפילט אויף אלע אינסטינקטען און ליידענשאפטען פון די מאסען, אויף די נאציאנאלע, סאציאלע, פאליטישע און אויף די ראסען-געפיהלען און פאראורטיילען.

פיזיש האט זיך דייטשלאנד נאכ'ן קריג געהאלטען אויף דער רייכסוועהר און אויף דער פאליציי. זיי האבען געפאלגט, געווען געהארכזאם די דעמאקראטישע און סאציאל-דעמאקראטישע רעגירונגען. אבער די נשמה און דער גייסט פון די רייכסוועהרלייט און פון דער פאליציי זענען געווען מיט די נאציאנאל-סאציאליסטען. דאס האבען געמוזט פערשטיין די קלוגע צווישען די סאציאל-דעמאקראטען און אט דער בעוואוסטזיין האט פאראליזירט זייער ווילען.

די נאציאנאל-סאציאליסטען זענען נישט געווען פעהיג אויף קיין שום איבערקעהרעניש כל זמן געגען זיי האט געקאנט ארויסטרעטען די רייכסוועהר און די פאליציי. אבער זיי זענען געווארען אונגעהויער שטארק, ווען הינדענבורג, וועלכער איז אויסגעוועהלט געווארען מיט די שטימען פון די סאציאל-דעמאקראטען, האט גערופען צו דער מאכט היטלערן און גערינגען.

און אזוי האט פאסירט, אז די נאציאנאל-סאציאליסטען, וועלכע זענען נישט קיין רעוואלוציאנערען, ווייל זיי ברענגען מיט זיך נישט קיין שום נייעס, האבען געמאכט זייער רעוואלוציע, שטיצענדיג זיך אויף דער ארמעע און דער פאליציי. און זיי זענען אונטערגעווארפען דעם וויכטיגסטען געזעץ פון רעוואלוציע: אין דער רעוואלוציע זיגען די עקסטרעמסטע פליגלען ביז זיי ווערען נישט צוקלאפט, אנשטויסענדיג זיך אויף א רעאלע קראפט.

די אייגענטליכע אויפגאבע פון נאציאנאל-סאציאליזם איז אן אויסערליך פאליטישע, זיי ווילען דאך צוריקשטעלען די אמאליגע דייטשע מאכט. אבער נישט האבענדיג קיין קראפט זיך צו ווארפען אויף פראנקרייך אדער אויף פוילען, זענען זיי אוועק אויף דער ליניע פון קלענסטען ווידערשטאנד, זיי האבען אונטערגענומען אן אנגריף געגען די יודען און מארקסיסטען. אויף דעם געביט וועלען זייערע נצחונות דויערען אזוי לאנג ביז זיי וועלען זיך נישט אנשטויסען אויף א ווירקליכער אינערליכער אדער אויסערליכער קראפט. די גאנץ מאטעריאליסטישע אייגנאכע שטרעבונג פון די נאצי צו פערכאפען וואס שנעלער די פאסטענס און די איינקונפטען פון עטליכע צעהנדליג טויזענד יודען ווערט איינגעוויקעלט — אין די שיינע פעדערען פון קאמף פון דייטשטום געגען דער פערדארבענדיגער ווירקונג פון יודענטום.

עס פערשטייט זיך, אז דער זיג פון די נאציאנאל-סאציאליסטען איבער די יודען וועט נישט ברענגען קיין גוטס נישט דייטשלאנד און נישט דער וועלט. ס'איז מעהר ווי נאאיוו פון זייער זייט צו דענקען, אז מען קאן צושטערען אונטערנעהמונגען מיט יודישען קאפיטאל און דערביי נישט ברענגען דעם גרעסטען שאדען דער אייגענער ווירטשאפט און נישט ארויסרופען קיין אינטערנאציאנאלע פערוויקלונגען. דאס איז נישט דאס זעלבע וואס פערטרייבען פון זייערע שטעלעס עטליכע צעהנדליג טויזענד יודישע אדוואקאטען, דאקטוירים, ארטיסטען, בעאמטע. אזא זיג וועט בעפרידיגען בלויז די אפעטיטען פון א קליין הייפעל נאציאנאל-סאציאליסטישע אינטעליגענטען, אבער ביי די מיליאנען, וואס וועלען דערביי נישט געניסען, וועקען זיך די אפעטיטען נאך מעהר צוריצען. ביי אזעלכע שטימונגען קאן זיך מאכען, אז אנ'אויסערליכע מפלה זאל ברענגען צו א נייער גרינדליכער איבערקעהרעניש.

צי זענען אין דייטשלאנד פערהאן כוחות, וואס זאלען קאנען שטערען דער פעטאלער ענטוויקלונג פון היטלעריזם? היטלער איז נישט קיין ביסמארק און נישט קיין מוסאליני. פאר דער אויסערליכער וועלט האט ער און די פארטיי זיינע בעוויזען זיין בארבאריש פנים, אבער אין דייטשלאנד גופא איז, דער מיסטישער שיין, מיט וועלכען היטלער איז ארומגערינגעלט ווייט נאך נישט פערשוואונדען. אבער אין דער זעלבער צייט איז היטלער ווי פערוואנדעלט געווארען אין א מין הייליג בילד, וואס אין זיין נאמען קאן יעדער איינציגער זאגען וואס ער וויל. אין דער היגזיכט פון טאט האבען געבעלס און גערינג היטלערן שוין איבערגעיאגט. אבער היטלער פערמאגט נאך דעם פערטייאיש-מיסטישען אויטאריטעט, וואס שטעלט מיט זיך פאר א גרויסע קראפט.

א חוץ דער דאזיגער קראפט און א חוץ די אונטערערדישע אונלעגאלע ארבייטער כוחות, וואס זענען צייטווייליג דערדריקט און דערשטיקט געווארען, זענען אין דייטשלאנד נאך פערהאן 2 עלעמענטען, וואס קאנען האבען אנ'איינפלוס אויפן גורל פון לאנד. דאס איז די דייטשע ארמעע, די רייכסוועהר מיט איהר שטאב און די אידעע פון צוריק אויפשטעלען די דינאסטיע פון די האהענצאלערנס.

אהן צווייפעל האט דער פארטיי פון נאציאנאל-סאציאליזם שוין געווירקט אויך אויף דער רייכסוועהר. אבער די ארמעע היט נאך דערווייל אפ איהר כאראקטער פון אנ'איבערפארטייאישער נאציאנאלער ארגאניזאציע. און פונקט, ווי די רעוואלוציע פון 1848 האט זיך געענדיגט אין דייטשלאנד דערמיט, וואס אין בערלין איז פייערליך אריינגעגאנגען א גווארדיע-קארפוס, אזוי קאן זיך איצט ענדיגען אויך די נאציאנאלע רעוואלוציע פון היטלערן.

די רייכסוועהר קאן מיטברענגען מיט זיך אויך די דינאסטיע פון די האהענצאלערנס. עס איז נישט אויסגעשלאסען די מעגליכקייט פון אזא פיקאנטער לאגע, ווען אפילו די סאציאל-דעמאקראטען זאלען נישט ארויסטרעטען געגען דער רעסטאווראציע פון דער מאנארכיע, ווייל דאס וואלט געווען נישט ערגער פאר'ן רעזשים פון היטלערן. נאטירליך מוז מען פעסטשטעלען, אז דער פרעסטיזש פון דער מאנארכיע און דער מאנארכיסטישער אידעע זענען אין דייטשלאנד שטארק אפגעבלאקעוועט געווארען. די האהענצאלערנס אליין שטעלען שוין מיט זיך נישט פאר קיין קראפט, וואס זאל קאנען שאפען ארדנונג אין דייטשלאנד. אבער צוזאמען מיט דער רייכסוועהר קאנען אויך זיי אפשפילען זייער ראל.

(ס.)

אין די הענד פון די שטורמלייט
(איינדריקען פון א בעזוך אין בערלין)

דער זשורנאליסט, וועלכער האט דער ערשטער מיטגעטיילט קיין אויסלאנד וועגען די שרעקליכע מעשים, וואס טוען זיך אפ אויפן יודישען בית-עולם אין ווייסענזע, הייסט ליליענפעלד. איצט זיצט ער אין טורמע, ער וועט בעשטראפט ווערען דערפאר, ווייל ער האט דערצעהלט דער וועלט די שרעקליכסטע פון די „גרויל-מעשה'לעך“ (אויף דייטש הייסט עס „גרויעל-מערכען“).

די „גרויל-מעשה'לעך“ האבען געבראכט די פראפאגאנדע געגען דייטשלאנד. די פראפאגאנדע געגען דייטשלאנד האט געבראכט דעם באיקאט אויף די יודען. אזוי זעהט אויס די אפיציעלע דייטשע ווערסיע, ווי אזוי עס איז אין דער אמת — דאס ווייס איצט יעדער.

נאך דעם, ווי די ידיעות וועגען בית-עולם אין ווייסענזע (וועגען פערקריפעלטע טויטע קערפערס פון יודען) האבען זיך בעוויזען אין אמעריקאנער בלעטער, האט גערינג גערופען צו זיך די אמעריקאנער זשורנאליסטען און האט זיי ערקלערט, אז די אלע ידיעות זענען פאלש. ער האט פארגעלעגט צו פאהרען אויפן בית-עולם, אבער עס איז דערפון גארנישט געווארען.

די דאזיגע געשיכטע האט מיר דערצעהלט אנ'אנגעזעהענער ענגלישער זשורנאליסט. מיר זענען געזעסען אין באר „אדלאן“, דארט, וואו עס קומען זיך צונויף די פארשטעהער פון די גרעסטע וועלט-בלעטער. אין דער לעצטער צייט זענען דאס שוין נישט געווען יענע זארגלאזע אנגלא-זאקסען, וואס פלעגען טרינקען זייערע קאקטיילען אין באר. פיל פון זיי זענען פערשוואונדען פון באר, זיי האבען פערלאזען דייטשלאנד. די איבערגעבליבענע האבען זיך געפיהלט נישט גוט, זיי האבען דערצעהלט וועגען דעם, אז די טעלעפאנען פון מאנכע קארעספאנדענטען ווערען קאנטראלירט, מאנכע טעלעגראמעס זענען די לעצטע טעג געקומען צוריק. מ'האט זיי נישט דורכגעלאזט דורך דער גרעניץ. עס איז אויסגעקומען פיל צו רעדען וועגען די „גרויל-מעשה'לעך“. אפשר, ווען דאס וואלט נישט בעווען, וואלט די לאגע פון די יודען געווען אנ'אנדערע? צי טראגען נישט די דאזיגע מענשען א צו גרויסע פעראנטווארטליכקייט פאר דעם, וואס עס קומט פאר מיט די יודען אין דייטשלאנד?

שרייבען אדער נישט שרייבען? אט דאס איז די פראגע, וועלכע זיי שטעלען זיך יעדען טאג. יעדען טאג בעקומען זיי נייע אינפארמאציעס וועגען נייע פייניגונגען, וועגען נייע פערקריפלונגען א. א. וו. פון האנד צו האנד געהען אריבער פאטאגראפיעס. איין פאטאגראפיע שטעלט מיט זיך פאר א מעגש, וואס דער קערפער איז ביי איהם איינגאנצען בעדעקט מיט וואונדען. אנ'אנדער פאטאגראפיע שטעלט מיט זיך פאר אנ'אנדערען קערפער, אבער מיט די זעלבע וואונדען. אלזא שרייבען וועגען דעם, אדער נישט שרייבען?

ווען מ'ארעסטירט עמיצען און מען פיהרט איהם אוועק פון דער וואוינונג בעשטייט די ערשטע תפילה, מיט וועלכע זיינע באהענטסטע — ווענדען זיך צום הימעל, נישט אין דעם מען זאל איהם בעפרייען, נאר אין דעם, אז ער זאל אריינפאלען אין די הענד פון דער פאליציי און נישט פון די שטורמיסטען.

ווייט אויפ'ן ראנד פון דער שטאט, הינטער א צוים פון שטאכעל-דראט געפינען זיך די קאזארמעס פון די שטורמיסטען. צו זיי איז שווער צוצוקומען נאהענט. וואכען היטען אפ די גאנצע טעריטאריע. אומעטום זעהט מען נאר ברוינע העמדלעך, ווייטע בענדער מיט א שווארצער האקענקרייץ אויף די ארבעל. אהער, אין די דאזיגע קאזארמעס ווייל נישט אריינפאלען קיינער פון די ארעסטירטע, וואס געפינען זיך אין פאליציי-פרעזידיום אין די טורמעס פון מאאביט און אפילו פון שפאנדאו. וועגען די קאזארמעס פון די שטורמיסטען רעדט מען שטילערהייט. שרעקליכע זאכען וואס עס טוט זיך אפ אין די דאזיגע געביידעס. די, וועלכע מען לאזט פון דאנען ארויס, שווייגען, די, וועלכע זיצען דא, זענען אפגעשניטען פון דער גאנצער וועלט. בלויז דער נאמען פון די קאזארמעס ווערט אויסגערעדט מיט גרויל. דער נאמען איז פאפע-שטראסע.

— מען האט איהם אוועקגעפיהרט אויף פאפע-שטראסע, — האט מיר געזאגט א פרוי אין קארידאר פון בערלינער פאליציי-פרעזידיום, און האט זיך בענאסען מיט טרעהרען. — איך וועל איהם מעהר נישט זעהן.

— מיין פאטער איז אויף פאפע-שטראסע! — א יונגעל פון 16 יאהר, וועלכער האט מיר דאס געזאגט, האט געריסען מיט די צייהן זיין טיכעל, כדי זיך נישט צו צעוויינען.

— פאפע-שטראסע — האט געהאלטען אין איין איבער'חזר'ן אייגער פון די, וואס איז אהער געקומען, כדי געוואויר צו ווערען וועגען גורל פון זיין ברודער.

— אבי נישט אויף דער פאפע-שטראסע...

אין קארידאר פון פאליציי-פרעזידיום, אין א גרויסען קאזאנע-הויז, ווי אין די קארידארען פון אלע פרעפעקטורען אין דער וועלט, פאר דער טיר נומער 218 האט זיך פערזאמעלט א ציטערדיג הייפעלע מענשען מיט אנגעשוואלענע אויגען פון טרעהרען. אזוי פיל דערנידערונג און בקשה האט מען געקענט איבערלעזען אין די אויגען פון די דאזיגע מענשען, ווען זיי האבען זיך אווארף געטון צום ארויסגעהענדען בעאמטען, אז עס האט זיך אויסגעוויזען, דאס א פערשטיינערט הארץ וואלט אויך געריהרט געווארען פון די שטימע בקשות.

זיי ווארטען דא שעה'ען לאנג. דאס זענען די, וועלכע ווילען זיך דערוויסען, וואו עס געפינען זיך די ארעסטירטע בעת א רעוויזיע אין דער וואוינונג, אדער אין גאס פערהאלטענע, זיי ווילען זיך דערשלאגען צו די ארעסטירטע.

מען ענטפערט זיי: „נישטא קיין צייט“, מען זאגט זיי „קומט שפעטער“, מען זאגט זיי: „מיר קאנען גארנישט טון פאר אייך“, צום סוף זאגט מען זיי: „ווארט אויס אביסעל“.

און דאן ווארטען זיי. זיי ווארטען לאנגע שעה'ן. א פרוי, וואס זוכט איהר מאן, א זוהן וואס זוכט זיין פאטער, די שוועסטער ווייסט נישט, וואו עס איז אהינגעקומען איה'ר ברודער. „עס מאכט נישט“ בערוהיגט דער פאליציאנט, „עס וועט אלץ גוט זיין“. נאר זיי פיהלען: גוט וועט נישט זיין!

אין דעם דאזיגען קארידאר האב איך פערבראכט א פאר שעה. איך האב געזעהען פיל צער. כ'האב גערעדט מיט א זוהן ביי וועלכען עס איז פערפאלען געווארען דער פאטער.

מיט א וואך צוריק האבען זיי אוועקגעפיהרט מיין פאטער, האט געזאגט דאס יונגעל. מען האט איהם גענומען גלייך פון דער גאס. זיין איינציגע שולד איז בעשטאנען אין דעם, וואס ער איז געווען א מיטגליד פון א ביורא פון אנ'ארבייטער-פעראיין. ער איז געווען געזונד און שטארק. היינט האט מען מיר ענדליך געזאגט, אז ער געפינט זיך אין שטעטישען שפיטאל. זאגט אליין פארוואס גאר אין שפיטאל?

ער האט געוויינט.

איין פרוי וועט בלייבען ביי מיר אין זכרון. דאס איז געווען א פרוי פון א יאהר 45. אנ'איינפאכע פרוי פון א בירגערליכען קרייז. זי האט געטראגען א ביליגען אפגעטראגענעם מאנטעל מיט אנ'אויסגעקראכענעם פוטערנעם קאלנער. זי האט געשפאנט מיט נערוועזע טריט איבער'ן קארידאר. די הענד איהרע האבען געציטערט און דער דאזיגער ציטער האט זיך איבערגעגעבען אויך אין פנים. זי האט שנעל-שנעל געביסען די ליפען.

דער מאן פון דער דאזיגער פרוי איז אוועקגעקומען ערגעץ מיט א וואך צוריק. זי האט גארנישט געוואוסט וועגען זיין גורל ער איז אוועקגעפיהרט געווארען דורך די שטורמיסטען. זי האט נישט געוואוסט פון קיין שולד זיינע. איצט געהט זי אין פאליציי-פרעזידיום זי מוז וויסען, וואו עס איז איהר מאן, מען זאגט איהר: „קומט מארגען“.

ווען איך בין אוועקגעגאנגען האט זי נאך געשפרייזט איבערן קארידאר. מען האט איהר נאך אלץ גארנישט געזאגט און אויף איהר פנים איז נאך דאך געווען א שיין פון האפנונג. מען האט איהר געזאגט: „אפשר היינט א 6 א זייגער וועלען מיר זיך עפעס דערוויסען“. דער זייגער אין קארידאר האט געוויזען 3.

אויפ'ן צווייטען טאג האב איך ווידער געדארפט זיין אין דעמזעלבען קארידאר, לעבען דער בעוואוסטער „ערשטער אפטיילונג“, וואס ענטשפרעכט דער פאליטישער פאליציי. דיזעלבע פרוי, האט מיט נערוועזע שריט ווידער געשפרייזט איבער'ן קארידאר. זי האט געציטערט. די מאגערע האנד האט געשטרייכט איבערן גלאטען שטערן.

— איהר ווייסט נאך אלץ נישט, וואו עס איז אייער מאן?

— ניין, זיי האבען מיר צוגעזאגט, אז היינט.

ווען איך בין אין עטליכע שעה ארום אוועק פון דעם קארידאר, איז די אומגליקליכע פרוי, ווי א פערקערפערונג פון פערצווייפלונג, וואס האט ארומגעכאפט איינגיגע און געגעבען די איבערמאכט די צווייטע, נאך אלץ געגאנגען אראפ און ארויף. אייזערנע שטיוועל פון „דער גרויסער נאציאנאלער רעוואלוציע“ טרעטען הארט איבער די אומגליקליכע, דערדריקען זיי און צושטערען זייער לעבען.

א. גר.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 2–8 און פון 5–9 אוועגד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

אונזער קולטור-באַוועגונג

פון ש. ניגער

קולטור-באַוועגונג איז אַ ברייטער בעגריף. ער נעמט אין זיך אַריין אַלץ, וואָס האָט צו טון מיטן קולטור-לעבן אויסלעבן זיך, פונ'ם כלל און פונ'ם איינציגן מענטשן. אָבער דער עיקר זענען דאָך, גלויב איך, די שאַפער און די גענים פון גייסטיגע ווערטען. די, וואָס זענען, אָדער ווילן זיין, די פערמיטלער צווישן די גייסטיגע פּראָדוצירערס און זייערע קאָנסומענטן, אָרגאַניזאַציעס קומען און אויף אָפּ קומען אום, — די קולטור בלייבט. זי ליגט נישט אין די הענט פון קאָמיטעטן און קאָמיסיעס, זי ווענדט זיך נישט אָן די אָדער יענע פלענער און רעזאָלוציעס. זי איז די פרוכט. דער טעם, דער ריח, די בליהונג פונ'ם פאָלקס לעבן. ווען דאָס לעבען זאָל נישט האָבן קיין טעם און קיין ריח, ווען עס זאָל זיין אומפרוכטבאַר. — וואָלטען נישט געהאָלפען קיין שום קולטור-אָרגאַניזאַציעס. דער עיקר איז, וואָס עס וואַקסט אויפ'ן באָדען פון אַ נאַציאָנאַלער קולטור, נישט וואָס עס ווערט גע־זייט, — מאַלע וואָס מען זייט... אויפ'ן ווינט! דער עיקר איז, אַז דאָס אויסגעוואַקסענע זאָל נישט פערלוירען געהן, — מען זאָל זיך נערען דערמיט און ניצען אויף זריעה... דאָס איז אייגענטליך דער אינהאַלט, דער זין פון יעדער קולטור-באַוועגונג, אויך פון דער יודישער.

און ווען מיר ווילן אויסגעפינען, וואָס עס פעהלט דער יודישער קולטור-באַוועגונג, וואָס עס ברענגט אונז אָפט צו דער זינד און דער געפאַהר פון עצבות, וואָס עס פיהרט אונז אָפט צו צו דער שוועל פון פערצווייפלונג, דאַרפען מיר גראָבען טיפער, ווי די אָדער יענע קולטור-אָרגאַניזאַציעס קולטור-פּראָיעקטען, קולטור-טוערס. מיר דאַרפען זיך צוקוקען צום פאָלק, זעהען, ווי עס לעבט, וואָסערע בעדערפעניש'ען און וואָסערע מעגליכקייטען עס האָט אויפ'ן קולטור-לעבן געביט. מיר דאַרפען זיך, בע־קענען מיט'ן באָדען, מיט דער זריעה, מיט די פלאַנצונגען, אויך מיט די, וואָס זייען און גיבען אַכטונג אויף די פלאַנצונגען. אָבער נישט אַריינטאָן זיך צופיל אין די לידער, וואָס ווערען געזונגען דערביי, אין די תפילות, וואָס ווערען געזאָגט. מען קאָן זייען מיט די שענסטע געזאַנגען און שניידען — מיט טרעהרען...

איך זאָג עס אַנטקעגען דעם, וואָס עס איז, לעצטענס, ווידער אַריין אין דער מאָדע ביי אונז צו מאָנען ביים יודישיזם „געזעלשאַפטליכע אידעאַלען“.

דערפאַר, זאָגט מען, האָט די יודישע (אָדער די יודישיסטישע) באַוועגונג נישט געלאָזען נאָך אַלץ קיין טיפערע וואָרצלען, דערפאַר געהט צו אַזוי פּאַמעלעכדיג די ענטוויקלונג פון דער נייער יודישער שול, דערפאַר ווערען יודישע ביכער אַזוי שוואַך פערשפּרייט, און עס איז אַ קריזיס אינ'ם יודישען טעאַטער, ווייל די יודישיסטען האָבען נישט וואָס צו געבען דעם יודישען פאָלק, אָדער דעם יודישען פּראָלעטאַריאַט. זיי ווייסען, זאָגט מען, נאָר פון קולטור; זיי פערגעסען, אַז מיט קולטור, ווי מיט ברויט, אַליין קאָן מען נישט אויסקומען. עס זענען דאָ אַלערליי גרויסע סאָציאַלע, נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען. — און אויף זיי האָט דער יודישיזם נישט קיין ענטפער... איז אויב ער וויל געהאָלפען ווערען, מוז ער, זאָגט מען, זיך נעהמען פאַר אַ שותף עפּעס נאָך אַנ'„איזם“, אַ מעהר מזל'דיגען און אַ מעהר ממשות'דיגען. ער מוז זיך פערבינדען מיט סאָציאַליזם, מיט קאָמוניזם, מיט טעריטאָריאַליזם, מיט ביראָבידזשאַניזם, מיט פאָלקיזם, אַבי נישט צו זיין סתם אַזוי יודישיזם, סתם אַזוי יודישע קולטור-באַוועגונג... „צום פאָלק“, שרייבט מיר אַ פריינט אין אַ בריף, „צום פאָלק דאַרף מען קומען מיט אַנ'אידעאַל, מען דאַרף איהם געבען אַנ'אויסזיכט, אַ פונקט, וואוהין צו קוקען, צו וואָס צו שטרעבען“...

און מען ברענגט אַ ראיה פון דער העברעאיסטישער באַוועגונג. זי האָט זיך'געפּאָר'ט מיט אַ נאַציאָנאַל-געזעלשאַפטליכען אידעאַל, — מיט'ן ציוניזם: האָט זי אויפגעצויגען אַ יונגען העברעאישען דור אין ארץ-ישראל.

נון, דער העברעאיזם איז אַ קנאַפּער בעווייז. אין די גלות-לענדער, — דאָרט, וואו דער ציוניזם, מיט וועלכען ער איז פערבונדען, איז אַ נאַציאָנאַלער אידעאַל, בלויז אַ נאַציאָנאַלער אידעאַל, — האָט דער העברעאיזם נישט בעוויזען איינצוואָרצלען זיך, איינגעפונדעוועט זיך, אויסגעבויט אַ דערציהונגס־סיסטעם, געוואָרען אַ לעבעדיגער כח איז ער אין פּאַלעסטינע, — דאָרט, וואו די ווירקליכקייט, די לעבעדיגע סביבה, נישט נאָך אַנ'אַבסטראַקטער אידעאַל, האָט געשאַפען גינסטיגע תנאים פאַר העברעאיש. דער שידוך מיט'ן ציוניזם האָט ווייניג-וואָס געהאָלפען דער ענטוויקלונג פון דער העברעאיסטישער קולטור-באַוועגונג. גיכער האָט ער, פערקעהרט, אָפּגעהאַלטען איהר איבערוויגסטען וואוקס. ער האָט אַלע כחות און די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט צוגעצויגען צו זיך, צוגענומען פאַר זיך. יודען, וואָס טוען עפּעס פאַרן ציוניזם, צעהלען זיך אין די טוערזענטער. וויפיל פון זיי זענען פעראינטערעסירט אין אַ לשון-קודש'דיגען ספר, אין העברעאישער דערציהונג. אין „הבימה“? איך ווייס נישט, צי וואָלט דער העברעאיזם מעהר דערגרייכט, ווען עס זאָל מעגליך זיין, אַז ער זאָל זיך נישט אידענטיפיצירען מיט'ן אידעאַל פון ציוניזם; עס איז אָבער קלאָר, אַז דער ציוניסטישער אידעאַל האָט די ווירקונג פון דער העברעאישער קולטור נישט פערשטאַרקט און איהר אויפטו אויף אַ האָר נישט גרעסער געמאַכט. מיר האָבען היבשע עטליכע מאָל געהערט די העברעאיסטען זיך קלאָגען אויף די ציוניסטישע טוערס און אויף זייער גלייכגילטיגקייט צו די ווערטען פון העברעאיש. מיר האָבען נישט געזעהען, אַז די טענה'ס זאָלען העלפען.

זיין, דער העברעאיזם ווייזט נישט, אַז אַ קולטור-באַוועגונג מוז קומען צום פאָלק מיט אַ געזעלשאַפטליך-פּאָליטישען אידעאַל.

און וואָס לערנט אונז די געשיכטע און די געגענוואַרט פון יודישיזם? שטאַמט ער פון געזעלשאַפטליך-פּאָליטישע אָדער קולטור-עלע קרייזען? זיין חשיבות אין פאָלק און אין דער וועלט איז געוואַקסען אַ דאַנק דער יודישער ליטעראַטור, דער יודישער פּרעסע, דעם בעסערען יודישען טעאַטער, דער ברייט פערצווייגטער יודישער דערציהונג- און בילדונגס־טעטיגקייט נישט אַ דאַנק דעם, וואָס ער איז ביי די בונדיסטען פערבונדען געוואָר'ען מיט די אידעאַלען פון סאָציאַליזם און אויטאָנאָמיזם, ביי די ס. ס. און ביי אַ טייל פּועלי ציון — מיט דעם אידעאַל פון טעריטאָריאַליזם, ביי אַ טייל קאָמוניסטען — מיט'ן קאָמוניסטישען אידעאַל. נישט די פּאָליטישע און געזעלשאַפטליכע באַוועגונגען האָבען ברייטער געמאַכט דעם באַזיס פון יודיש. נאָר די יודישע קולטור-שאַפונג אין אַלע איהרע פאָרמען. דאָס פערבינדען דעם יודישיזם מיט די פּאָליטישע און געזעלשאַפטליכע אידעאַלען האָט געפיהרט דערצו, אַז מען קאָן שוין איצט נישט זיין קיין אַקטיווער יודישיסט, סיידען מען איז דערצו נאָך אויך אַ בונדיסט, אַ פאָלקיסט, אַ לינקער פּועלי-ציון א. ד. גל.

די אַלע טענה'ס און געשרייען, אַז די יודישע קולטור-באַוועגונג מוז קומען צום פאָלק מיט אַ געזעלשאַפטליכען אידעאַל, ווייזען נישט, אַז דער געזעלשאַפטליכער אידעאַל וועט טאַקע אין דער אמת'ן פערשטאַרקען די יודישע קולטור. זיי ווייזען נאָר, אַז די יודישע קולטור האָט אויפגעהער'ט צו זיין אַ אידעאַל. קולטור איז אַרויס פון מאָדע (אויך ביי אַנדערע פעלקער, נישט נאָר ביי אונז). פּאָפּולער איז איצט ווידער פּאָליטיק, געזעלשאַפטליכקייט, ראַט מען אונז אַרויסכאַפּען זיך אויפ'ן וואָגען, אויף וועלכען עס געפינט זיך די מעהר גאַנגבאַר־ע סחורה. די, וואָס ראַטען עס אונז, פיהלען נישט אַליין, אַז זיי זענען פערכאַפּט געוואָר'ען פונ'ם „גייסט פון דער צייט“. די גלויבען, אַז „צו די מאַסען“ אין די גאַסען" קאָן מען אַנדערש נישט קומען, סיידען נאָר מיט פּאָליטישע לאָזונגען. אין דער אמת'ן האָבען זיי אַליין בעקומען חשק צו די דאָזיגע לאָזונגען. ביי זיי אַליין איז קאַליע געוואָר'ען דער אַפּעטיט צו „ריינער“ קולטור...

וועט מען פרעגען: איז דען דאָ אַזאַ זאַך, ווי ריינע קולטור? איז דען מעגליך אויסצושיילען איזאָלירען דאָס קולטור-עלע לעבען פון דעם גאַנצען סכום געזעלשאַפטליך-פּאָליטישע בעציהונגען, שטרעבונגען, אידעאַלען? פערשטעהט זיך, אַז נישט דער גרעסטער עם-הארץ ווייס שוין איצט, אַז „אם אין קמח אין תורה“. אָבער דאָ רעדט זיך דאָך גאָר נישט וועגען דער פאַקטישער שייכות, וואָס איז דאָ צווישען „קמח“ און „תורה“, עקאָנאָמיק און קולטור. קיינעם פאַלט נישט איין צו לייקענען אין דער דאָזיגער שייכות. די פראַגע איז, צי דאַרף אַ „שוסטער באַקען ברויט“, אָדער עס איז גלייכער, אַז ער זאָל זיך האַלטען ביי זיין אַל און דראַטווע. ברויט איז נויטיג ווי לעבען, און געהן באָרוועס קאָן מען אויך נישט — געוויס. דערפון איז אָבער נישט געדרונגען, אַז זעמעל און שטיוועל מוז מען צוגרייטען אין איין פאַבריק און אַז בעקער און שוסטער מוזען האָבען איין פעראיין...

אָבער ביי אונז פערלאַנגט מען פון די קולטור-טוער זיך אָפּצוגעבען מיט ביראָ-בידזשאַן, די יודישע לעהרער זאָלען האָבען אַלע איין שטעלונג צו דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, דער פען-קלוב זאָל זיך מישען אין פּאָליטיק און די יודישע ליטעראַטור קאָן אַנדערש נישט עקזיסטירען, סיידען זי זאָל אַננעמען דעם פּראָלעטאַרישען גלויבען...

און מען טענה'ט נאָך אַלץ, אַז ביי דער יודישער קולטור-באַוועגונג פעהלט אַ געזעלשאַפטליכער אידעאַל.

דער בלוט-בלבול אין ירושלים

אַ פסח-לעגענדע איבערדערצעהלט פון ש. ערנסט

פאַרצייטענס איז אין דער הייליגער שטאָט ירושלים געווען אַ מנהג צו מאַכען קידוש אָדער הבדלה אין שוהל, ווייל מ'האָט געטראַכט: טאָמער איז פערהאַן אין שטאָט אַ יוד, אַנ'אָרימאַן וואָס קאָן נישט קויפען קיין ווין צום קידוש און הבדלה, טאָ זאָל איהם דער רבי מוציא זיין. דעריבער פלעגט דער שמש פון שוהל אַלע פרייטאָג בייטאָג אָנגרייטען אין דער שוהל, וואָס רופט זיך די „חורבות פון ר' יהודה החסיד“, אַ פלאַש ווין און זי אַוועקשטעלען אינ'ם אָרון הקודש.

אין יענער צייט האָט געלעבט אין ירושלים אַ משומד, אַ משומד להכעיס — אַבו-עלקוש איז געווען זיין נאָמען. אַ שלעכטער מענש. תמיד האָט ער נאָר געזוכט שלעכטס צו טון זיינע געוועזענע יודישע ברידער. האָט ער געוואָרפען אויפמערקזאַמקייט אויף דעם דאָזיגען מנהג קדוש איבער ווין אין דער ירושלימער שוהל און האָט געמאַכט אַ בלבול אויף דער יודישער קהלה.

אין אַ געוויסען שבת קומט אַבו-עלקוש איבער געקלייד'עט ווי אַ פרומער יוד אין שוהל מקבל שבת צו זיין. די מתפללים האָבען איהם נישט דערקענט צוליב זיין פרומער קליידונג, און אַז זיי זענען זיך נאָך קבלת-שבת צוגעגאַנגען יעדער אין זיין היים אַריין, האָט זיך אַבו-עלקוש בעהאַלטען אין אַ ווינקעל ביז ס'איז אַרויס דער לעצטער פון די מתפללים פון דער שוהל.

און אַז ער איז געבליבען איינער אַליין האָט ער זיך צוגעגנבעט צום אָרון הקודש און ער האָט אַרויסגענומען די פלאַש מיט ווין און אויף איהר אָרט אַוועקגעשטעלט אַ פלאַש מיט בלוט.

און קיין ליליד־אשה האָט נישט געוואוסט פון דער דאָזיגער מיאוסער טאַט.

און אַבו-עלקוש איז זיך לאַנגזאַם אַהיימגעגאַנגען אַנ'אויפגעלעגטער, אָט, — האָט ער זיך געטראַכט — וועל איך אָפּטון די יודעלעך אַ שפּיצעל, אַז ס'זוכעס פון זיי נישט בלייבען קיין זכר אין ירושלים, און ער האָט געשיכורט, דער משומד, פרעהליך געמאַכט זיך דאָס האַרץ און ער האָט זיך געלעגט שלאָפען און מיט אומגעדולד האָט ער געוואַרט אויפ'ן מאָרגענדיגען טאָג.

און אַזוי ווי ס'האָט אָנגעהויבען צו טאָגען און דער מאָרגענשטערען האָט זיך בעוויזען, האָט ער זיך שנעל אויפגעכאַפּט פון זיין געלעגער, אייליגנדיג זיך אָנגעטון די בגדים און איז אַוועקגעלאָפען צום פּאַשאַ (בירגערמייסטער) פון שטאָט און איהם דערצעהלט אַז די יודען האָבען דערהרגעט אַ קריסטליך קינד, כדי צו בענוצען זיין בלוט אויף פסח. אָבער ער, בישט קוקענדיג אויף זיין ליבשאַפט צום פאָלק, קען אָבער זיין געוויסען נישט פערשווייגען אַזאַ שענדליכער מאָרד זאָל בעגאַנגען ווערען אין דער הייליגער שטאָט ירושלים, און אַז ער זאָל בעגעהען מיט זיין שווייגען אַזאַ גרויסע זינד געגען דעם אַלמעכטיגען גאָט און זיין נביא מאַכמעד.

פערצייטערט איז געוואָרען דער פּאַשאַ, דערהערענדיג אַזעלכע רייד פונ'ם משומד, ווייל ס'האָט זיך איהם נישט געגלויבט, אַז די יודען וואָס געפינען אַזאַ געטרייע שוץ אונטער דער הערשאַפט פונ'ם טערקישען סולטאַן, זאָלען איהם אָפּדינען מיט רציחות אויף מאַכמעדאַנישע קינדער. דאָך האָט דער פּאַשאַ געזוכט צו גלויבען אַבו-עלקושעס רייד און ער האָט איהם בעדאַנקט פאַר זיין טריייהייט און אויפריכטיגקייט און איהם פערזיכערט צוהעלפען מיט אַלע מעגליכקייטען דעם מאָרד צו ענטדעקען.

דורך אַ שלוח מן השמים אָבער האָט גאָט ב"ה ענטפּלעקט דאָס גרויסע אומגליק, וואָס קומט אָן אויף דער יודישער קהלה, און דער זעלבער נאַכט וואָס אַבו-עלקוש האָט אָפּגעטון דעם פאַקט אין שוהל. איז דער שמש פון דער שוהל אַנטשלאָפען געוואָרען מיט אַ שטאַרקען שלאָף און אין אַ חלום האָט זיך איהם געחלומט אַנ'אַלטער מאַן מיט אַ גרייז-גרויער באָרד שטעהט פאַר איהם אָנגעטון אין אַ זאַק ביז די לענדען, אַש אויפ'ן קאָפּ. און עס שלאָגט אַ שטאַרקע ליכטיגקייט פון זיין פנים, וואָס לייכט ווי די זון אויפ'ן לויטערען הימעל.

און דער דאָזיגער האָט זיך געווענדעט צום שמש מיט די דאָזיגע רייד: דו זאָלסט וויסען, אַז אַ שרפה האָט אויסגעבראָכען אין דעם אָרון הקודש, באַלד אַ ווייל און די שרפה וועט זיך פערשפּרייטען איבער גאַנץ ירושלים, און ביי די דאָזיגע ווערטער איז דער אַלטער מאַן פלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען.

דער שמש האָט זיך אויפגעכאַפּט מיט אַ האַרץ־קלאַפּעניש און ער איז שנעל געלאָפען אין דער שוהל אַ קוק טון, וואָס עס איז דאָרט געשעהן, און ווי ער איז צוגעקומען צו דער טיר פון דער שוהל, האָט ער זי געפונען אָפען אַ גרויסער פחד איז איהם בעפאַלען. ער איז ווייטער געגאַנגען, ביז צום אָרון הקודש ליגען אָבער די ספרי תורות נישט גערירט און קיין פייער איז נישטאָ. פלוצלונג איז אַבער זיין בליק געפאַלען אויף דער פלאַש, וואָס איז דאָרט געשטאַנען, זי האָט איהם אויסגעוויזען צו זיין אַ פרעמדע, נישט דיזעלבע וואָס ער האָט אינדערפריה אַוועקגעשטעלט, דער שמש האָט זיך שטאַרק געוואונדערט. ער האָט גענומען די פלאַש בעטראַכטען און ביי דער שיין פון דעם לאָמפּ האָט ער דערזעהען בלוט אין דער פלאַש. ער האָט פלוצלונג פון שרעק פערלוירען זיין פערשטאַנד. ער איז אָבער באַלד געקומען צו זיך. ער האָט אויסגעגאָסען דאָס בלוט פון דער פלאַש, צוגעדעקט עס מיט ערד און די פלאַש האָט ער אַוועקגעוואָרפען, דערנאָך האָט ער גענומען אַ צווייטע פלאַש, זי אָנגעפילט מיט ווייסען ווין און זי אַוועקגעשטעלט אין אָרון-הקודש, ווי עס וואָלט גאָרנישט פּאַסירט. ער איז זיך אַהיימגעגאַנגען, געלייגט זיך אויפ'ן געלעגער און איז אויפסניי איינגעשלאָפען.

עס האָט קיינער אַ חוץ איהם נישט געוואוסט, וואָס עס האָט אין דער נאַכט פּאַסירט.

צומאָרגענס האָט דער קהל זיך פערזאַמעלט אין דער שוהל מתפלל צו זיין תפילת שחרית. דער עולם דאַוונט, פלוצלונג עפענט זיך די טיר פון דער שוהל און עס בעווייזט זיך אויף דער שוועל דער פּאַשאַ, דער משומד, אַבו-עלקוש און אַנדערע רעגירונגס-לייט, אַ מוראָדיגע שרעק איז אָנגעפאַלען אויף דער עדה יודען, נאָר איינער, דער שמש איז געבליבען רוהיג.

אַ צייט לאַנג האָט געהערשט אַ טויט־שטילקייט אין דער שוהל. דער פּאַשאַ איז געבליבען ווי פערגאַפט אויף דער דאָזיגער הייליגער שטילקייט, וואָס רוהט איבער די יודישע מתפללים, און האָט נישט די חוצפה צוצושטערען די דאָזיגע עת-קדש, אָבער אַבו עלקוש דער משומד, האָט זיך אַרויסגערוקט דער ערשטער און נאָך איהם עטליכע מאַליצייבאַמטע און זיך אַוועקגעשטעלט אין אַלע ווינקעלעך פון דער שוהל, און זיי האָבען אָנגעהויבען צו זוכען און נישטערען אומעטום צווישען די ספרים און די טליתים און אַבו עלקוש האָט אויסגערופען:

— „זאָל עמיצער זוכען אין אָרון הקודש! האָבען דעם פּאַשאַס בעגלייטער געעפענט דעם אָרון-הקודש און זוכענדיג דאָרט געפינען דאָס פלעשעל ווין, האָט זיך אַבו עלקוש אויפגעשטעלט און אַ געשריי געטון: „אַ טויט די יודען!“ און די עדה יודען זענען ווי דערציטערט געוואָרען. דעמאָלט האָט זיך אויפגעשטעלט פון זיין אָרט דער רב און מיט גרויס כבוד האָט ער זיך פערבויגען פאַר'ן פּאַשאַ, און געשוואוירען ביי גאָט אַז דאָס פלעשעל ענטהאַלט אין זיך נישט מעהר ווי אַ ביסעל ווין, ווייל אַזוי פיהרען זיך די יודען אין ירושלים קידוש און הבדלה צו מאַכען אַלע שבת איבער ווין אין דער שוהל. האָט אויך דער משומד גענומען דאָס פלעשעל אין דער האַנט, עס אַוועקגעשטעלט און דאָס אַ קוק-געטון: — עס איז טאַקע ווין — האָט ער אויסגערופען מיט גרויס ענטוישונג. דעמאָלט איז ערשט קלאָר געוואָרען פאַר אַלעמען, אַז נאָר אַ בלבול שקר האָט דער משומד אויסגעטראַכט אויף די יודען.

אַז אַבו עלקוש האָט דערזעהען דעם סוף פון זיין בלבול איז ער אַנידערגעפאַלען פאַר'ן פּאַשאַ און האָט זיך מודה געווען, וואָס ער האָט געטון. אָבער דער פּאַשאַ האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין חסד געגען דעם משומד און האָט איהם פערורטיילט צום טויט.

פון דעמאָלט אָן האָט מען מבטל געווען דעם מנהג קידוש און הבדלה צו מאַכען אין ר' יהודה החסידס שוהל איבער ווין.

פסח אין פארט ארטור

פון
א. קערע.

דאָס איז געווען אין יאָהר 1904, בעת די רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה. איך האָב זיך דאַן געפונען אין כאַרבין, נאָר צוויי וואָכען פאַר פסח בין איך אַריינגעפאָהרען געשעפטלעך קיין פאָרט־אַרטור. אין א טאָג דריי אַרום נאָך מיין קומען אַהין, האָט די מאַכט געמאַכט א פעראָרדנונג, אַז קיין מאַנסביל — יונגער פון 45 יאָהר, זאָל מען פון דאָרט נישט אַרויסלאָזען און אַלע מוזען זיך רעגיסטרירען ביים קאָמענדאַנט פון פעסטונג!..

צווישען אַנדערע, האָט מען מיך אויך דאָרט פערהאַלטען, מיר האָבען נישט דערוואַרטענדיג, נישט ווילענדיג געמוזט זיצען אינטערן דונער פון האַרמאָטען און וואַרטען, און וואַרטען. בעשרייבען די שרעק, וואָס מיר האָבען איבערגעלעבט אין יענע טעג איז דאָ קוים דער אָרט, נישט איצט אין די צייט און נישט דאָס בין איך אויסען...

עס איז געקומען דריי טעג פאַר פסח.

טראַכטען וועגען עפּעס פסחדיגעס, איז געווען אַן אומזיסטע זאַך, ווייל קיין יודישער איינוואוינער איז אין פאַרט־אַרטור נישט געווען און די קאָמוניקאַציע מיט כאַרבין איז שוין געווען איבערגעריסען. איינאָוונט, ווען איך בין געזעסען ביי זיך אין האָטעל־צימער און בעטראַכט מיין טרויעריגע לאַגע — אַז איך געפין זיך — 10.000 ווערסט פון דער היים, פון דער פאַמיליע, אַ פערוואָגעלטער, אַן עלענטער, אין דער צייט ווען עס קומט אָן אונזער גרויסער יום טוב, — זענען אַריינגעקומען דריי יודישע סאָלדאַטען. זיי האָבען זיך פאָרגעשטעלט פאַר פאָרשטעהער פון די 66 יודישע סאָלדאַטען, וואָס דינען אין פאַרט־אַרטור און זיי זענען געקומען צו מיר מיט א בקשה: קיין חמץ ווילען זיי נישט עסען און איך, ווי אַ פרייער יוד מוז זיי העלפען צו מאַכען אַ כשר'ן פסח?! דערביי האָבען זיי געמעלדעט, אַז געלד האָבען זיי גענוג, נישט מעהר זיי דאַרפען נאָר א דירה און כלים?...

לאַנג צו טראַכטען איז קיין צייט נישט געווען, איך האָב די סאָלדאַטען איבערגעלאָזט וואַרטען ביי זיך אין צימער און אַליין בין איך אוועק צו מיינעם אַ בעקאַנטען רוסישען סוחר, אַ בעל־הבית פון אַ גרויסען האַנדעלס־הויז מיט כל המינים־סחורות און האָב איהם דערציילט די גאַנצע מעשה, וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך, וואָס מיר דאַרפען האָבען צו מאַכען א כשר'ן פסח, לויט אונזערע געזעצען און אויך איהם בעקאַנט געמאַכט, ווי שטרענג יעדער יוד היט אָפּ דעם פסח...

ווי נאָר דער סוחר האָט פון מיר דערהערט, אַז די יודישע סאָלדאַטען וועלען בעסערען הונגערען, און אפשר פון הונגער שטאַרבען. נאָר קיין חמץ וועלען זיי נישט עסען, איז ער אַזוי ווי אויפגערעגט געוואָרען... נאָך אַ קורצען טראַכטען, האָט ער מיר אַריינגעפיהרט צו זיך אין הויז און געהייסען איינעם פון זייגע בעדינער פריי מאַכען דריי צימערען מיט אַ קיך, וועלכע ער האָט איבערגעגעבען אין מיין רשות. דערצו, האָט ער מיר געגעבען אַלע נייע כלים, וואָס האָבען זיך געפונען פאַר 67 פערזאָן: — טעפּ, טעלער, לעפעל, גאָפּלען, גלעזער און אַז. וו.

פלוצלונג האָט ער זיך אַ כאַפּ געטון און א געשריי געטון צו מיר, וואַרט!

ער האָט זיך דערמאָהנט, אַז ביי איהם געפינען זיך עטליכע קעסטלעך ווייז כרמל מיט צעטלעך „כשר לפסח“, — דאָס האָט ער אויסגעשריבען פון פּאַלעסטינע פאַר די כאַרבינער יודען, אָבער איצט קאָן מען אַהין גאַרנישט אַרויספיהרען.

— נאַ, אָט האָסטו דריי קעסטלעך ווייז 150 פלאַשען — דאָס גיב איך אַ נדבה פאַר די סאָלדאַטען, האָט דער סוחר מיט שמחה אויסגעשריען...

נאָך אין דעם זעלביגען אָוונט זענען אַלע יודישע סאָלדאַטען בעפרייט געוואָרען פון זייערע פּאָלקען אויף א גאַנצען פסח און זיי האָבען זיך גענומען צו דער אַרבייט, געראַמט, געוואַשען די צימערען, כשר געמאַכט די קיך. געהאַקט האָלץ, געזעגט ברעטער, געגאַנגען טובל זיין די כלים, כשר וישר. ווי ביים גרעסטען חסיד. אין דעם הויז ביי דער גרויסער שמחה, האָבען מיר אַלע פערגעסען אַז וואָס צו עסען, האָבען מיר נישט?! וועגען מצה איז נישט געווען, וואָס צו טראַכטען: פלייש, האָט מען געקאָנט קריגען, אָבער נישט קיין כשר'ע, אייער און מילך האָט מען געקאָנט קריגען ביי כינעזער. אָבער זיי האָבען נישט געטאָרט קיינעם פערקויפען. אַלץ,, וואָס זיי פלעגען אַריינברענגען אין פעסטונג, האָבען זיי געמוזט איבערגעבען אין רשות פון די בעריהמטע מאַדאַם „סטעסעל“. זעלבסטפערשטענדליך, אַז צו די פרוי פון העכסטע נאַטשאַלניק, האָט א סאָלדאַט נישט געקאָנט גיין קויפען אַזאַ דעליקאַטעס ווי אַב/איי, אָדער מילך...

און אָט, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס אַלע האָבען געהאַט פולע קעשענעס מיט געלד, האָט מען קיין זאַך נישט געקאָנט קריגען... דאָס איינציגע, וואָס מען האָט געקאָנט בעקומען לרוב איז געווען קאַרטאָפעל...

פון יודישען הומאָר־אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאַמלונג פון אונזער פערשטאָרבענעם מיטאַרבייטער שר של אש

אַ ישובניק איז געקומען אין שטאָט און איז אַריינגעגאַנגען צום רב, פרעגט איהם דער רב:

— וואָס זעהט מען דיר עפּעס אַזוי ווייניג, עס מאַכט זיך דיר גאָר קיין שאלה נישט צו פרעגען? דיין ווייב געפינט גאָר קיינמאָל נישט א נאָדעל אין פּופּיק?

— רבי — האָט דער ישובניק געענטפערט, — מיט קיין קליינע שאלות וויל איך אייך גאָר נישט מטריח זיין, איך האָב צוויי הינד, איינער א שוואַרצער און דער צווייטער א געלער. איז אַז עס מאַכט זיך אַזאַ קליינע שאלה, נעם איך די הוהן און איך וואַרף איהר פאַר די הינד. עסען זיי איהר איז אַ סימן, אַז זי איז אַ טרפה, עסען זיי נישט איז אַ סימן אַז די הוהן איז אַ כשרה -- נאָר ווייסט איהר וואָס איך וועל אייך זאָגען רבי, אַז דער שוואַרצער הונד מיינער איז נאָך אַ גרעסערער מחמיר, להבדיל פאַר אייך...

אַ קליינשטעטלדיגער יוד איז געקומען צום פּראָפעסאָר אין דער גרויסער שטאָט פרעגען פאַר וואָס עס טוט איהם וועה אַ פוס.

ווען ער האָט אויסגעטון דעם שוך האָט דער פּראָפעסאָר זיך פערשטעלט די נאָז און האָט געזאָגט:

— איידער דו ביזט געקומען צו מיר, האָסטו זיך געדאַרפט גוט אָפּוואַשען דיינע פערשוויצטע פיס..

— אונזער דאָקטאָר האָט מיר אויך אַפילו אַזוי געזאָגט, נאָר איך האָב געוואָלט הערען, וואָס דער פּראָפעסאָר וועט אויף דעם זאָגען...

אַ ישובהניק איז געקומען צו אַ ראש ישיבה און האָט איהם געבעטען ער זאָל איהם אויסקלייבען פון זיינע ישיבה לייט אַ פיינעם יונגען מאַן פאַר אַ איידעם.

— וויפיל נדן גיסטו דיין טאָכטער? — האָט איהם דער ראש ישיבה געפרעגט.

— נדן? האָט דער ישיבהניק פערוואונדערט געזאָגט, וואָס פאַר נדן, איך האָב דען א טאָכטער?

— אויב דו האָסט נישט קיין טאָכטער, טאַ באַכוואָס דאַרפסטו אַ איידעם?

— רבי, וואָס אַרט מיר, אַז עס וועט אַרומגעהען אַן איידעם ביי מיר אין שטוב, איך בין ברוך־השם גאַנץ פערמעגליך, און איך קאָן מיר דאָס ערלויבען...

אַ יוד איז געקומען צו א אויגענדאָקטאָר פרעגען איהם וועגען דעם, וואָס ער איז קורצזיכטיג, האָט דער דאָקטאָר געוואָלט אויספּרובען זיין קורצזיכטיגקייט און האָט גענומען א סידור און האָט איהם געהייסען לייענען און ביסלעכווייז האָט ער דעם סידור אַלץ ווייטער און ווייטער אָפּגערוקט, ווען ער האָט שוין דעם סידור געהאַלטען פון ווייטען און דער יוד האָט נאָך אַלץ געלייענט, האָט זיך דער דאָקטאָר אָנגערופען:

— אָט דאָס הייסט ביי דיר א קורצע ראיה, אַז דו קאָנסט פון אַזוי ווייט לייענען?

— דו האָסט שוין געזעהען — האָט דער יוד זיך אָנגערופען, — אַז אַ יוד זאָל נישט קאָנען דאַוינען אויף אויסווייניג...

כ'האָב שוין מיט מזל אַ סערטיפיקאַט!..

איבערגעגעבען פון א יוד מיט טעכטער און מיט... 300 פונט

פון י. אַבערזשאַנעק

יאָ, אַזוי האָב איך בעשלאָסען: — איך פאָהר קיין ארץ־ישראל!

וואָס עפּעס אין מיטען דעריבען קיין ארץ־ישראל? אַ יהי אַ סוחר מיט דערוואַקסענע טעכטער, פון וועלכע די יונגסטע „מאַזשעט“ שוין פון די 4 חופה־דירעגלעך?

אָטאָ טאַקע דערפאַר. ווייל איך האָב דערוואַקסענע טעכטער, מוז איך פאָהרען קיין ארץ־ישראל. אין ארץ־ישראל, זאָגען מיינע טעכטער, קען מען „פערצוקערען“ אַזאַ ביסעל „סחורה“ אָהן אַ גראָשען געלד... אין ארץ־ישראל, זאָגען זיי, קויפט מען נישט קיין חתן, ווי להבדיל, פלייש אין דער יאַטקע — אויפ'ן פונט...

דאָס איז איין סיבה. און נאָך אַ סיבה, פאַר וואָס איך וויל פאָהרען קיין ארץ־ישראל איז — דער אַנטיסעמיטיזם: וואָס מ'זאָל נישט זאָגען אויף די אַראַבער, אָבער קיין אַנטיסעמיטען זענען זיי זיכער נישט!....

יאָ, אַזוי האָב איך בעשלאָסען — איך פאָהר קיין ארץ־ישראל!

אָבער נישט אַזוי גוט זיך ווי ס'רעדט זיך... נישט אַזוי לייכט פאָהרט מען קיין ארץ־ישראל. איך וועל אייך טאַקע דערציילען פון מיין ביטערע צרות, ביז כ'האָב שוין דערלעבט צו... בלייבען אַ לאָדזער....

הערט, יודען, מיינע צרות:

דעם ערשטען וויזיט האָב איך געמאַכט אין פּאַלעסטינא־אַמט, וואו מ'האָט מיך גענומען אויפ'ן פערהער:

— צי וואָס פאָהרט איהר קיין ארץ־ישראל?

— ווייל איך האָב טעכטער חתונה צו מאַכען.

— אַ ווייב האָט איהר?

— יאָ, נישט פאַר אייך געדאַכט.

— אַ פאַך קענט איהר?

— יאָ. איך קען מאַכען... חובות.

— וועמען האָט איהר אין לאַנד?

— אַלע מיינע אָבות.

— און דער עיקר: כסף האָט איהר?

— וויפיל כסף?

— אויף צו בעקומען אַ סערטיפיקאַט דאַרפט איהר אויפווייזען 300 פונט.

— ווייזען קען איך, איך אין דער „באַנק באַלסקי“ א סך מעהר, יהשנית, שפּיל איך דאָך אויף דער לאָטעריע.

— אויב איהר קענט אויפווייזען 300 פונט, וועט איהר בעקומען אַ סערטיפיקאַט פון מיטעלשטאַנד.

האָב איך טאַקע נישט לאַנג געטראַכט און אונטערגעשריבען, אַז איך, הערש בער, אַ „פאַכמאַן“ האָב אויפצוווייזען 300 פונט און 6 דערוואַקסענע טעכטער מיט אַ „וואָלאָסנאַ־רענטשנע“ ווייב און פּער־טעג...

— מזל־טוב דיר, פעסעלע! בין איך אַריינגעפאַלען אין שטוב מיט אַ שמחה — שוין!

— וואָס שוין? — האָט מיין יודענע מיך געפרעגט.

— שוין, אונזערע טעכטער האָבען שוין חתונה געהאַט!

— ביזט משוגע, צי חסר דעה? וואָס הייסט?

— איך האָב שוין אַ סערטיפיקאַט! און אַז מ'האָט אַ סערטיפיקאַט, פאָהרט מען קיין ארץ־ישראל, אין ארץ־ישראל וועלען זיי אַלע מיט'ן אייבערשטענס הילף פערכאַפּט ווערען...

דערוויסענדיג זיך, אַז איך האָב שוין אַ סערטיפיקאַט, האָבען מיינע טעכטער גענומען טאַנצען פון שמחה. זיי האָבען זיך גענומען גרייטען צו דער נסיעה. ס'איז געוואָרען אַ געלויף צו די שניידערינס. מ'האָט זיך געמאַכט קליידלעך, ספּאָרט פּאַלטענס, פּיזשאַמעס און באָר־קאָסטיומען. די שוואַרצע סאַלקע האָט זיך איבערגעפאַרבט אויף בלאָנד און די בלאָנדע סטעפעשע האָט זיך איבערגעמאַכט אויף אַ „מיערזשאַנקע“ און איך אַליין? — איך האָב מיר צוזאַמענגעשאַפט 300 פונט, און גענומען לויפען אין פּאַלעסטינא־אַמט נאָכ'ן סערטיפיקאַט.

— פּאַנ'ע סעקרעטאַזשו, האָב איך געזאָגט, איך האָב שוין 300 פונט, און גיט (מיר דעם סערטיפיקאַט.

— ר' יהי, ס'איז נישט קיין לאַקשען. ס'וועט ערשט געהען אויף אַ זיצונג.

— וואָס הייסט? מיינע טעכטער האָבען זיך דאָך שוין אַלע איבערגעמאַליעוועט! מיין ווייב רעדט דאָך שוין לשון־קודש אויך. אַז איך קום אַהיים שפּעט ביינאַכט, זאָגט זי צו מיר אויף לשון־קודש: — „שאַלאָם“! און טאָמער גיב איך איהר נישט קיין געלד, פרעגט זי מיך: „מה בשמע“? גיב איך איהר געלד, שמייכעלט זי און זאָגט: „טוב מאוד“ — אַלע רעדען שוין לשון־קודש, טאָ גיט זשע מיר דעם סערטיפיקאַט!...

לאַכט ער, דער שוואַרצער בחור פון פּאַלעסטינא־אַמט און ערקלערט מיר, אַז ס'וועט קומען אויף אַ זיצונג, און אַז איך מוז קודם־כל ערלעדיגען די פאָרמאַליטעטען.

— פאָרמאַליטעטען? וואָסערע פאָרמאַליטעטען? איך האָב דאָך שוין, דאַכט זיך, אַלע פאָרמאַליטעטען?

— וואָסערע פאָרמאַליטעטען האָט איהר?

— 300 פונט, 6 פריש רעמאָנטירטע טעכטער־ אַ ווייב וואָס רעדט לשון־קודש ווי אַ וואַסער, וואָסערע פאָרמאַליטעטען נאָך דאַרף איך האָבען?

לאַכט ער ווייטער דער „שוואַרצער גזלן“ פון פּאַלעסטינא־אַמט — דאָס, זאָגט ער, איז ווייניג. איהר מוזט האָבען מעטריקעס פון די טעכטער. אַ וויטשאָנג, אָביוואַטעלסטוואָ א. אַנד. דאָקומענטען.

דאָ הייבט זיך אָן דאָס ריכטיגע: וואו קריגט מען מעטריקעס? אַז איינע איז געבאָלדען אין סטאַשעוו, די צווייטע אין האַצענפּלאָץ, די דריטע אין קאָושעמינקע, און צוויי זענען אינגאַנצען נישט געמאָלדען — אַ שיינע חתונה, כ'לעבען — מעטריקעס גאָר. וועלכער יוד האָט עס באַלד אַ מעטריקע?

וואָס זאָל איך אייך דערציילען? איך בין געוואָרען אַ ריינענדער. כ'בין געפאָהרען פון סטאַשעוו קיין האַצענפּלאָץ, פון קאָושעמינקע קיין לאָדז, און פון לאָדז צוריק קיין סטאַשעוו. קוים מיט צ"ות און שלעק געקומען מיט מעטריקעס.

— פּאַנ'ע סעקרעטאַזשו, האָב איך געזאָגט צום „שוואַרצען בחור“ — איך האָב שוין מעטריקעס אויך, און גיט רשע מיר דעם סערטיפיקאַט!

שמייכעלט ער ווייטער, דער „שוואַרצער גזלן“ פון פּאַלעסטינא־אַמט.

— הערט אויף צו שמייכלען! בין איך שוין געוואָרען אין כעס. כ'האָב שוין 300 פונט, פריש רעמאָנטירטע טעכטער. אַ ווייב, וואָס רעדט לשון־קודש אין דער וואָכענס, מעטריקעס און איהר שמייכעלט נאָך?!...

— איהר מוזט אייך בעזאָרגען „אָביוואַטעלסטוואָ“ — האָט ער געענטפערט.

— אַ שאלה צי איך בין אַן אָביוואַטעל? איך קען אייך ברענגען דאָקומענטען.

— וואָסערע דאָקומענטען?

— אַ גאַנצען באַרג קוויטעס פון אַבראַטאָווי, מאַיאָנטקאָווי, דאָכאָדאָווי.

— דאָס איז ווייניג, האָט ער מיר ערקלערט, איהר מוזט ברענגען אַ פּאָליציאַנישען דאָקומענט, אַז איהר זענט אַ פּוילישער אָביוואַטעל.

— גזלן! האָב איך גענומען שרייען. ס'פעהלט דאָך מיר שוין 50 פונט. כ'האָב דאָך שוין מעהר נישט ווי 250 פונט!...

הקיצור, איך בין געלאָפען בעזאָרגען אָביוואַטעלסטוואָ.

— „יאַ פּראָשען פּאַנאַ קאָמיסאַזשו כאַטשעבאַיע אָביוואַטעלסטוואָ“ — אַזוי האָב איך געזאָגט אין קאָמיסאַריאַט.

בעטראַכט מיך דער קאָמיסאַר פון אויבען ביז אַראָפּ און זאָגט:

— „פּראָשען זלאָזשיטש פּאָדאַניע“.

— „פּאָדאַנ'יע“? און אַז איך בין דאָ „אָסאָביסטשע“ איז ווייניג?

ביין. איך מוז אָפּגעבען אַ פּאָדאַניע.

האָב איך גענומען לויפען צו פּאָדאַניע־שרייבערס און ביז וואָס, ווען, האָבען איינגעטריקנט נאָך 50 פונט.

לויף איך דאָך ווידער צום פּאַלעסטינא־אַמט: גוואַלד, געשריגען, פאַר־וואָס גיט איהר מיר נישט דעם סערטיפיקאַט? כ'האָב דאָך שוין נאָר 200 פונט! איך האָב דאָך שוין די אָביוואַטעלסטוואָ אויך!.

שמייכעלט ער ווידער דער „שוואַרצער“. איהר מוזט האָבען געדולד. ס'איז נאָך נישט געווען קיין זיצונג.

איהר זאָלט אויפהערען צו שמייכלען! איהר האַקט נישט קיין טשייניק מיט זיצונגען. טאָמער גיט איהר מיר איצט נישט דעם סערטיפיקאַט, וועט זיין ביטער מיט אייך.

— וואָס, למשל, וועט איהר מיר טון?

— איך שיק אייך אַרויף מיין ווייב, וועט זי צו אייך נעהמען רעדען „לשון־קודש“, וועט איהר אַנטלויפען וואו דער שוואַרצער פעפער וואַקסט...

דער „שוואַרצער“ דערהערענדיג, אַז איך שיק איהם אַרויף מיין ווייב, וואָס רעדט „לשון־קודש“ אין דער וואָכען, איז באַלד „ווייס“ געוואָרען, און זיך גענומען בעטען ביי מיר רחמים, כ'זאָל רחמנות האָבען אויף זיינע יונגע יאָהר. אַז ער איז אַ שוואַכער מענש, ער וועט אַלץ טון, נאָר כ'זאָל איהם נישט שיקען מיין ווייב.

האָב איך טאַקע רחמנות געקריגען אויף איהם, און איך האָב אַליין גענומען געהן אין פּאַלעסטינא־אַמט נאָכ'ן סערטיפיקאַט.

איהר ווילט וויסען דעם סוף? דער סוף איז זעהר אַ טרויעריגער: 6 חדשים בין איך יעדען טאָג געגאַנגען אין פּאַלעסטינא־אַמט און יעדען טאָג האָב איך בעקומען אַנ'ענטפער: — ס'וועט זיין אַ זיצונג.

ערשט די היינטיגע וואָך, האָב איך בעקומען אַ מעלדונג, אַז מיין סערטיפיקאַט איז מיט מזל בעשטעטיגט.

איצט האָב איך אַ סערטיפיקאַט, נאָר וואָס קומט אַרויס, אַז איך בין דורך דער צייט געבליבען אָהן אַ גראָשען ביי דער נשמה... איצט האָב איך פריש איבערגעמאַליעוועטע טעכטער, אַ ווייב, וואָס שילט אויף „לשון־קודש“, מעטריקעס, אָביוואַטעלסטוואָ, אַ סערטיפיקאַט, נאָר נישט קיין געלד.

אַ ביטער רחמנות נעבעך אויף מיינע זעקס טעכטער. אין ארץ־ישראל וואָלט איך דאָך „פערצוקערט“ מיין ביסעל בראַק־סחורה!...

יעקב פראנק

דער פאלשער משיח

פון ד"ר ה. שולמאן

— 3. —

ער פאהרט קיין פוילען

אין סאלאניקי איז יעקב פראנק עפענטליך אַרויסגעטרעטען געגען די יודישע טראדיציעס און געגען דער יודישער רעליגיע. ער דערצעהלט וועגען דעם אזוי:

— איינמאל בין איך אַריינגעקומען אין דער גרויסער שוהל פון סאלאניקי, וואו עס האבען זיך געפונען העכער טויזענד צווי הונדערט מתפללים. איך בין געשטאנען אין א ווינקעל און געשוויגען. ווען מען האט גענומען לייענען די תורה בין איך אַרויפגעלאפען אויף דעם אלמימר, געגעבען א קלאפ אין טיש און אויסגערופען: „זאל קיינער נישט פרובען אַרויפצוגעהען, ווייל ווער עס וועט דאס טון, וועט ווערען אוועקגעלעגט א טויטער אויפ'ן ארט". אלע האבען אנגעהויבען שרייען און א טייל האבען געוואלט זיך וואַרפען אויף מיר. איך האב אבער געכאפט א באנק און געדראהט, אז ווער עס וועט זיך צוריהרען צו מיר, וועט דערהרג'עט ווערען. איך האב אויסגערופען: „אַיועק מיט אייער תורה!" איך האב דאן גענומען די ספר תורה און זיך אוועקגעזעצט אויף איהר, די יודען האבען זיך דערשראקען און זענען אנטלאפען פון שוהל.

א צווייטען מאל — דערצעהלט פראנק האב איך געטראפען שבת א יודישען גלעהרטען, וועלכען איך האב געשטעלט א הארבע קשיא, אויף וועלכער ער האט נישט געקאנט ענטפערען. ער האט אבער באלד פון מיר בעקומען א צופרידענשטעלענדע תשובה. איך האב איהם דאן געהייסען מיר שטעלען א קשיא. איך האב איהם אבער ערקלערט, אז איך קאן נישט פיהרען קיין ויכוח אויף דער גאס און פארגעלעגט צו געהען אין קאפע-הויז. מיר זענען אַריין און איך האב געהייסען דעם טערקישען דינער דערלאנגען צוויי טעפלעך קאווע. ער האט באלד געבראכט קאווע און לויט זייער מנהג אויך צוויי פייקעס צום רויכערען. „צי ווייסטו דען נישט, אז ס'איז היינט שבת?" האט דער יודישער געלערנטער זיך געוואונדערט. „א יוד טאר דאך נישט עסען און נישט טרינקען ביי א טערק". איך האב גארנישט געענטפערט, נאר געזאגט צום טערקישען דינער: „אפשר האסטו אַריינגעגעבען חזיר אין דער קאווע און דערפאר וויל ער נישט טרינקען? דער אויפגערעגטער טערק האט זיך געוואַרפען אויפ'ן יוד און איהם געוואלט דערשטעכען מיט א מעסער. האב איך געזאגט צום יוד: „לויט'ן יודישען דין איז דאך פיקוח נפש דוחה שבת און אנדערע דינים, לאמיר בעסער טרינקען". האבען מיר געטרונקען און גערויכערט פייקעס און אזוי ווי דאס קאפע-הויז איז געווען אפען, האבען אלע דורכגעהער זיך געוואונדערט, וואס אזא תלמיד חכם רויכערט שבת בפרהסיה. ווען ס'איז געקומען צום צאהלען, האט דער יוד נישט געהאט קיין געלד, ווייל ס'איז געווען שבת. אויך איך האב נישט געהאט און ס'איז נישט געווען צו בעצאהלען. האב איך גענומען ביים יודען זיין אבאיע (היטעל) און זי פערזעצט און דער יוד האט געמוזט געהען א היים אין בלויזען קאפ.

אזוי — בעריהמט זיך פראנק — האב איך געטון יעדען שבת. תמיד אויף אנ'אנדער גאס און תמיד מיט אנ'אנדערען יודישען געלעהרטען.

פראנק פלעגט אַריינקומען אין יודישע הייזער און אנצינדען פייער אום שבת, עסען אין בלויזען קאפ, זידלען די יודישע הייליגקייטען. און ביי יעדער געלעגענהייט פיהרען מיט יודען ויכוחים וועגען דער יודישער רעליגיע. ווען מען האט איהם אויסגעלאכט און נישט געוואלט מיט איהם רעדען, האט ער דראהענדיג געזאגט:

— איצט חוזקט איהר פון מיר, אבער איך זאג אייך, אז איהר האט נישט אזוי פיל האר אין קאפ, וויפיל יודען עס וועלען ווערען מיינע אנהענגער.

פראנקס אַרויסטרעטונגען האבען ענדליך אויך די טערקישע יודען אַרויסגעבראכט פון געדולד. זיי האבען אין איהם געזעהען די געפאהר פון א נייעם שבתי צבי און זענען געגאנגען איהם אַרויס אין קאמף. פרוען האבען איהם בעוואַרפען מיט שטיינער און געדונגענע טערקען האבען געזאלט איהם אָפּרוימען פון וועג.

אויך האט פראנק זיך גענומען צו פערניכטען דעם גלויבען אין שבתי צבי און אין זיין נאכפאלגער ברכיהו. ער האט געלייקענט אין דער געטהייט פון שבתי-צבי ווייל ער איז געשטאַרבען נישט קאנענדיג געניסען די העכסטע זיסקייט פון הערשאפט. צוליב דעם איז ער אויך געוואָרען שארף בעקעמפט פון דער פאמיליע פון שבתי צבי.

און אז פראנק האט בעקעמפט אי די יודישע רעליגיע, אי שבתי-צביניקעס, אין וואזשע האט ער אליין געגלויבט? וועגען דעם דערצעהלט פראנק:

— פון חכם ישכר האב איך געהערט אז גאט איז אין דריי פערזאנען איינער, און אז גאט קאן אננעמען די באטור פון א מענש, אז אויך דער סוד פון צלם געפונט זיך אין העברעאישען אות אלף. אבער די לעהרע האט מיר נישט געקענט אַריין אין הארצען. מרדכי בן אליהו האט מיר דעם סוד בעסער אויפגעקלערט און די דאזיגע לעהרע איז מיר שטארק געפעלען.

— אין דער היים אין סמירנא האב איך, ערהאט א געהיימען אלקער, אין וועלכען איך האב זיך אַריינגעגנב'עט דריי מאל אין טאג אזוי, אז אפילו מיין פרוי זאל דערפון נישט וויסען. דא, אַרויפלעגענדיג אויף זיך א צלם בין איך געפאלען אויף די קניהען מיט די ווערטער: גאט פון אברהם, יצחק און יעקב, און געבעטען גאט מיט געוויין, אז ער זאל מיך לערנען.

זיין לאגע איז געוואָרען א זעהר שווערע. ער האט צוליב די פערפאלגונגען געמוזט זיך אַרומוואַלגערען איבער פערשידענע טערקישע שטעט, וואו ער האט געליטען שרעקליכע נויט.

דערווייל האט די ידיעה וועגען א נייעם שבתי צבי, וואס האט זיך בעוויזען צווישען די יודישע יודען, דערגרייכט פוילען, וואו עס האט זיך געפונען א גאנץ קליינע גרופע פון שבתי-צביניקעס אונטער דער פיהרונג פון יהודה החסיד און מאלאכא.

דערהערענדיג, אז דער דאזיגער „משיח" שטאמט פון פוילען, האבען זיי אַרויסגעשיקט צו פראנק'ן צוויי שליחים די שוין בעקאנטע נחמן און מרדכי בן אליהו. די דאזיגע צוויי שליחים זענען געראד געקומען אין דער צייט, ווען פראנק האט זיך געפונען אין אנידערגעשלאגענער שטימונג, ווען עס האט אויסגעזעהען, אז זיין גאנצע קאריערע פון א „משיח" איז א פערלוירענע. די שלוחים, וועלכע האבען ערקלערט, אז זיי קומען אין נאמען פון די פוילישע שבתי צבי'ניקעס, האבען אזוי דערצעהלט:

— אונזער „ברידער" געפינען זיך אין פאדאליע און גאליציען. ביז איצט האבען מיר זיך נישט געטארט ווייזען אין עפענטליכען לעבען, ווייל די יודען מיט דעם ועד ארבע הארצות רודפ'ן אונז אויף שריט און טריט. מען האט אונז אַריינגעלעגט אין חרם אַריין און קיין יוד וויל אונז קיין עסען נישט פערקויפען. מיט גרויס פרייד האבען מיר דערהערט, אז א יוד פון גאליציען איז געוואָרען דער יורש פון שבתי צבי. קום דעריבער צו דיינע ברידער פון פוילען, זיי וועלען דיך פאלגען און פיל וועלען דיר נאכגעהען, די יודען פון פוילען לעכצען נאך א געטליך ווארט און וואַרטען מיט אונגעדולד אויף משיח'ן.

אין דערזעלבער צייט האט פראנק אנגעהויבען דערצעהלען וועגען זיינע חלומות אין וועלכע ער האט גערעדט מיט דער געטליכקייט און דערמיט האט ער געוואלט בעווייזען, אז פון הימעל הייסט מען איהם פאהרען קיין פוילען. ער האט אזוי אַרום גע-וואלט איבערציגען די טערקישע שבתי צבי'ניקעס, אז נישט די שלוחים האבען איהם בעוואויגען צו פאהרען קיין פוילען, נאר גאט אליין.

— איינמאל — דערצעהלט פראנק — האט זיך מיר געחלומ'ט, אז איך הער א שטימע רופען: „וועסט געהען קיין פוילען, און דארט צוציהען פיל מענשען צום קריסטליכען גלויבען". אבער איך האב דעם חלום נישט גענומען ערנסט. די צווייטע נאכט האט זיך מיר געחלומ'ט דאסזעלביגע. איך אָבער האב דערפון געלאכט, ווייל איך האב נישט גע-האט נאך וואס צו פאהרען קיין פוילען, לעבענדיג אין סמירנא זעהר גוט. איך האב וועגען דעם נישט דערצעהלט בחמנ'ען, נישט קיינעמען, אבער איך האב אויפגעהערט געהען בעטען אין מיין אלקער.

— אין א וואך נאך די חלומות בין איך קראנק געוואָרען און אין דער קרענק האט זיך צו מיר בע-וויזען א מענש מיט א גראהער באָרד און ער האט צו מיר געזאגט: „אויב דו וועסט געהען קיין פוילען וועסטו זיין געזונד, און אויב דו וועסט נישט געהען, וועסטו שטארבען" מורא האבענדיג פאר'ן טויט, האב איך איהם געענטפערט, אז איך וועל געהען, אבער אין הארצען האב איך זיך געטראכט אז איך וועל נישט געהען, ווייל עס האט זיך מיר נישט געוואלט איבערלאזען מיין פערמעגען. איך בין געזונד געוואָרען און מעהר נישט געטראכט וועגען דער „זעהונג".

— אין דריי וואכען אַרום, בין איך ווידער געוואָרען שווער קראנק, פערלוירען דעם לשון און מען האט מיך געהאלטען פאר א טויטען. קרובים און פריינד זענען אַרום פון מיין שטוב, נישט ווי-לענדיג צוקוקען אויף מיין טויט. מען האט מיר צו-געלעגט א פעדער צו דער נאז, ווילענדיג זעהען צי איך אטעם נאך, אבער ווי מען האט מיר דערצעהלט, האט די פעדער זיך נישט גערייהרט. מען האט מיר צוגעמאכט די אויגען, אויסגעצויגען די פיס, ווי א טויטען. אבער יענע, וועלכע איך האב עפעס דער-צעהלט וועגען דרייאייניגקייט, האבען זיך געפרעהט, וואס איך שטארב. פלוצים האט זיך מיר בעוויזען א שעהנער מענש מיט א באָרד, און ווען איך האב געעפענט די אויגען איז מיר ליכטיג געוואָרען.

— האט מיר געזאגט דער מענש: „דו וועסט געהען קיין פוילען!" איך האב נישט געענטפערט, נאר זיך איבערגעדרעהט מיט'ן פנים צו דער וואנד. אבער דארט האב איך ווידער דערזעהען דעם מענש און זיך זעהר דערשראקען. ער אבער האט מיך אנ-גענומען ביים דופק און געזאגט מיר צוויי מאל: „שטעה אויף!"

— איך בין אויפגעשפרונגען און זיך איבערגע-דרעהט און דערזעהען שטעהען דעם מענש א נאקעטען, מיט אויסגעשפרייטע הענד ווי א צלם, ער איז געשטאנען אין א גרויסען ליכט, און אויף די הענד און פיס האט ער געהאט וואונדען. דערזעהענדיג איהם בין איך אַראפ פון בעט און געפאלען אויף די קניהען. און ער האט מיר געזאגט:

צוויי מאל האב איך צו דיר געשיקט אליהו הנביא און דו האסט נישט געפאלגט. בין איך זעלבער אליין געקומען צו דיר. שרעק זיך נישט, וועסט געהען קיין פוילען.

— האב איך געענטפערט: ווי קאן איך געהען קיין פוילען, אז איך פערשטעה נישט די שפראך. האב דא א פערמעגען און א יונגע פרוי, וועלכע וועט נישט וועלען געהען מיט מיר.

— האט ער געענטפערט: געה דו און זי וועט קומען שפעטער. איך וועל דיר געבען א סימן, לויט וועלכען וועסט דערקענען ווער עס וועט אננעהמען דעם הייליגען גלויבען, און הגם מען וועט דיך פער-פאלגען, שרעק זיך נישט און פערלאז זיך אויף מיר. אין א שווערע צייט וועסטו זעהען פאר זיך אליהו הנביא.

— דאס זאגענדיג, איז קריסטוס פערשוואונדען און מעהר האב איך איהם נישט געזעהען. אין דער זעלבער שטוב זענען געווען מעהרערע מענשען, אבער די האבען נישט געהערט און נישט געזעהען וואס עס איז פארגעקומען. אבער, ווען איך בין אַראבגעשפרונגען פון בעט און געפאלען אויף די קניהען, האט מען געמיינט, אז איך בין משוגע געוואָרען און די מענשען זענען אנטלאפען אין דרויסען, אַריינקוקענדיג דורכ'ן פענסטער האבען זיי בעהערט מיך רעדען, אבער זיי האבען גארנישט פערשטאנען, איך בין שפעטער אויפגעשטאנען א געזונדטער, געגעסען און געטרונקען, ווי א געזונדער.

פראנק איז דאן אַריבער די פוילישע גרעניץ און געגריגדעט אין גאליציען די ערשטע סעקטע פון די פראנקיסטען.

קריעת ים סוף

פון חיים שויס

עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אז דער מדרש האט אויך בעפוצט מיט פאלקסטימליכער פאנטאזיע די לעגענדע פון קריעת ים-סוף, פון דער שפאלטונג פון ים.

יודען, דערצעהלט דער מדרש, האבען דערזעהן ביים ים, אז א גרויסער עגיפטישער חיל שטעהט היגטער זיי. האבען זיי אנגעהויבען זיך קריגען מיט משה'ן, איז משה געקומען צו דעם אויבער-שטען און געזאגט:

„רבונו של עולם! וואס זאל איך טון מיט זיי?"

האט דער אויבערשטער איהם געזאגט:

„נעהם דעם שטעקען, וואס איך האב דיר גע-געבען, און געה צום ים און זאג איהם אין מיין נאמען, אז איך האב איהם געהייסען מאכען א וועג פאר מיינע קינדער דורכצוגעהען".

איז משה אוועקגעגאנגען און איבערגעגעבען דעם ים גאטס ווערטער. האט דער ים איהם געענט-פערט:

„איך וועל דיך נישט פאלגען, ווייל דו ביזט נישט מעהר ווי א מענש, דערצו נאך בין איך וויכ-טיגער פאר דיר, ווייל איך בין בעשאפען געוואָר-רען דעם דריטען טאג און דו ערשט דעם זעקסטען טאג".

האט משה געבראכט די רייד פון דעם ים צו גאט, האט גאט געזאגט צו משה'ן:

„אז א קנעכט פאלגט נישט זיין האר, וואס טוט מען איהם?"

האט משה איהם געענטפערט:

„מ'שלאגט איהם מיט א שטעקען".

האט גאט צו איהם געזאגט:

„גיב דעם ים אויך א קלאפ מיט דיין שטעקען".

האט משה א קלאפ געטון דעם ים. און ער האט א ברום-געטון און זיך געשפאלטען. אזא ברום האט דער ים געגעבען, אז דאס האט זיך געהערט פון איין עק וועלט ביז צום אנדערען און די כוואליעס זענען געגאנגען 16 הונדערט מייל אין דער הויך. איז א שרעק אנגעפאלען אויף אלעמען.

די שפאלטונג פון דעם ים איז זעהר געפעלען געווען די דרשנים פון מדרש. פערקעהרט אבער איז נישט געווען לויט זייער גייסט די מעשה, ווי גאט האט דערטרונקען פרעה'ן און זיין גאנ-צען חיל אין ים-סוף. אין די אלטע צייטען. ווען יודען האבען געגלויבט, אז זייער גאט איז בלויז דער גאט פון ישראל. איז אזא סארט מעשה געווען גוט און שעהן. פאר א גאט, וועמעס אויפגאבע עס איז צו בעשיצען זיין פאלק, פאסט זיך צו נעה-מען נקמה פון די פיינד פון זיין פאלק, פאר א גאט אבער, וואס אלע מענשען זענען זיינע קינדער און ער איז פול מיט רחמנות און ליבע צו זיי. ווי יודען האבען אין די שפעטערדיגע צייטען אנ-געהויבען צו גלויבען, פאסט זיך נישט אזא זאך. ווי דערטרינקען א גאנצע מחנה מענשען אין ים. האבען די דרשנים פון מדרש געשאפען דעריבער פאלגענדע שעהנע מעשה'לע וועגען דעם:

ווען גאט האט געוואלט דערטרינקען די מצריים אין ים, האט זיך איינגעשטעלט פאר זיי עוזא דער „שר" פון מצרים. יודען האבען דעמאלט מעהר נישט געגלויבט ווי אין די אלטע צייטען, אז יעדער פאלק האט זיין אייגענעם גאט. דערפאר האבען זיי געגלויבט, אז יעדער פאלק האט אין הימעל זיין „שר", זיין מלאך, וואס בעשיצט איהם.

האט עוזא, דער מלאך און בעשיצער פון מצ רים, זיך אוועקגעשטעלט און איינגעטענה'ט מיט דעם אויבערשטען:

„רבונו של עולם! דו ביזט דאך א גערעכטער גאט, וועלכער פערטראגט נישט קיין אומרעכט, קיין עוולות, פארוואס ווילסטו דערטרינקען מיינע קינ-דער אין ים? אי וואס, יודען האבען שווער געארבייט אין מצרים, האבען זיי געקריגען געגוג בעצאהלט פאר דעם. ס'איז דאך געבליבען ביי זיי נאך דאס גאלד און זילבער פון דעם לאנד".

האט גאט צוזאמענגערופען גלייך די „פמליא של מעלה", די סוויטע פון די הויכע מלאכים אין הימעל און געהאט א „דין תורה" פאר זיי מיט עוזא דעם „שר" פון מצרים.

דער אויבערשטער האט דאן פונאנדערגעלייגט זיינע טענות אין א לענגערער רעדע, און ער האט געוואונען.

די „פמליא של מעלה" האט אַרויסגעגעבען אן אורטייל, אז ער האט א רעכט צו דערטרינקען די עגיפטער אין ים.

אבער עוזא האט אלץ נישט אויפגעגעבען זיין קאמף צו ראטעווען די עגיפטער.

„אמת טאקע" — האט ער גע'טענה'ט צו דעם אויבערשטען — אז זיי זענען שולדיג. אבער עס שטעהט דאך א בפירוש'ער פסוק, אז דו האסט רחמנות אויף אלע דיינע בעשעפענישען. היינט, פארוואס זאלסטו אויף זיי קיין רחמנות נישט האבען"? האט עס שוין געהאלטען דערביי, אז גאט זאל רחמנות האבען אויף די מצרים. איז דערווייל אונטערגעקומען דער מלאך גבריאל מיט א פורעם פון ציגעל, וואס יודען האבען געמאכט אין מצרים און עס געוויזען דעם אויבערשטען און געזאגט:

„אויף אט דעם פערדאמטען פאלק, וואס האט פערשקלאפט דיינע קינדער מיט אזא שקלאפישער ארבייט, ווילסטו רחמנות האבען"?

האט גאט אויפגעגעבען דעם פרינציפ פון רח-מנות און זיך ווידער גענומען צום פרינציפ פון "דין" און דערטרונקען די עגיפטער אין ים.

פונדעסטוועגען, אז די מלאכים האבען געוואלט זינגען פאר גאט א געזאנג, האט ער זיי געמאכט א פארוואורף:

„מיינע בעשעפענישען טרינקען זיך אין ים" — האט ער זיי געזאגט, — „און איהר האט זיך גאר צווינגען פאר מיר"!

איינער א יוד

פון א ציקל

פון יוסף אקרוטני

1.

מיט זיין געשטאַלט זעט יענקל יעזוס אויס משונה, קאַמיש. און אז מען דערכאַפּט מיטן אויג זיין פיגור, פאַרטראַכט מען זיך אַן שמייכל: אין וועמען איז ער געראָטן? דאַכט זיך: אַזוינס נאָך נישט געזעען, כאָטש קאַרליקעס און ליליפוטן-קריפּלס זענען נישט קיין נייעס אין גרויסשטאָט, וווהין זיין ליבער נאָמען האָט נישט געקאַרגט אויסצושיטן פון שענסטן ביזן מיאוסטן פון מענטשלעכן מין. קליין אין וווקס. היפּשלעך ברייט. מ'קאָן זאָגן — צו ברייט. א בלאָנדער קאָפּ מיט שיטערע האַרטע העַרעלעך, וואָס שטייען ווי די שפּילקעס אויף א נישט-צייטיקער קאַשטאַן - נוס. זיין פּנים הויבט זיך אָן הויך אונטערן דאַשיק פון טוכענעם יידישן היטל. פון דאַרט לאָזט זיך אַראָפּ צוערשט שאַטנדיק, און דערנאָך העל-א לאַנגער פלאַטשיקער שטערן מיט צוויי קאַנטן. די נאָז סטאַרטשעט אַרויס פון דעם תמעוואַטן פּנים מיט חוצפה, א שטייגער ווי א גרינע באַהאַליע פון א קאַרטאָפל. די קאַרטאָפל וואָלט געהאַט מער חשיבות, ווען זי זאָל זיין אין דעם פאַרשייטן אויסוווקס. דאָס זעלביקע איז מיט דעם יידלס נאָז. מיט איר משונהדיקער גרויס צעפּעטשעט זי דעם חן, וואָס ליגט אין יעדער מיאוסקייט. דערצו איז דאָס נאָז-דעכל בלייך און די שפּיצים רויט-אָדערדיק. פון קאַנטיקן, לאַנגן שטערן און גרויסער נאָז לויפט אַראָפּ דאָס פּנים שיף - שיף, שפּיציג, און ענדיקט זיך מיט א ראָזע נאָמבע, באַדעקט מיט א בלאָנד בערדל, ווי פון קאָנאַפּלעס.

אינגאַנצן דערמאַנט דער מענטש מיט די ברייטע פּלייצעס אויבן און מיט די שמאָל-צונויפגעגרוקטע דאַרע פיס-עקן אין אַן אויסטערליש געפורעמטן פּוטעראַל פון א טשיקאַווע מאַשינדל, געהילט אין שמאַטעס און נאַגעוויצעס, און ענדיקט זיך אויבן, ווי לשם פּוץ, מיט א באַוועגלעך קעפּל. וואָרום אַקייגן זיין משונהדיק נידעריק און ברייט געשטאַלט איז זיין קאָפּ-אַ קעפּל, א קעפּעלע, אַרויפגעשטעלט ווי אויף קאַטאָוועס.

דער צונאָמען „יעזוס" נעמט זיך צו דעם יודל נישט צוליב זיין בערדל, וואָס מאַכט אים ענלעך צו ישו'ן, ווי מ'זעט אים אויף די וואָלוועלע הייליקע בילדער, וועלכע מען פאַרקויפט אויף די מערק; אין דעם צונעמעניש איז ער זיך אליין שולדיק, ווייל ער באַמיט זיך צו מאַכן וויצן און ביי מענטשן אַרויסרופן געלעכטער, מעג זיין אפילו מיט נאָכקרומעניש'ן, וואָס פּאַסן נישט פאַר מיושבע, אָרנטלעכע לייט.

דעם ערשטלינג וויץ האָט ער געמאַכט פאַר מענטשן, וועלכע האָבן זיך אַרום אים פאַרזאַמלט צומאָרגנס נאָך זיין חת'נה.

– יענקל, ס'איז עפּעס גוט צו זופן די גילדערנע חתן-יויך? — האָבן זיינע פריינט אים געפרעגט מיט א ווונק.

— אוי יעזוס, ווי גוט, טשק-קאַ! – האָט יענקל זיך אָנגעכאַפּט ביי א באַק, טשמאַקנדיק מיט דער צונג.

– און דיין ווייבל וואָס טענהט? – איז חברה יצר-הרעדיק געשטימט.

– אוי יעזוס, סאַרא נאַשערין זי איז! – האָט יענקל ווידער זיך אָנגעכאַפּט ביים דריי-קאַנטיקן פּנים, אויף וועלכן ער האָט אָנגעהויבן צו פאַרלאָזן זיך דאָס בערדל, וואָס דערמאָנט אים – אָנהויבנדיק פון זיין ברייטן מויל – אָן יעזוסן.

עולם אַרום יונגערמאַנטשיק צומאָרגנס נאָך דער חתונה האָט געקייכט פון די העוויות איבער דער „גילדערנער יויך". דערין איז נישט שווער זיך אָנצושטויסן. מוז זיין, אַז דאָס איז געווען זיין ערשטער דערפאָלג אין לעבן. דעריבער האָט יענקל ביז אין זיינע עלטערע יאָרן אַריין נישט אויפגעהערט צו זוכן דערפאָלג אין ווערטלעך און וויצן, וואָס זענען כמעט שטענדיק אויסגעפאַלן בלאַס, אָן ליכט און אָן נעדעלעך. און אַז ס'איז אים נישט געלונגען צוזאַמענצושטעלן אַדער ערגיץ צו הערן וויצן, וועלכע ער האָט דערנאָך איבערגעקייעט אויף זיינע פאַרזשאַווערטע גרויסע ציין,–האָט ער אויסגעזוכט אַלטע מעשיות פון אפרים גריידיקער, פון הערשעלע אָסטראָפּאָליער, פון די כעלעמער נאַראָנים, אַלץ געשיכטעס מיט פעפערלעך און קלוגשאַפטן, וועלכע ער פלעגט אויסלאָדן, ווו ס'האָט זיך אים איינגעגעבן, און שטענדיג זיי אויסגעלאָזט מיט א האַלב-צעצויגענעם:

– אוי יעזוס, יעזוס! האָט יענער געהאַט א סוף, האָט ער זיך אַריינגעלייגט! און אַלע, וואָס האָבן דאָס צוגעזען האָבן געקריגן שטעכעניש אין בויך אויך און ס'אין זיי נאָס געוואָרען אין די הויזן... אוי, יעזוס!

אָן יעזוס'ן האָט ער זיך נישט גערירט אין יעדער מוף-געשיכטע. דערביי האָט ער געמאַכט אַזעלכע סיגעס, אַז זיינע צוהערער (פאַרהאָרעוועטע וועבער-יידן מיט פאַרקלערטע אויגן; קרעכצנדיקע ווייבער, וואָס שלעפּן מיט דעם עול-פּרנסה; אַרבעטס-מיידלעך, וואָס האָבן לאַנג פאַרלוירן די חתנים און פליקן בגנבה אויס די זיך זילבערנדיקע האָר און יונגעלייט, וואָס טראַכטן תחבולות זיך אַריבערצוכאַפּן קיין אַמעריקא, אַבי נישט צו זיין דה"י) האָבן געמוזט זיך פונאַנדערלאַכן אָדער, ווינציקסטנס, צעקרומען די מיילער אין א שמייכל. צוהערער, וואָס פלעגן בעת זיין דערציילן פאַרגעסן זיך ערגעץ אַנדערש און נישט געלאַכט, נישט געשמייכלט, האָבן זיך דערנאָך באַגעגנט מיט יענקלס א שנעל אין נאָז אַריין און מיט זיינעם אַנ'אַרויסגעשטעקטן לעקער אָדער מיט א גראַבל מיט זיין ווייז-פינגער נידעריקער פון נאָפּל, באַגלייט מיט א חווקגאָרגל:

— קככי!

יענער פלעגט א צאַפּל-טון און קרענקלעך צעקרומען ס'מויל.

אַזעלכע שפּאַס-שטיקלעך זענען יענקלס הנאה און מניה-וביה פלעגט ער נאָכאַמאָל איבערחזרן דעם גראַבל מיטן פינגער ביי יענעמס בויך.

— קכי!

א באַליידיקטער אַנטלויפט יענער און שיקט א בייזן בליק צום וויצלער.

– אוי, יעזוס, סאַרא נאַר דאָס איז! – האָט יענקל פאַר אַזא איינעם א שטענדיקן פּזמון. – קום אַהער, וועל איך דיר דערציילן אַן אינטערעסאַנטע זאַך.

פאַרשטייט זיך, אַז נישט יעדער איז א נוח לרצות, און אַז אַזעלכער לאָזט זיך איבערבעטן פון יענקלען. לאָזט ער זיך אין איינוועגס שוין אָנהאַלטן ביי די לאַצן — ער מעג זיין א גרייזגרויער, צי א שנעק מיטן ערשטן ביסל מאָך אונטער דער נאָז – און ער לאָזט אין זיך אַריינריידן יענקלס אויגעלעך, וואָס לויפן קליינטשיקע, נאָר פלינקע, אין זייערע שפּעלטלעך, ווי די לעכערלעכע גלעזערנע אויגן אין פאַפּירענעם ציפער-בלאַט פון רעקלאַמע-זייגערס אין די שוי-פענסטער ביי פּיפּינע זייגער - מאַכער. יענער קוקט אָן יענקלען דעם קליינעם און קאַמישן, שמייכלט א מילד-געוואָרענער, און דער מענטש מיט די טאַנצנדיקע אויגעלעך רעדט אין אים אַריין:

— ...האָסטו דיר, שטעל דיר פאָר, אַז דו ביסט עס, דאָס אָרימע יינגל אין דער פרעמדער שטאָט און די הויזן זענען דיר צעריסן, די גאָטקעס זענען צעריסן און דאָס העמד-שווענצל קוקט דיר אַרויס אונטנאַרומעט. די מאַמע שרייבט: הויכגעשעצטער זון, טרייסט כ'יינער, דיין מאַמע הונגערט, זי קאָן נישט פאַרדינען, און קיין טאַטע, וואָס זאָל אַרבעטן, איז נישטאָ. ער איז געשטאָרבן, דו ביסט ענלעך צו אים, דיר אויף לאַנגע יאָר, צוויי טראָפּן וואַסער; א שיינער מענטש געווען. דיר ווערט נאָך גוט זיין, דו ביסט נאָך יינג, און א מאַמע דאַרף א קינד געדענקען, ווער דען? – טאָוואָס-זשע טוט אַזא יינגל? מיטן העמד אַרויס פון די הויזן-לעכער איז דאָך נישט שיין, ס'פּנים ווערט פאַרשוואַרצט, א סך געלט איז לאָוו בכיס, נעמט דער זון א בלעטל פּאַפּיר, און שרייבט אַהיים:

– ליבע מאַמע לעבן. האָסט מיר געשריבן און איך מוז וויינען פאַר צער. דו קענסט אַליין פאַרשטיין, אַז הויזן זענען א נייטיקע זאַך, אָן הויזן קאָן מען זיך פון שטוב נישט אַרויסרירן, אָן הויזן זעט מען אויס ווי א משוגענער, אָן הויזן קאָן מען זיך נישט באַגיין, הויזן זענען וויכטיקער ווי ברויט, הויזן איז דאָס לעבן, אויף הויזן שטייט די וועלט, פון צוריסענע הויזן קוקט אַרויס דאָס העמד ווי א שניפּ-טוך, אין צעריסענע הויזן זעט מען אויס ווי א קוימען-לאָך, הויזן איז דער עיקר, הויזן, מאַמעלע-קרוין, הוי-הוי-הוי הויזן, הוי'הוי...

יענקל לייענט אַזוי לאַנג פאַר דעם ביטערן בריף, גלייך ער אַליין וואָלט געווען דאָס יינגל אָן די הויזן, ביז ער צעהעשעט זיך מיט די „הויזן הוי - הוי", אַז דער צוהערער ווערט צעטומלט, ווייס נישט, צי ר'זאָל לאַכן אָדער וויינען, נאָר הנאה טוט אים אַז ער ווייגט און לאַכט צוזאַמען. אַז יענער בלייבט שטיין א מבולבלער, לאָזט יענקל אויס:

— האָסטו דיר א בריוו פול מיט הויזן, אוי יעזוס! הויזן אַהין, הויזן אַהער — אויף הויזן שטייט די וועלט...

אָבער יענקל איז בטבע נישט אַזא פריילעכער, ווי מ'קאָן מיינען. ער איז א מענטש, וואָס תמיד איז אים לאַנגווייליק, אומעטיק, און מיט די וויצן און קאַטאָוועסן וויל ער ממיתן דאָס שד'ל, וואָס פּולט אים בכיוון אָן מיט שווערע טראַכטעניש'ן.

זיין ווייב שיינדל איז אמת, א נאַשערין, א מרוק, שרייט, בייזט אויף אים א פּויסט, טעטעלעך האָט זי אָנגעשאָטן אָן עיקהרע א האַלב טוץ, אַלץ מיידן, און קיין איין יינג נישט.

און אַז די יודינע קומט אים אונטער מיט אַן אויפגעשוואָלן מויל גרייט צום שעלטן, גיט ער איר א הוסט אַקעגן און טוט א זאָג:

– צוקערדיקע לאַלקע מיינע, פלוכן קענסטו, אָבער שטאַרבן וועסטו מיך לאָזן אָן א קדיש.

דאָס איז אויך דעם ווייבס האַרצווייטיק; זי פאַרגעסט דאָן צו שעלטן און זידלען און קלערט צו גיין נאָך סגולות. פאָרן צו „גוטע יידן" און חברן זיך מיט ווייבער, וואָס האָבן געבוירן יינגלעך, וואָס אַז אַזוינס מאַכט א „בויגן", האַלט שיינדל אונטער דאָס פאַרטוך אַלס סגולה צו האָבן א בן-זכר.

יענקל לאָזט זי איבער אין שטוב א געפּלעווטע פון רעיונות און זיפצט:

– אוי, יעזוס, וואָס וועט זיין!

(א געוווינהייט ביי אים, דער „אוי, יעזוס").

נאָר קיין יינגל האָט שיינדל אים נישט געבראַכט. אַלץ, וואָס זי האָט אויסגעשאָטן פון איר טראַכט, איז געווען מיידלעך, נקבות. יענקל פלעגט זיי פאַרשטעלן אין גוטן מוט:

– אוי, יעזוס. איר דערקענט נישט מיינע מוסטערן?! אָט איז מיין קאָטער, שוואַרץ און באַחנט ווי א יינג; דאָס איז א וועווערקל, רויטלעך, לייכט און א פלינקע לויפערין, א העזל; דאָס איז א קעצל, ווי פון דער מילך אַרויס — ווייס און שטיל, ס'קען קיין צוויי נישט ציילן. יענץ איז א קאַזאַקל, א ציגיינער. ווילד און שטענדיג צעקאָכט אויף עמיצן. יענע, אָט דאָס, דאָס און דאָס זשערנעלע, זענען נאָך הינדלעך אין די אייערשאַלן, דודלוצקלעך, טפּוי-טפּוי! און ער שפּייט אויס, אַז א בייז אויג זאָל זיי נישט שאַטן.

אויף אַזא אופן האָט יענקל דאָס קליינע קאָמישע יידל פאַרטריבן זיין אומעט און פריילעך געמאַכט אַנדערע מיט כל-ערליי מעשיות, וועלכע ער האָט אויסגעזוכט און אויסגעניטערט מיט אַזא אייפער, גלייך דאָס וואָלט געווען זיין גאַנץ חיות און פּרנסה-זאַך. אויב מ'וויל, קאָן מען אפילו זאָגן, אַז דאָס פליסן זיך אין וויציקע געשיכטעס איז יענקלס א צושטייער צו זיין פּרנסה. צוליב די וויצן און ווערטלעך זעט מען אים בעטן אויף שמחות, ווו ס'איז פאַראַן עפּעס צו כאַפּן אין מויל אַריין. און דערצו האָט יענקל די מעלה, וואָס ער לאָזט זיך נישט לאַנג בעטן, ווי ס'רוב בעטסט אויף יידישע שמחות האָבן א טבע מען זאָל זיי אונטערקיצלען, דערמאָנען:

(ווייטער פרייטאָג)

דער יום-טוב פון דער אבילה

און זיינע נאכוועהען

(מעדיצינישע שמועסען)

פון ד"ר יעקב האנדזועל

ערלויבט מיר חשוב'ע פּסח-לעזער, צו כאַפּן אַ שמועס וועגן דער היגיענע און אפשר עטיק פון דעם פּסח'דיגען עסען און זיינע מאכלים.

אמת: אַ גאַנץ יאָהר שכור און שמחת-תורה ניכטערן?! מען אַרבייט, מען האָרעוועט אַ גאַנץ יאָהר, מען מוטשעט זיך אָן און ס'איז אפשר דאָך געלונגען מיט נסים אָנצוגרייטן דעם פּסח, טאָ זאָל מען זיך זשאַלעווען? אָבער אַזוי שטייט נישט די פראַגע: עס מוז דאָך אין אַלעמען זיין אַ מאָס און גרענץ. עס שטייט דאָך נישט אויף קיין שום אָרט געשריבען, אַז מען מוז פּסח אַזוי און אַזוי פיל עסען, אַז ס'זאָל אַוש שאַטען.

לאָמיר זיך קודם דורכשמועסען וועגען דעם איכות פון דעם פּסח'דיגען עסען און דערנאָך ערשט רעדען איבער זיין מאָס.

דאָס הויפּט-עסען זענען די מצות, זיי זענען נישט שעדליך פאַר דעם מאָגען, פאַרשטעהט זיך, ווען זיי ווערען נישט צעקייט, דורכגעמישט מיט דעם שפּייעכץ און אַזוי אַרום לייכטער געמאַכט דעם מאָגען זיי צו פאַרדייען. די געגלייסטע, די שפּיגעל-מצות און אַנדערע מיני סאָרטען, זענען שווערער אָבער נאָך אַלץ נישט אַזוי שעדליך, ווען זיי ווערען געמאַכט מיט פרישע אייער און מיט גוטען שמאַלץ.

כרעמזלעך פון מצה מעהל זענען זעהר גוט און מאַכען קיין שום שמערצען. די קאַרטאָפעל כרעמזלעך זענען שוין שווערער, ספּעציעל ווען זיי ווערען נישט גוט אויסגעפּרעגעלט.

די קניידלעך, לייכט געמאַכט, נישט האַרט זענען אויך נישט שעדליך.

דאָס שעדליכסטע זענען די פעטע זופּען, דאָס פעטע פלייש, די צופיל געשמאַלצענע מאכלים.

אויך די אַלע ווייַנען און אפילו דער ראָזינקעס-ווײַן איז נישט שעדליך. זעלבסטפאַרשטענדליך, אויב עס ווערט גענומען אין אַ געוויסען קוואַנטום, און דאָ בין איך ביים עיקר פון דער פּסח-דיעט. אַ חוץ די צו פעטע מאכלים זענען אַלע סאָרטען פון דעם פּסח'דיגען עסען נישט שעדליך און נישט געפעהרליך, אויב מען עסט נישט צופיל. איך בין מיר גוט בעוואוסט, אַז דאָס ווערט בלייבען אַ תפלת-שוא. ווייל פון דער מציה האַלט מען ביי אונז און פּסח מוז מען עסען נאָך דער הגדה, הויבט זיך אָן די אַטאַקע אויף דעם מאָגען נאָך דעם איינעם איי — געוועהנליך עסט מען צוויי, ווייל מיט דעם וואַלך-וואַסער שמעקט עס זעהר גוט — אַ גוט שטיקעל פיש, ווייל די פיש זענען היינט אויסטערליש גוט, אַ טעלער פעטע יויך מיט א 2—3 קניידלעך אַ בישט-קשה'דיגע פאַרציע פעט פלייש. אַ פּאָר כרעמזלעך, אַ ביסעלע קאָמפּאָט, אַ פּאָר כוסות ווײַן און אַנדערע קליינעקייטען. בשעת מען זיצט נאָך אַזוי ביים טיש קנאַקט מען נאָך אַ פּאָר ניסלעך. — ווען דער מאָגען זאָל זיין אויס סאַמע אייזען, מוז ער קראַנק ווערען. ער קאָן דעם ים פון עסען, — פון פעטען עסען — נישט פאַרדייען, די דיזען זענען נישט ביכולת צו פּראָדוצירען אַזוי פיל זאַפטען, בכדי דאָס גאַנצע עסען דורכצואַרבייטען. און מען גיט דעם מאָגען אַכט טעג נישט קיין מינוט צייט אויף אויסצורוהען זיך, פאַרלאָזונגען, „בעשויצען" בעזוכען און געסט אַהין און געסט אַהער, איבעראַל עסט מען, פרעסט מען און שטענדיג דאָס זעלבע, און שטענדיג אַ סך און תמיד פעט — אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט ביז דער מאָגען שטרייקט און ווערט קראַנק.

איין מאָל אין יאָהר קאָן דאָס אָרימע האָראָפּאַשנע פאָלק, וואָס קאָן זיך דאָס אַלעס נישט פערגינען, וואָס מוז אויך אין פּסח שלינגען דאָס שפּייעכץ, וואָס האָבען אויך פּסח דיזעלבע מאָגער'ע צייטען, אָט די אָרעמע לייט, וועלכע מיר האָבען היינט זעהר, זעהר אַ סך, זיי פערשפּאָרען צו האָבען צרות און ברענגען זיך אין גלייך אויף ריצין-אייל.

אָבער ערנסט: צי מוז מען פּסח אַזוי פיל עסען? אַז דאָס זאָל זיך אויף חדשים לאַנג אָבשלאָגען אויף דעם געזונד און אָפטמאָלס פיהרען צו אומפערבעסערליכע קאָנסעקווענצען?!

עס איז דאָך נישט קיין חוק ולא יעבור גיט נישט נאָך אייער גימען און האָט רחמנות אויף אייער מאָגען און אייערע געדערים.

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

היטלער ביי ווילהעלמ'ן
קאנפערענץ אין דאארן

היטלער (הייבט אויף די האנד): האך! וואס מאכסטו, אלטער?

ווילהעלם (מאכט א חנ'העלע): איך בין נישט געוואוינט צו אזא דרייסטקייט, מיר דארף מען צוערשט קושען די האנד.

היטלער: האק נישט קיין טשיינעק, דאס איז געווען אנ'עסק פאר ביסמארק'ן, ווי פיהלסטו דיך אהן דעם טראהן?

ווילהעלם: פרעג מעסער נישט. די כסא מלוכה, דעם טראהן גיב מיר!

היטלער: כ'האב איהם אין דער בוזעם-קעשענע

ווילהעלם: טא פארוואס זעצט דו מיך נישט ארויף אויף איהם?

היטלער: זעהסטו ווילוש, אויב שוין יא א נייער קייזער אין דייטשלאנד, טא צו וואס זאל איך ארויפזעצען אזא אלטע גוטאלין-שאכטעל ווי דו? פאר דעם זעלבען געלד קען מען דאך בעקומען א געזונדען יונגאטש.

ווילהעלם: ווערמען מיינסטו דאס דעם געזונדען יונגאטש?

היטלער (שמייכעלט): „שאוען זי מיך אן הער עקס קייזער". דער געזונדער קאנדידאט אויפ'ן דייטשען טראהן זא פשעשפראשעניעם בין איך.

ווילוש חלשט, היטלער לאכט, דער פא-האנג פאלט.

א וואויל סיימעלע
פראיעקט פון ה' פריסטאר

דער לעצטער סיים איז גאר א וואוילער, א געהארכזאמער, אויב די זיצונגען זאלען ווייטער געהען אין אזא „טעמפא", וועט מען דרייסט קענען סקאר־סירען די לעבעדיגע דעפוטאטען, און אויף זייער ארט בעמען צו די אפשטימונגען וואקסענע ליאלקעס.

א זעלטענער פראיעקט, וואס וועט דער מלוכה־קאסע איינשפארען א סך געלד.

זלאטע גרייט צום סדר
פאלקס-הומארעסקע

א ישובניק איז ער, מענדל,
ווי זיין טאטע, ווי זיין זיידע;
וואוינט אין דארף צווישען גוים,
ער מיט מאטיע'ן, נאר זיי ביידע.

פרום איז מענדל גאר אויף ערנסט,
דינט ער זויער טריי דעם בורא,
היט אפ פינקטליך אלע מצות,
ציטערט אויך פאר אנ'עבירה.

נאר קיין למדן איז נישט מענדל,
פערשטייט כמעט נישט אין די ספרים,
ווייל צו דינגען איהם א רבין
איז געווען זיין טאטע ארים.

קומט א יום-טוב, אדער יאהרצייט
גייט ארום ער ווי צוטראגען.
זוכט אין מחזור, מישט די בלעטער,
ווייס נישט וואס מ'הויבט אן צו זאגען.

מאטיע איז א יוד א פראסטער,
נאר א זקן פול מיט יאהרען;
ווייס ער ווי מ'דארף זיך פיהרען,
געדענקט ער אלצדינג פון זכרון.

נאר צוקריגט האט זיך מיט מאטיע'ן
מענדל פאר א גארשקע קארן.
אט איז שוין ערב פסח,
פילט זיך מענדל ווי פערלוירען.

ווי-זשע פראוועט מען דעם סדר?
פרעגט זיך מענדל ביי זיין זלאטע.

זאג נאר דו, אפשר געדענקסטו
ווי פלעגט טון אמאל דיין טאטע?

זלאטע, וועלכע איז געווען
אין שטוב די יונגסטע פון די מיידלעך,
קלערט, ענטפערט: איינס געדענקט זי,
אז אויף פסח מאכט מען קניידלעך.

און בעשלאסען איז געווארען,
אז ווי אזוי וועט נאר ווערען,
גיין וועט ער צו מאטיס פענסטער
און פון דארטען אלצדינג הערען.

פסח אוונט, און אין דארפעל
הערשט א פינסטערניש געדיכט,
נאר אין ביידע יודענס הייזלעך
ברענען פינקעלדיג די ליכט.

שטיל, איינזאם שלייכט זיך מענדל,
אנגעטון אין יום-טוב-קליידער;
גייט ער שנעל צו מאטיעס הייזעל
זעהן, ווי ער פראוועט דארט דעם סדר.

פון ר' מאטיעס קליינעם הייזעל
טוען קולות זיך גאר הערען.
מענדל קוקט אריין אין פענסטער
און פערציטערט איז ער געווארען.

מאטיע ליגט גאר אין זיין בעטעל.
שרייט מיט קולות, טויב צו ווערען,
נישט ווייט פון איהם זיצט זיין פריידע,
איהרע אויגען גיסען טרעהרען.

מילך אויף ארבע כוסות

צו ר' חיים וואלאזינער איז אמאל אריינגעקומען א יוד אין מיטען שיעור און געפרעגט א שאלה צי ער וועט יוצא זיין ארבע כוסות מיט מילך? האט ר' חיים וואלאזינער ארויסגענומען 7 גילדען און דעם יוד געגעבען.

די תלמידים וועלכע זענען דארט געווען האבען זיך שטארק געוואונדערט פארוואס ר' חיים האט נישט געענטפערט אויף דער שאלה און פאר וואס ער האט דעם יודען געגעבען אזא גרויסע נדבה. דערויף האט ר' חיים זיי געענטפערט: איהר דארפט פערשטעהען אז דער יוד האט אויך נישט קיין געלד אויף פלייש, דען ווי אזוי וואלט ער געקענט טרינקען די אנדערע 2 כוסות מילך, נאכ'ן עסען פלייש? — דעריבער האב איך איהם געגעבען נישט בלויז אויף ארבע כוסות, נאר אויף פלייש אויך.

דבר-אחר ביד...

א ישיבה בחור האט זיך גענומען צום לערנען די פוילישע גראמאטיק. ווען עס איז געקומען צום ווארט „שווינא" האט ער שטענדיג געשריבען מיט א „יאט" צוסוף. איינמאל האט איהם דער לעהרער אויף דעם געמאכט א שארפע בעמערקונג. דער ישיבה בחור האט דערויף געענטפערט אז דערויף איז דא א בפירושער פסוק: „דבר-אחר ביד"...

א גוטע געלעגענהייט

דאקטאר (צו א יוד וואס איז געביסען געווארען פון א משוגענעם הונד): איהר מוזט אייך באלד לאזען מאכען אנ'איינשפריצונג. טאמער נישט וועט איהר בילען ווי א הונד, און דערצו איז דער טויט אונפערמיידלעך, און ווען איהר וועט א ביס טון וועט מוזען שטארבען.

יוד: אויב אזוי דערלויבט מיר עפעס אנצושרייבען.

דאקטאר: וואס? איהר שרייבט א צוואה?

יוד: ניין, איך מאך מיר א רשימה, וועמען איך זאל בייסען.

די ליגט צום האלוז איהם א פלאסטער
אויפן הארצען נאסע טיכער..
אזוי פראוועט מען דעם סדר?
מסתם אזוי שטייט אין די ביכער.

יא, איצט ווייס ער שוין איינגאנצען,
איילט צו קומען אין שטוב וואס גיכער,
פאלט אריין אין טיר א בלאסער:
זלאטע, גרייט מיר אן די טיכער.

מאך וואס שנעלער, גרייט דאס בעטעל,
און א פלאסטער זאל שוין ווערען!..
זלאטע פאלגט, ווייל דאס ווייס זי:
זאגט מענדעל, מוז מען הערען.

ליגט זיך מענדעל אין זיין בעטעל,
פראוועדיק אזוי דעם סדר,
אין א ווינקעל שטיל זיצען די קינדער,
טאפענדיג די יום-טוב-קליידער.

קרעכצעט מענדעל פון גרויס ווייטאג,
ציפט דער פלאסטער איהם דאס בלוט,
פלוצלינג שרייט ער אויס מיט צארן:
אוי, ווי שווער צו זיין א יוד!

ל. לונסקי

א סדר...
(טענות צו דער וועלט)

...די וועלט טויג אין דער ערד, איהר הערט? פון אויבענאויף דוכט זיך אמאל, אז ס'איז כלומרשט נישקשה, אז ס'איז נאך, הייסט דאס, צו דערלייד'ען, אבער ס'איז פוסטע דבורים, ס'איז א פערבלענדעניש, מעהר גארנישט!

אנטקעגען וואס זאג איך דאס? אט טאקע אנטקעגען דעם, וואס איהר זאגט, אז — יא, ווי האט איהר געזאגט? — אהא, אז פסח איז א פיינער יום טוב, אז יודען זענען א פיינע פאלק, אז מעות חטים איז א פיינער מנהג — אזוי האט איהר דאכט זיך געזאגט, אמת? און איך זאג, אז ס'איז נאך גאר קיין ראיה נישט, זאג איך, ווארום ווי אזוי, פרעג איך אייך, קאן זיין פיין דער פרט, אז דער כלל טויג נישט?!

ווי? ווי זאגט איהר? מ'שיילט, זאגט איהר, מצה? א שייבע זאך — ער דערציילט מיר א מעשה! סך הכל בין איך — איהר ווייסט מיט וועמען איהר רעדט? דאס הייסט, אז איהר קאנט מיך ווייס איך, אז איהר ווייסט ווער איך בין ווייס איך אויך, אבער דאס איז גארנישט, דאס איז א קטנות. ווארום דער עיקר איז — איהר ווייסט וואס איז דער עיקר? ווער מ'איז איז גארנישט, וואס מ'איז איז גארנישט. און ווי מ'הייסט איז אוודאי גארנישט. ווארום דער עיקר איז וואו מ'האלט אין דער וועלט און —

א קיצור, כ'האב די עהרע זיך פארצושטעלען: איך בין... וואס קוקט איהר מיך אזוי אן, וואס? ס'איז הייבט, פערשטייט איהר מיך, נישט דאס וואס אמאל, אנדערע צייטען הייבט און — מ'ווייס הייבט נישט אפילו וואס ביי אנ'אייגענעם ברודער טוט זיך!

אמאליגע יאהרען, אז מען האט איינעם געקאנט, האט מען טאקע געוואוסט א קוראט מיט וועמען מע האט צו טאן, צי דאס איז א נגיד, צי דאס איז א בעל-הבית, צי דאס איז א קבצן, און אז עמיצער איז, למשל, געווען תקיף פאראיאהרען —

איז ער נאך על פי סברא איצטער אויך נישקשה אין מעמר. הייבט אבער זענען גאר-גאר אנדערע צייטען — ס'זענען בטל געווארען אלע כללים, איהר פערשטייט?

א פראסטער שכל: ביי הייבטיגען טאג טרעפט — חלוואי וואלט אזוי נישט געטראפען, ווי ס'טרעפט — אז מען קאן א מענשען ימים ישבים און מען מיינט אז ער איז נאך אלץ א שטיקעל בן-אדם נאר כהאשתקד, און אז מען זעהט איהם מיינט מען, אז ער שטייט נאך אלץ אויף די אייגענע פיס און ס'פאלט גארנישט איין בעת מעשה, אז אט-א דער יוד, אז אט-א דער ביינש, הייסט דאס, האט זיך שוין לאנג אויסגעגליטשט, אז ער האט שוין, הייסט דאס, לאנג פערלארען דעם צלם-אלקים, אז ער —

מילא וואס וועל איך דא מיט אייך שפילען לאנג אין זשמורקעס — כ'וועל אייך בעסער זאגען קורץ און שארף, אז איהר ווייסט לחלוטין נישט ווער איך בין, ווארום א גרויסע סברא, אז זינט מיר האבען זיך נישט געזעהען, וויפיל איז דאס? — א האלב יאהר, נישט מעהר — בין איך געווארען — איהר מיינט, אז ווער ווייסט וואס? נישט קיין סטאטסקי סאוועטניק חלילה — א מקבל בין איך געווארען, א יוה, וואס קומט אן צו קצבה בין איך געווארען!

איז מילא, איז גארנישט — ס'איז פערפאלען כאטש שריי חי-יקים! ס'איז לאזט זיך אויס, מעהר נישט שווער אילדער מ'קייקעלט זיך אראפ — דערנאך פליהט מען שוין אראב בארג קוליאם, ווארום אפהאלטען וועט דיר קיינער נישט, אויסשטרעקען א האנט וועט דיר קיינער נישט, אונטערשטעלען א פלייצע וועט דיר קיינער נישט, אונטערשטעלען וועט איהר, א פיסעל אונטערשטעלען, דאס טרעפט דווקא, און מען זינקט אין תהום אריין און מען בויגט איין דעם רוקען און מען לאזט אראפ די קאפ און מען שטרעקט אויס די האנט, און אז ס'קומט דער ערב פסח —

ווי זאגט איהר? פסח איז א פיינער יום טוב, זאגט איהר. מעות חטים איז א פיינער מנהג, זאגט איהר, יודען זענען א פיינע פאלק, זאגט איהר? אוודאי זייט איהר גערעכט, כאטש, זאגט אייך וואס איהר ווילט, אבער ס'לייגט זיך פארט נישט אויפ'ן שכל, ווארום ווי אזוי קען זיין עפעס פיינס אויף דער וועלט, אז די וועלט גופא איז א מיאוסע?!

דאס הייסט, איך זאג חלילה נישט קיין מבינות אויף די וועלט. ווארום ס'איז נישט פאר מיין ג'אפ און נישט פאר מיין שכל משיג צו זיין. אבער וואס זאל איך דא פאר אייך לייקענען: זינט מען האט מיר געגעבען — איהר ווייסט, אז שטאט, אז קהל הייסט דאס, האט מיר היינטיגען יאהר געגעבען מצה? יע, איז זינט שטאט האט זיך אויף מיר מרחם געווען און זינט קהל האט מיר מפצא געווען — האט די וועלט פערלארען דעם גאנצען חן אין מיינע אויגען.

פארוואס? אקוראט קאן איך דאס אייך עפעס נישט ארויסגעבען. מחמת ס'איז מיר נאך — דער ענין איז מיר נאך גופא אויך נישט איינגאנצען קלאר, איך שפיר אבער מיט אלע חושים, דאס הייסט, זינט כ'בין אראפ פון מעמד און זינט כ'קאן זיך מעהר נישט ארויפדראפען, שפיר איך מיט אלע חושים, אז פע, מיאוס — פאר א וועלט פאסט דאס נישט! כ'מיין, א וועלט איז דאך עפעס נישט קיין שפילעכעל און אז א וועלט זאל זיך קיין עצה נישט קאנען געבען איז דאך שוין טאקע אין דער אמתן די וועלט קיין וועלט נישט!

אז אנ'אריםאן איז נישט גוט — דאס האב איך אלע מאל געוואוסט, דאס הייסט, געוואוסט האב איך אפשר טאקע נישט, ווארום כל זמן מ'ווערט אליין נישט געטרובט ווייס מען טאקע נישט, באר וואס־ושע דען — פערשטאנען האב איך, אז קיין ווינאדע איז דאס מסתמא נישט, א סימן, אז אלע זענען כסדר מתפלל אויף עשירות. יא, איז אז עניות איז נישט קיין גוטע זאך האב איך אפשר טאקע שוין לאנג משער געווען, אבער, אז דאס איז א מיאוסע זאך — אט דאס האב איך זיך דערוואוסט טאקע אט-דא נישט לאנג און —

די וועלט טויג אויף כפרות, איהר הערט?! מיר קומט אויס, אז — צדקה איז אפשר טאקע א גאנץ פיינע מצוה, ווארום אנטקעגען דעם כמצן, אנטקעגען די פערמאכטע הענט, אנטקעגען דעם דבר־אחר איז דאך דער בותן פארט א מזג־טוב. און ווי די מעשה איז א מעשה: אז מ'בעקומט, אז דער אביון הייסט־ראס, בעקומט די ביסעל מצה ווארפט ער דאס נישט ארויס, — ער עסט דאס אויף, ווי זשע דען! נאר הערט איהר דאך, ווי שטייט דארטען אין פסוק: אין חכם כבעל הנסיון, און זינט איך אליין האב בעקומען... מצה, א פעקעלע מצה האב איך היי-יאהר בעקומען — איז מיר געווארען —

כ'ווייס עפעס נישט אקוראט ווי צו זאגען, צי ס'איז מיר געווארען פינסטער אין די אויגען, צי גאר פערקעהרט — ליכטיק. אבי אבער כ'האב באלד דערזעהען, אז ס'איז לא זו הדרך, אז — פאר א וועלט פאסט דאס נישט! ס'קאן זיין זייער געמאלט, אז קליגערע פון מיר האבען גאר לכתחילה נישט געמאכט אזא גרויסען וועזען פון דער וועלט, און אזוי וואויל איז צו זיי, ווארום, אז מען ווערט פון קיין זאך נישט נתפעל פערשפארט מען אומזיסטע עגמת-נפש! אבער איך — את חטאי אני מזכיר: כ'האב אלע מאל געמיינט, אז —

— אז וואס? גארנישט, נאר אזוי איז די מעשה — כ'האב געהאט דרך ארץ פאר די וועלט! נאר היינטיגען ערב פסח, אז איך בין אליין בכבודו ובעצמו געפרובט געווארען און האב פערזוכט דעם טעם... פע, בזיונות? אזא וועלט, א גאנצע וועלט פון חכמים ונבונים זאל זיך קיין עצה נישט קאנען געבען, ווי אזוי יודען, מענשען, הייסט דאס, זאלען נישט דארפען זיך מבזה מאכען און זאלען נישט דארפען אנקומען צו קיין מתנת בשר ודם — איז דאס א פנים נישט א חרפה, וואס?

זאג איך טאקע דעריפאר, אז פסח... צום פסח גופא האב איך גארנישט: א פיינער יום טוב — א יום טוב מיט א סדר. וואס איז אבער די פעולה פון סדר של פסח, אז דער סדר העולם... אז — האט אייך א כשרן יום טוב!

DON.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

זונטאג 16 כ ניסן תרצ"ג

אפריל

זון-אויפגאנג 4.45
זון-אונטערגאנג 6.30

פון האנדעלס-געריכט

ליקווידירט דעם אופאדלאשטש פון „ווידז. מאנופאקטור — פאדערט א ווינער פירמע

ווי מיר האבן שוין מיטגעטיילט, האט דאס געריכט פערלענגערט דעם קוראטארען-טערמין פון דער „ווידז. מאנופאקטור" אויף 15 טעג, כדי אין משך פון דער צייט צו קענען אנמעלדען אלע פרעטענציעס צו דער פירמע. דער פערלענגערטער קוראטארען-טערמין ענדיגט זיך אזוי ארום דעם 25-טען אפריל ד. י. די קוראטארען האבען מיטגעטיילט דעם געריכט, אז די קרעדיטארען-פערזאמלונג איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 24-אפריל ד. י.

נישט קוקענדיג אויף דעם שוין בעשטימטען טערמין פון דער קרעדיטארען-פערזאמלונג, האט איצט אדוו. הערשליק א. ב. פון א ווינער פירמע אנ'אפאזיציע, אין וועלכער זי פאדערט אויפצוהויבען דעם אופאדלאשטש פון דער ווידז. מאנופאקטור אנגווייזענדיג, אז דער אופאדלאשטש איז א נישט בערעכטיגטער.

די אפאזיציע וועט אין די נאהענטסטע טעג בעטראכט ווערען דורכ'ן האנדעלס-געריכט.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע ריינהאלד ווילבאך, האט א ווארשאווער קרעדיטאר אריינגעטראגען אנ'אנקלאגע, אין וועלכע זי בעט זי ארייגצוטראגען אין דער קרעדיטארען-רשימה מיט א חוב פון 5 טויזענד זל.

דאס געריכט האט די אנקלאגע אפגעווארפען, מחמת די פירמע ווילבאך האט זיך שוין אויסגעגליכען מיט די קרעדיטארען.

* * *

די געפאלענע פירמע „צקב י. צווילינג" (פולנאצנא 1) האט אין געריכט בעקומען א גליים אויף 2 וואכען.

* * *

דער קאמיסאר פון דער אופאדלאשטש-מאסע פון בעקערייי-בעזיצער י. און פ. ווילנער (פאמארסקא 9) האט זיך געווענדעט צום געריכט, די געפאלענע איינצוזעצען אין ארעסט.

דאס געריכט האט בעאויפטראגט דעם סינדיק צו צושטעלען גענויע בעווייזען, און ביז דער צייט די געפאלענע צו לאזען אויף דער פריי.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון העלענא קאפאנסקא (קרושאוו) איז אויפן ארט פון איצטיגען געריכט-קאמיסאר, נאמינירט געווארען דער האנדעלס-ריכטער גראס.

איז מיטען חודש מאי

ווערט איז טושינעק געעפענט ווערען קראנקען-קאסע-סאנאטאריעס פאר שווינדזוכטיגע

(2) מיר דערוויסען זיך, אז די לאדזער קראנקען קאסע מאכט הכנות צו עפענען א גרויסען סאנאטאריום פאר שווינדזיכטיג-קראנקע אין טושינעק.

דאס סאנאטאריום וועט זיין טעטיג א גאנץ יאהר און אין איהם וועלען זיך געפינען 160 קראנקע.

דער פייערליכער חנוכת-הבית פונ'ם סאנאטאריום וועט פארקומען אינמיטען חודש מאי ה. י. ביים אנטייל פון פארשטעהער פון דער צענטראל-מאכט.

אויפהעבענדיג פונ'ם סאנאטאריום אין טושיבעק, וועט אין דערוועלבער צייט געעפענט ווערען א ספעציעלער פאוויליאן פאר קינדער און שול-יוגענד. דער דאזיגער פאוויליאן וועט זיין טעטיג 3 חדשים און פון איהם וועלען גענעסען 120 קינדער חודש'ליך.

דער ערשטער טורנוס וועט זיך אנהויבען אין יוני, און דער לעצטער אין אויגוסט. בזה האופן וועלען אין משך פונ'ם זומער זיך קורירען אין טושינעק העכער 300 קינדער, קוואליפיצירטע דורך קאסע-דאקטוירים.

עלטערען, וואס ווילען ארויסשיקען זייערע קינדער אין סאנאטאריום, מוזען זיך ווענדען צו דער קוואליפיקאציע-קאמיסיע ביי דער צענטראלע פון דער קראנקען-קאסע. די קאמיסיע פיהרט אדורך די קינדער-אונטערזוכונג, און דערנאך ווערען צו די קינדער צוגעשיקט מעלדונגען וועגען דער קוואַליפיצירונג אויף סאנאטאריום-היילונג.

ראבינאט וועגען די יודען-פערפאלגונגען איז דייטשלאנד

הזכרות איז 300 שוהלען און בתי-תפלה — אומעטום רעדעס און אפעלען פאר דער הילף און פערטיידיגונגס-אקציע

אויף די ווענדונג פון לאדזער צענטראלען קאמיטעט אנצופיהרען מיט דער בויקאט-אקציע געגען דייטשלאנד, האט הרב טרייסטמאן גערופען א דרינגענדע פלענאר-זיצונג פון לאדזער ראבינאט פארגען דאנערשטאג.

רעפעריר'ענדיג וועגען דער ברייטער בויקאט-אקציע, וואס האט ארומגענומען נישט נאר פוילען נאר אויך די גאנצע וועלט, ווייזט אן הרב טרייסטמאן, אז דער קאמף פאר'ן לעבען פון אונזערע ברידער אין דייטשלאנד האט סטיכיש אומעטום אויסגעבראכען, מ'מוז איהם אבער כסדר און ענערגיש ווייטער פיהרען ביז צו אנ'ענטגילטיגען נצחון.

נאך א לענגערער דעבאטע ווי אזוי דער ראַבינאט זאל זיך בעטייליגען אין דער אקציע, ווערט אנגענומען א רעזאלוציע, לויט וועלכער דער ראבינאט סאלידאריזירט זיך מיט די יודען פון דער גאנצער וועלט אין זייער פערטיידיגונגס-אקציע לטובת די געפייניגטע און בעליידיגטע ברידער אין דייטשלאנד.

דערביי בישליסט מען אפצוריכטען אחרון של פסח אין אלע לאדזער שוהלען און בתי-תפלה א הזכרה פאר די אזוי אכזריות'דיג אומגעקומענע קדושים, בעת וועלכער די מתפללים זאלען זאגען געהעריגע קאפיטלעך תהלים.

אין די גרעסערע שוהלען וועלען מיטגלידער פון ראבינאט האלטען דרשות מעניבא דיומא, רופענדיג דעם עולם צו דער הילף — און פערטיידיגונגס-אקציע. אין די קלענערע שוהלען און בתי-תפלה זאלען די גבאים אליין רעדען אדער כערלאנגען ספעציעלע רעדנער צו דעם צוועק.

בעת דער הזכרה דארף מען מבדיר זיין לטובת די פליטים פון דייטשלאנד. דאס געלד דארף מען אריינגעבען אין דער קאסע פון צענטראל - קאמיטעט (פיעטריקאווער 10).

דער ראבינאט האט אויך ארויסגעלאזט א וואַרעמען אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג מיט א ספעציעל-פערפאסטען טעקסט פון דער „הזכרה".

* * *

רעדען וועלען אחרון של פסח: אין דער שוהל אויף וואלבארסקא — הרב הארצשטארק; אין דער ווילקער שוהל אויף זאכאדניא — הרב טרייסטמאן; אין דער וואליבער שוהל — הרב פיינער; אין ליטווישען בית-המדרש אויף ווידזעוער גאס — הרב סגל; אין דער גמילת חסדים שוהל אויפ'ן גרינעם מארק — הרב קנאפ; אין דער באלוטער שוהל — הרב פרידעל; אין דער ראדאגאשצער שוהל — הרב סילמאן; אין דער שוהל אויף גייערס מארק — הרב פישהאף.

קאסמעטיק

ס'איז שוין פריהלינג!

הויט און דעטייל!

רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג

מיט ו כשגנג

Perfumerja
J. Drukier
5 ZAWADZKA 5
tel. 175-92.

פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט

קאסמעטיק מאכט שעהן און פריש!

בעזוכט די איינציגע גרעסטע רענאמירטע

פערפומעריע

י. דרוקער

5 זאוואדזקא 5
טעל. 175-92

בענוצט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער

פערפומען

ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט-זייפען אז"וו

צו פאבריקס-פרייזן

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

אין צוזאמענהאנג מיט דער פערשטארקטער עליה קיין ארץ-ישראל קומען איצט פאר אומעטום פאלקס-פערזאמלונגען, אויף וועלכע עס ווערען פראקלאמירט די פאדערונגען פון די יודישע מאסען צו עפענען די טויערען פון ארץ-ישראל פאר א ברייטער איינוואנדערונג.

אונטער דעם דאזיגען לאזונג וועט פארקומען אויך אין אונזער שטאט א גרויסע פערזאמלונג איינגעארדענט דורך דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. די פרטים וועלען נאך בעזונדערס מיטגעטיילט ווערען.

אין צוזאמענהאנג מיט די עליה-פערזאמלונג וואס זענען פארגעקומען אין די לעצטע טעג אויף דער פראווינץ, האט דער לאדזער ציוניסטישער קאמיטעט לויט'ן אויפטראג פונ'ם צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען דעלעגירט זיינע פארשטעהער אלס רעפרעזענטען אין א גאנצע רייה שטעט פון דער ארומיגע סביבה: דעפ. ד"ר ראַזענבלאט האט בעזוכט זדונסקא-וואליא, מגר. ראַגאזשינסקי — יעזשוב, מ. טעמפעלהאף — סטריקאוו, ה' לימאן איז דעלעגירט געווארען קיין אזארקאוו, אבער צוליב זיין קראנקהייט איז דער בעזוך אפגעלעגט געווארען.

היט אייערע וואוינונגען!

(2) אין שייכות מיט די יודישע יום-טובים און די קריסטליכע חגאות ווארענט מען פון דער פאליציי, אז די בעפעלקערונג זאל נישט איבערלאזען די וואוינונגען אליין, „אפשטאטענדיג יום-טוב - וויזיטען", ווארום גנבים נוצען אויס אזעלכע געלעגענהייטען מיטן גרעסטען פערגעניגען...

טאג-באטיצער

בן-גוריון

צו זיין בעזוך אין לאדז

נישט קיין שבחים בין איך אויסען און אויך נישט קיין אפשאצונג פון דער פערזענליכקייט פון בן-גוריון אין די פאר בעגריסונגס-ווערטער, וואס איך שרייב אין נאמען פון א גרויסען, דעם גרעסטען טייל פון דער ציוניסטישער עפענטליכקייט אין אונזער שטאט. בן-גוריון דארף קיין שבחים און קיין אפשאצונג נישט האבען. אין דער ציוניסטישער בעוועגונג איז נישט פערהאן קיין איין מענש וואס זאל נישט קענען זיין נאמען און אויך מחוץ די רייהען פון ציוניזם איז דער דאזיגער נאמען שוין לענגסט אריינגעדרונגען צווישען צעהנדליגער און הונדערטער טויזענדער אין אלע לענדער פון דער וועלט. איין זאך וויל איך אבער יא אונטערשטרייכען: ער קומט צו אונז אלס דער דיקטאטאר פון דער יודישער ארבייט אין א"י. יא, אלס א דיקטאטאר! און האב נישט קיין מורא זיך צו בענוצען מיט דעם דאזיגען ווארט, הגם איך שרייב עס אין א תקופה וואו דער געדאנק פון א דיקטאטור איז געווארען א סינאנים מיט דער סאמע העסליכסטער און סאמע פינסטערסטער רעאקציע אין א סך לענדער פון דער וועלט, דערוועקענדיג די שלעכטסטע אינסטינקטען אין מענש און דערשטיקענדיג אויף לאנגע יאהרען דעם געדאנק פון גערעכטיגקייט און פון פארטשריט. די דיקטאטור פון יודישער ארבייט אין ארץ-ישראל האט אבער מיט דעם דאזיגען פארזעהעניש פון פאשיזם קיין שייכות נישט.

עס איז א דיקטאטור אויפגעבויט אויף אנ'איינציגארטיגער דיסציפלין און ארגאניזירונג פון צעהנדליגער טויזענדער און אויף אנ'איינציגארטיגען פראצעס פון שאפונג, וואס האט אין פערלויף פון דריי יאהרצעהנדליגען רעאליזירט דעם געדאנק פון א יודישען נאציאנאלען היים אויפגעבויט אויף יודישער ארבייט. דער דאזיגער נס פון דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג אין א"י, פון אנ'ארבייטער-רעפובליק וואס מארשירט אין די פאדערשטע רייהען פון דער ציוניסטישער און סאציאליסטישער פערווירקליכונג, איז אויף אייביג פערבונדען מיט דעם נאמען פון בן-גוריון. און אויב מיר בעגריסען איהם היינט אלע דא אין דער שטאט פון ארבייט, בעגריסען מיר איהם נישט נאר אלס דעם היינטיגען פיהרער פון דער ארבייטער - מחנה אין א"י, נאר אויך אלס דעם, וואס האט געשאפען די אידעאלאגיע פון דער דאזיגער מחנה און וואס פערקערפערט היינט אין זיך די איינציג-ארטיגע דערגרייכונגען און די איינציג-ארטיגע פערספעקטיווען פון דעם יודישען ארבייטס-פראנט אין לאנד.

ד"ר אריה טארטאקאווער

די עלעגאנטסטע מענער

הויטען

פון אלע וועלט-מארקען

בעקומט איהר נור

אין ניי-ערעפענטען קאמפארט-איינגעארדענטען

הוט-געשעפט

— פון —

B. KLAJNBAUM

31 פיעטריקאווער 31

מעסיגע פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג

פאַבריקס-שרפה אויף לימאַ-נאָווסקיעגאַ-גאַס

(—) עהערנעכטען 4 פאַרטאָג איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער זאַקען-פאַבריק און פאַרבערייפון יאַן קאָקס אויף לימאַנאָווסקיעגאַ 87.

אויפ'ן אָרט פון דער שרפה זענען תיכף אַרויסגעפאָהרען 2 אָפּטיילונגען פון פייער-לעשער, וועלכע זענען תיכף צוגעטראָטען צו דער רעטונגס-אַקציע.

מחמת אַ דעפעקט אין קוימען האָט זיך אָנגעצונדען אַ הילצערנע וואַנד פון מאַגאַזין, אין וועלכען עס האָבען געלאַגערט זאַקען און רויה-שטאָפען. אַ דאַנק דער ענערגישער אַקציע פון די פייער-לעשער, איז די שרפה שנעל איינגעלאָשען געוואָרען.

עס איז פאַרברענט געוואָרען בלויז דער דאַך פונ'ם מאַגאַזין און די זאַפּאַסען פון די רויה-מאַטעריאַלען.

צוגאַב-פּאָבאָר

דינסטאָג דעם 18 אַפּריל פון 8 פריה אָן אַמטירט די צוגאַב-פּאָבאָר-קאָמיסיע פאַר פּ. ק. או. שטאָט לאָדז. 2. פאַר די פּאָבאָראָווצעס פון 1911 יאָהרגאַנג און עלטערע וועלכע בעוואוינען אויף שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַטען און האָבען נאָך נישט רעגולירט זייער בעציהונג צום מיליטער דינסט.

צום היינטיגען פלעביסציט
אין דער רעוויזיאָניסטישער בעוועגונג

אין לאָדז בעטייליגען זיך אין פלעביסציט מיטגלידער פון „מנורה", רעוויזיאָניסטישען „קלוב „קדימה" „השחר" „ברית ישורון" און „דרגא ב' פון בית"ר" מיט דעם פלעביסציט פיהרט אָן אַ ספּעציעלע פלעביסציט-קאָמיסיע.

היינט ביינאַכט קומט פאָר די צעהלונג פון די שטימען.

לאָדז — תל-אביב

די בעקאַנטע אוגזער שטאָט מיט איהר איניציאַטיוו עקספּעדיציע פון די ה"ה פּשעדבאָרסקי, קאַלנער און קאָמפּ. שענקעוויטשאַ 6 טעל. 129,25 האָט נישט לאַנג איינגעפיהרט ביי זיך אַ רעגולערע סחורה-קאָמוניקאַציע פון לאָדז אין אַלע גרעסערע שטעדט אין פּאַלעסטינאַ. מ'דאַרף בעמערקען, אַז רעגולער געהען אָפּ פון לאָדז ספּעציעלע וואַגאָנען דירעקט קיין פּאַלעסטינאַ און די בעשטעלונגען ווערען פּינקטליך אויסגעפיהרט. אזא איניציאַטיוו האָט געוויס אַרויסגערופען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אַ פערשטענדליכע פּראינטערעסירונג.

אינפאָרמאַציעס ווערען אויך ערטיילט טעלעפאָניש 129,25

מ. ווינדער
פּרעזענטירט
די גרויסע
אַמעריקאַנער
געסט
לוסי
— און —
מישאַ
געהמאַן
ווען? וואו?
פּרטים קומען!

אַ פאַראָרדנונג וועגען עטיקעטען

די האַנדעלס-אינדוסטריע-קאַמער אין לאָדז טיילט מיט, אַז די פינאַנציעלע רעגירונג האָט דעם 14 יאַנואַר אַרויסגעגעבען אַ דעקרעט, וואָס פיהרט איין די פליכט צו אויפהענגען אָדער אָנקלעבען עטיקעטען מיטן אָנגעבען פונם לאַנד פונוואַנען די סחורות שטאַמען אויף אַלע סחורות, וואָס ווערען אריינגעפיהרט קיין פּוילען.

די לאָדזער באַנוועל שפּינערייען פערגרעסערען נישט די אַרבייט

(אג) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון באַנוועל שפּינער-קאַרטעל אין לאָדז איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז אין דער צייט פון 1-טען מאַי ביזן 14-טען מאַי וועט געאַרבייט ווערען אין די שפּינערייען וואָס געהערען צום קאַרטעל צו 32 שעה אין דער וואָך, ד.ה. דורך דער גאַנצער צייט וועלען די שפּינערייען אַרבייטען 64 שעה.

אויף אַזאַ אופן איז די אַרבייטס צייט אין די שפּינערייען, וואָס געהערען צום קאַרטעל געבליבען אונגעענדערט.

אַרויספאָדערונגען פון א"י

עס זענען דערהאַלטען געוואָרען ערלויבענישען אויף צו פאָהרען קיין ארץ-ישראל פאַר פאָלגענדע פערזאָנען: יאַראָסט פריידע, און אליהו, טיפענבראָן אברהם און היבהא, סאָכנאָווסקאַ העלענאַ.

די דערמאָהנטע דאַרפען זיך ווענדען אין ארץ-ישראל-אַמט, שרודמיעסקאַ 29 אין די אויפנאַהמס-שעה'ן (פון 10 ביז 1 פאַרמיטאָג) כדי צו ערלעדיגען די רייזע - פאָרמאַליטעטען.

אַנטי-היטלער מיטינג אין „פילהאַרמאָניע"

אַנטי-היטלער-מיטינג, איינגעאָרדנעט דורך די היגע פּועלי-ציון (פּאַר. מיט צ.ס.) דינסטאַג 18 ד.ח. 11 פריה אין פילהאַרמאָניע.

אויפן מיטינג טרעטען אַרויס די ה"ה: ד"ר א. טאַרטאַקאָווער, ל. לעווין, ה. ל. קרוי, מ לאַנדוי. און אַלס פאַרשטייער פון פ.פּ.ס. ה' א וואָלטשאַק, גענ.-סעקרעטאַר פון די פּראָפ. קלאַסען-פעראייגען אין לאָדז.

קאָנצערט פון אַלאַ ליליט און וו. גאַדיק

מאָנטאַג דעם 17-טען 11 פריה קומט פאָר א גרויסער קאָנצערט פון אַלאַ ליליט און וו. גאַדיק. אין קאָנצערט נעמט אויך אנטייל דער אַרטיסט יוסף סטרוגאַטש. דער קאָנצערט האָט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס.

1-טער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
SPLENDID
נאַרוטאָוויטשאַ 20

היינט און פאָלג. טעג!
דער שטעבדיג
רייצענד-מיטרייסענדער
Ramon NOVARRO
פייערט אַ גרויסען טריאומף אין פּרעכטיגען פילם א. נ.
„לערן מיך לעבען"
אין די איבריגע ראָלן די רייצענדע Madge Evans און דער מעגערישער Ralph Graves

אָנהויב פון די סעאַנסען 12 בייטאָג. פון 12–4 נאָכמיטאָג זענען די פּרייזען פון די פּלעצער פערקלענערט. פּאַספּאַרטוס, פרייקאַרטען און הנחה קופּאָנען אומבעדינגט אונגילטיג.

טעאַטער „סקאַלאַ" שרודמיעסקאַ 15

לעצטע 3 גאַסטשפּילן פון טעאַטער
פאַראייניקטע אַקטיאָרן „פּאַקט"
ליטונג:
זיגמונט טורקאָוו — אַלעקס שטיין

בעטייליגט: קלאַראַ סעגאַלאָוויטש, געניאַ שליט, עוואַ שטאָקפעדער, א. אינוועגטאַוש, ק. גוטמאַן, ד. האַמבורגער, זיגמונט טורקאָוו, אַלעקס שטיין, ד. שערמאַן.

א גרויסער סיורפּריז פאַרן לאָדזשער טעאַטער-עולם!!!
לעצטע 3 געזעגנונגס-פאָרשטעלונגען

פּרייזן פון בילעטן 50 גר. ביז 1.50 || היינט, זונטאָג, ד. 16-טן, 12 פאַרמיטאָג
א ספּעציעלער פרימאַרגן

דער דאָרפס-יונג
— פון — ל. קאָברין

מאָרגן, מאָנטאָג, 3.30 נאָכמיטאָג צום לעצטן מאָל

„טאָג און נאַכט"
— פון — ש. אַנסקי

דינסטאָג, ד. 18-טן, 3.30 נאָכמ. לעצטע געזעגנונגס-פאָרשטעלונג
2 פאָרשטעלונגען פאַר 1 בילעט

1) **מאָרפיום** פון ד"ר ל. הערץ.
2) 3. אַקט, רעזשיסעור זיגמונט טורקאָוו) **קוידהלי** — פון — ש. אַש.

קומט זיך געזעגנען מיטן „פּאַקט"

בילעטן צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

ר. איזראעל
משפּחות אין פלאַמען
סענסאַציאָנעלער ראָמאַן — פון יודישען פאַמיליען-לעבען

(142

— אַזוי האָב איך געשפּילט די קאָמעדיע אויף צוויי פראָנטען. מיימ'ען האָב איך געליבט, דוכט זיך, אַז שטאַרק. באַסטיאַן האָב איך געהאַלטען — ווערט ווייטער געזאָגט אין דעם בוך — צו שטילען מיינע עראָטישע לייהדענשאַפטען. איך האָב באַר געזוכט די פּאַסענדע געלעגענהייט דאָס אויסצופיהרען פאַר מיין אָוועקפאָהרען, כדי איך זאָל באַסטיאַן קענען מיט אַמאָל פערגעסען און זי זאָל זיך נישט קענען צוטשעפּען צו מיר...

— דאָס איז עס, האָט ביאַלאָפּאָלסקי צו זיך אַליין געזאָגט, דאָס האָט קריינין ערמאָרדעט באַסטיאַ מאָשקאָוויטש, אָבער ווי אַזוי האָט ער דאָס געמאַכט און ווי אַזוי איז מעגליך, אַז א מערדער זאָל מיטנעהמען אין זיין באַגאַזש אַ האַנד פון דער ערמאָרדעטער, כדי אין יעדען מאָמענט צו קענען ענטדעקט ווערען, ער האָט דאָך געדאַרפט און געמוזט וויסען, אַז אויף דער גרענעץ וועט מען זוכען זיין באַגאַזש און מ'וועט איהם כאַפּען, דאָס אַלץ איז נישט אַזוי פּשוט ווי מען מיינט. דאָ זענען פאַרהאַן נאָך פיל געהיימנישפולע זאַכען, וועלכע וועלען זיך געוויס אַרויסווייזען ביים ווייטערדיגען לייענען דאָס דאָזיגע טאָג-בוך.

ביאַלאָפּאָלסקי האָט זיך געמוזט אַביסעל אָפּרוהען פון די פיל איינדרוקען, פון דער גרויסער איבעראַשונג, וואָס האָט איהם געבראַכט דאָס לייענען דאָס טאָג-בוך. דאַן האָט ער זיך ווידער אָוועקגעזעצט און גענומען ווייטער לייענען..

סוף-כל-סוף איז געקומען די דאָזיגע טרויעריגע געלעגענהייט, איך האָב פעסטגעשטעלט דעם טאָג פון מיין אָפּרייזען. מרים איז געווען שטאַרק געריהרט אין דער ערוואַרטונג פון דעם געזעגענען זיך. זי האָט זיך זעהר אינטערעסירט מיט מיר, נאָכמעהר ווי איך האָב זיך אַליין אינטערעסירט מיט מיין רייזע. זי האָט מיר צוגעגרייט אַלץ, וואָס זי האָט נאָר געקענט. זי האָט געפּאַקט מיינע וואַליזקעס מיט כל-טוב, מיט בגדים און עסען, איך האָב אַליין נישט געוואוסט, וואָס אין זיי געפינט זיך, אַ חוץ מיינע ביכער, וואָס איך האָב געפּאַקט, האָב איך קיין אַהנונג נישט געהאַט, וואָס דאָרט געפינט זיך. מיך האָט אין דעם מאָמענט אינטערעסירט גאָר עפּעס אַנדערש. מיך האָט אינטערעסירט דער ענין, ווי אַזוי צו פערווירקליכען מיינע פּלענער בנוגע באַסטיאַן פאַרן אָוועקפאָהרען. ס'איז געקומען דער טאָג פון פאָהרען. פאַרמיטאָג איז באַסטיאַ צו מיר געקומען. איך בין געוואָרען פּשוט משוגע. איך האָב בעקומען עפּעס אַ מין אָנפאַל. איך האָב זיך געפּונען אין אַזאַ לאַגע, ווי נאָך קיינמאָל נישט, איך בין געוואָרען גאָר אַן אַנדער מענש, עפּעס אַ חיה האָט זיך אין מיר אַריינגעכאַפּט, איך האָב זיך גלייך געוואָלט וואַרפען אויף באַסטיאַן, אָבער אויף אַזוי פיל האָב איך זיך נאָך בעהערשט, אין מיין קאָפּ זענען אַרומגעפלויגען פערשידענע געדאַנקען וועגען דעם, ווי אַזוי איך האָב צו האַנדלען. פלוצלונג איז מיר איינגעפאַלען, אַז איך זאָל זאָגען באַסטיאַן, דאָס איך פאָהר אָוועק קיין אויסלאַנד. איך האָב געוואָלט זעהען, וואָס פאַר אַ איינדרוק דאָס וועט אויף איהר מאַכען. איך האָב אָנגעהויבען גאַנץ פאָרזיכטיג.

— איהר ווייסט פרייליין מאָשקאָוויטש, אַז איך פערלאָז היינט די שטאָט.

— וואוהין פאָהרט איהר דאָס, האָט באַסטיאַ רוהיג געפרעגט, אַזוי ווי ס'וואָלט גאָר קיין בעזונדערעס נישט געווען פּאַסירט.

— איך פאָהר אַוועק קיין אויסלאַנד און ס'קען זיין, אַז איך וועל זיך שוין קיינמאָל נישט מעהר צוריקקעהרען.

איך האָב דאָס מיידעל גאַנץ גענוי אָבסערווירט און איך האָב בעמערקט, אַז זי ווערט בלאַס און וואַקעלט זיך אויף איהרע פיס. איך האָב אויך בעמערקט, אַז זי וויל זיך דורכאויס בעהערשען, זי האָט פערביסען די ליפּען.

— פאַרוואָס עפּעס אַזוי פלוצלונג האָט זי נאָכגעפרעגט, ס'מוז זיין שוין היינט.

— יאָ, איך קען מיין רייזע נישט מעהר אָפּלעגען, איך מוז היינט פאָהרען איך בין שוין אינגאַנצען פערטיג.

— פאַרוואָס האָט איהר דאָס געהאַלטען אַזוי שטאַרק בסוד. איהר האָט דאָך מיר וועגען דעם קיין איין וואָרט נישט געזאָגט.

איך בין געווען אין אַ פערלעגענהייט, איך האָב ווירקליך נישט געוואוסט, ווי אַזוי אויסצוטייטשען דעם אומשטאַנד, אַז איך האָב מיין אָפּרייזע געהאַלטען אַזוי שטאַרק בסוד פאַר איהר. דאָך האָב איך דאָך געמוזט עפּעס ענטפערען און האָב זי ווייטער גענאַרט.

— איך האָב מורא געהאַט פאַר מיינע געפיהלען, איך האָב אייך ביז איצט וועגען דעם גאָרנישט געזאָגט, אָבער איך האָב געהאַט דעם איינדרוק, אַז איך בין פערליבט אין אייך, אַז איך העט נישט מעהר איבער מיין האַרץ און מיין נשמה און דערריבער האָב איך געוואָלט, וואָס שנעלער און וואָס ווייטער אַוועקפאָהרען.

באַסטיאַן האָבען זיך געשטעלט טרעהרען אין די אויגען.

— איז דאָס די סיבה פאַרוואָס איהר פערלאָזט דאָס לאַנד.

— אפשר יאָ, האָב איך ווייטער אונפערשעהמט געלייקענט, איך האָב מורא געהאַט, אַז איך וועל נישט געפינען קיין געגענזייטיגקייט אין מיינע געפיהלען פאַר באַסטיאַן, זעהט אויס, איז דאָס נענוג געווען. זי האָט גאָרנישט געענטפערט, נאָר איז צוגעגאַנגען צו מיר, מיך אַרומגענומען פעסט מיט ביידע הענד און בעדעקט מיין קאָפּ און מיין פּנים מיט ליידענשאַפטליכע הייסע קושען. זי האָט מיך נישט געלאָזט מעהר קומען צום וואָרט, נאָר מיך געהאַלזט און געקושט. איהר פּנים האָט געפלאַמט, איהרע ליפּען האָבען געציטערט...

(פאָרטזעצונג קומט).

די פאלקס-אקציע איז לאדז פארן „טעאטער-לעקסיקאן”

לויט׳ן בעשלוס פון די יודישע אקטיארען אין לאדז איז דער חודש אפריל פראקלאמירט געווארען אלס פאלקס-אקציע פארן „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער”. די אקציע קומט פאר אין די היגע יודישע טעאטערס, וואו עס ווערט אויך ערקלערט די בעדייטונג פון „לעקסיקאן”. די ערשטע טעג יום־טוב האבען אויף דער טעמא גערעדט אין „פילהארמאניע” דער רעדאקטאר פון „טעאטער־לעקסיקאן” ה׳ זלמן זילבערצווייג און אין טעאטער „אראראט” דער דירעקטאר ה׳ חיים ביסענצווייג. דערנאך זענען פערקויפט געווארען די קופאבען פון פאלקס־פאנד צו 50 גראשען און פאלגענדע פערזאנען האבען זוכה בגורל געווען יעדער צו 1 עקז. פון „טעאטער־לעקסיקאן”: שלמה ראזענפעלד, לייב פאמעראנץ, לעאן ליפשיץ, ה׳ ווינרייך, הענעך ראזענמאן פון זגעזש. יעקב זאכאריאש, אברהם סוכאוואלסקי, מארטא שעראקאווסקא, מרדכי קאפעל, יאקוב לאנצמאן, שמואל זלאטניק, איגנאץ האלז באנד, ד״ר צעלמייסטער, מונדעק זאלץ.

דערעפנונג פון לאקאל פון דער „געז. פריינט פארן ארבייטער פאלעסטינע”

בעכטען אווענד איז פארגעקומען די פייערליכע דערעפענונג פון לאקאל פון דער „געז. פריינד פארן ארבייטער־פאלעסטינע” אין אונזער שטאט. עס האבען בעגריסט א רייה פארשטעהער פון לאדזער און ווארשאווער ארבייטער געזעלשאפטען.

אין נאמען פון צ. ק. „פועלי ציון” ה׳ י. קענער, פון דער צענטראלע פון דער „געז. פארן ארבייטער פאלעסטינע”. דער ווארשאווער ראטמאן י. לעוו. ראטמאן האלענדערסקי, ערעלמאן, יוסף טשעכאנאווער, פראפ. אייזענבערג. צום סוף האט די פייערונג געשלאסען ה׳ מיטעק.

בן-גוריונ׳ס רעפעראט אין „סקאלא”

מארגען, שביעי של פסח. 12 א זייגער ביי־טאג ארדענט איין אין „סקאלא” טיאטער די לאדזער ליגע פאר׳ן ארבייטענדען ארץ־ישראל א פייערליכע אקאדעמיע לכבוד דעם א״י־גאסט, ה׳ ד. בן־גוריון, וועלכער קומט היינט צופאהרען קיין לאדז.

בן־גוריון וועט אין זיין רעפעראט: „וואס ווילען מיר אין א״י ?” בעלויכטען אלע פראבלעמ׳ן וואס האבען א שייכות מיטן איצטיגען מצב אין ארץ־ישראל.

„שיר” פיהרט אויף הענדעלס אראטאריום „יהודה-המכבי”

דינסטאג, ד. 25 ד. ח. וועט דער „שיר” באר שטעלען זיך פאר א עקזאמען און בעווייזען זיין הויפט ארבייט פון פערגאנגענעם יאהר. דעם טאג וועט „שיר” אויפפיהרען איינע פון די שענסטע פערלען פון דער קלאסישער מוזיק, הענדעלס אראטאריום „יהודה המכבי”. איבער די דאזיגע אראטאריע האט „שיר” פלייסיג געארבייט און ס׳איז צו האפען, אז די אויפפיהרונג וועט שטעהען אויף א גאר הויכער קינסטלערישער מדרגה.

חוץ׳ן „שיר”־כאר בעטייליגען זיך אין קאנצערט: דער לאדזער פילהארמאנישער ארקעסטער און סאליסטען קווארטעט פרל. ס. קראפיווניק (סאפראן) פר. ה. זשעבראווסקא (אלט) אויבערקאנטאר פון דער ווארשאווער טלאמאצקער סינאגאגע מ. קוסעוויצקי (טענאר) און ל. ריאזאנצעוו (באס).

ביים פארטעפיאן פרל. א. סיראוויטש.

די לייטונג מיטן גאנצען אפאראט ליגט אין די געניטע הענד פון פראפ. י. פייווישיס.

רעזי איז „סקאלא”

היינט זונטאג, מארגען מאנטאג און דינסטאג וועט אויפטרעטען אין „סקאלא” טעאטער די בערימטע האוואישע טענצערין רעזי צוזאמען מיט׳ן בעקאנטען הומאריסט יעזשי באראנסקי. די זינגערין האלינא ראפאצקא, דאס עקסצענטרישע טאנץ־פאר הייזריך און פראקאפיאקאווא און אויף דער פילם־אימיטאטאר ביל און דער בעליבטער כאר אראנדא.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע”

ארט. לייטונג: משה ליפמאן

גאסטשפילען פון **גיזי היידן** און **ש. פריזאמענט**

היינט, זונטאג, ד. 16., מארגן, מאנטאג, ד. 17, דינסטאג, ד. 18 אפריל 9 אוונט — ווידערהאלונג פון דער גלענצענדער קאמישער אפערעטקע

א מויד — א מזיק

טעקסט פון י. דרוקע, מוזיק—פריזאמענט.

היינט, זונטאג, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען

די רומענישע חתונה

מארגן מאנטאג, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען

אונזער גרויסער שלאגער צום לעצטען מאל אין דעם סעזאן

„חובות”

דינסטאג, 12 פארמ. ספעציעלער פריהמארגעד פאר ארבייטער און אינטעליגענץ

פרייזן פון 50 גר. ביז 1.09 I-טע רייה

זשאן און מאדלענא

הויפט-ראל „זשאן”—משה ליפמאן

דינסטאג, 4 נ״מ צו ביליגע פרייזן

דאס כליזמר׳ל

בילעטען או ף א״ע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער

בעריהמטע זינגערין דארא סקורי גיט א רעציטאל-קאנצערט אין לאדז

אונזער לאדזערין, פרל. דארא סקורי, וועלכע איז אין איטאליען בעקאנט אלס גלענצענדע אפערן זינגערין, געפינט זיך איצט אין לאדז אויף דער דורכרייזע קיין אמעריקע, וואו זי איז אנגאזשירט געווארען אויף א קאנצערט־טורנע.

פרל. דארא סקורי האט, א דאנק די בעמיהונגען פון דער געזעלש. „פריינד פון יודישען קונסט־טעאטער”, מסכים געווען צו געבען אין לאדז א רעציטאל־קאנצערט, וועלכער וועט פארקומען דאנערשטאג, דעם 20. אפריל ה. י. אינ׳ם זאל פון דער פילהארמאניע.

עס איז מעהר ווי זיכער, אז די פיל לאדזער מעלאמאנען וועלען נישט אדורכלאזען די געלעגענהייט צו הערען די גלענצענדע קינסטלערין, וועלכע איז אנ׳אויפגעהענדער שטערן אויפ׳ן פירמאמענט פון דער גרויסער געזאנגס־קונסט.

יוד. טעאטער איז פילהארמאניע

די גאסטשפילען פון גיזי היידן און ש. פריזאמענט געהען מיט ערפאלג.

היינט זונטאג ביי־טאג ווערט געגעבען די „רומענישע חתונה”. מאנטאג ביי־טאג ווערט געשפילט די זעהר שטארק אויסגעצייכנטע מוזיקאלישע קאמעדיע צום לעצטען מאל באנטשעס חובות.

דינסטאג ווערט געגעבען א ספעציעלער פריה־מארגען 12 בייטאג מיט משה ליפמאן בראש „זשאן און מאדלענא. דינסטאג 4 נאכמיטאג די קאמישע אפערעטקע „דאס כלי־זמר׳ל.

בריף איז רעדאקציע

חשוב׳ע רעדאקציע!

מיר בעטען געבען פלאץ אין אייער חשוב׳ער צייטונג פאר פאלגענדער ערקלערונג, פאר וואס מיר דאנקען אייך פאראויס:

אין דער לאדזער יודישער זשורנאליסטיק האט פאסירט א פאל פון אונערהערטען מסיג גבול זיין דאס רעכט פון א סינדיקאלירטען זשורנאליסט, וואס ארבייט אויף זיין פאסטען לאנגע יאהרען, דורך א מענש וואס האט מיט זשורנאליזם קיין שייכות נישט און איז פון פאך א לעהרער.

מיר מיינען דא דעם ה׳ ראזענשטיין א לעהרער פון א היגען גימנאזיום, וואס האט פערכאפט דעם פאסטען פון בעקאנטען לאדזער זשורנאליסט און קארעספאנדענט פון „היינט” ה. לעווי. צורו־בענדיג אזוי ארום ביים ה. י. לעווי זיין ברויט.

די פערוואלטונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאליסטען סינדיקאט אין לאדז האט אויסגענוצט אלע מעגליכקייטען כדי דעם ה. ראזענשטיין צו בעוועגען אפצושטעלען זיין ארבייט אין „היינט”, דאס זעלבע האט אויך געטון די פאך־קאמיסיע ביים אלגעמיינעם זשורנאליסטען־סינדיקאט, אבער ה. ראזענשטיין איז געבליבען פער׳עקשנט און וויל גוטוויליג פון פערכאפטען פאסטען נישט אפטרעטען.

מיר זענען בכן געצוואונגען אויף דעם וועג צו סטעמפלען פאר דער עפענטליכקייט די האנדלונג פון ה. ראזענשטיין, וואס איז נישט קיין מיטגליד פון קיין שום פראפעסיאנעלען פעראיין און מיר האבען דעריבער נישט קיין מעגליכקייט אויסצואיבען א דרוק אויף זיין ארגאניזאציע, איהם צו צווינגען אפשטעלען זיין ארבייט אין „היינט”.

זאל דעריבער די עפענטליכקייט משפט׳ן!

פערוואלטונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאליסטען סינדיקאט אין לאדז.

לאדז. ד. 13 אפריל 1933.

לוסי און מישא גערמאן איז לאדז

די טעג וועלען זיך אנהויבען די גאסטראלען פון די אמעריקאנער קינסטלער לוסי און מישא גערמאן, די קינסטלער האבען יעצט געענדיגט זייער ערפאלגרייכען „טורנע” אין לאנדאן און פאריז.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

ביליגע פרייזען! ביליגע פרייזען!

דער איינציגער גרויסער יודישער קאנצערט

מיט׳ן אנטייל פון

אלא לילית, וול. גאדיק און סטרוגאטש

מארגן, מאנטאג, דעם 17 אפריל, 7-טער טאג פסח, 11 א זייגער פריה.

בילעטען צום פרייז פון 50 גר. ביז 2.50 זל. שוין צו בעקומען אין; קאסע פון פילהארמאניע.

לעצטע טעג—מילי-מיליאסען!

די יום-טוב-פארשטעלונגען איז „אראראט”

דער יום־טוב ספעקטאקל פון אונזער לאדזער „אראראט” איז ד״ד הערמאנס אויסגעצייכענטע אויפפיהרונג פון דער צעזונגענער און צעטאנצטער געזאנגס־קאמעדיע א. נ. „מילי־מיליאסען”.

דער דאזיגער בונטער ספעקטאקל, אין וועלכען ס׳פראדוצירט זיך דער גאנצער אראראט־אנסאמבל (מאלווינא ראפאעל, שיינע־מרים, ליזע שלאסבערג, מאשע פעטערמאן, לילי ליאנא, שמעון דזשיגאן, ד״ר בירנבוים, שמואליק גאלדשטיין, יואל בערגמאן א.א.) איז א נייעס פארן „א־א־א” און פאר די פיל פריינד און פערעהרער זיינע.

די פייערליכע „אראראט”־כאליאסטרע, וועלכע האט זיך קונה־שם געווען אין דער גרויסער יודישער וועלט מיט איהרע אויפטוען אויפ׳ן טעאטער־געביט און האט איהרע פעסטגעשטעלטע ערשט־ראנגיגע מארקע — איז אויך פון דעם נייעם געוואגטען עקספערימענט ארויס מיט נצחון.

דער שפיל־קאלענדאר — אין די אנאנסען און אפישען.

לעצטע געזעגענונגס-פארשטעלונגען פון טעאטער „פארייניקטע אקטיאר” אין סקאלא

דער טעאטער „פאקט” ענדיגט דינסטאג זיינע גאסטשפילען אין לאדז. היינט זונטאג ווערט געגעבען א ספעציעלער פריהמארגען פאר די ברייטע מאסען און ארבייטער־אינטעליגענץ. עס ווערט געשפילט ל. קאברינס פאלקס־שטיק „דער דארפס יונג” מארגען מאנטאג 3.30 נאכמיטאג ווערט געשפילט צום לעצטען מאל ש. אנ־סקיס טראגעדיע „טאג און נאכט”. דינסטאג 3.30 נאכמ. קומט פאר די לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונג פון „פאקט”, ס׳ווערט געשפילט צום לעצטען מאל ד״ר ל. הערץ׳ס סענסאציאנעלע פיעסע „מארפיום” מיט זיגמונט טורקאוו און געניא שליט אין די הויפט־ראלען. צום שלוס ווערט דורך זיגמונט טורקאוו רעציטירט דער 3־טער אקט פון שלום אש׳ס „קוילען”.

שפענדע

אנשטאט בלומען פאר מיינע ליבע קינדער יאקוב און העלא דרוקער צום געבורט פון זייער טעכטערל, שפענד איך 54 זל. לטובת דער ווענערין־קליניק „לינת החולים”, פאלודניאווע 16.

מוטער רבקה ראקאווסקא

מעלדונג

יודישע ארבייטער־פארטיי „פועלי־ציון” שטאט־ראט־זאל, פאמארסקא 16.

דינסטאג, דעם 18. (לעצטער טאג יום־טוב) פינקטליך 4 נאכמיטאג א גרויסער מיטינג אד״ט: דער פאשיסטישער טערראר געגען דער ארבייטער־שאפט, און די אנטיסעמיטישע העצע אין דייטשלאנד. רעפערירען וועלען די ח״ח: ערעלמאן, בראנד, סטאלארסקי, ראזענבערג א. אנד.

בילעטען צו 20 גר. שוין צו בעקומען אין די פראפ. פעראיינען.

1988

ראדיא-פראגראם

זונטאג, ד. 16-טען אפריל 1933

10,05 גאטעסדינסט פון פאזען, 11,57 צייט־סיגנאל, 3 פאלקס־מוזיק. 4 פראגראם פאר יוגענד, 4,25 גראמאפאן. 4,25 רעפעראט פון סענאט־מארשאלעק ראטשקיעוויטש, 5 פארטעפיאן־רעטשיטאל, 6 גראמאפאן, 7,10 „פריהלינג און ליבע” מעליאדיען פון העלענא בוטשינסקא, 7,25 פרעהליכע אודיציע פון לעמבערג, 7,50 טראנסמיסיע פון לעמבערג, 8,40 אפערע „אאידא”. טראנסמיסיע פון מיילאנד.

אויסלאנד

11,20 וויען — סימפ. קאנצערט, 2,30 שטאקהאלם – סימפ. קאנצערט, 5 רוים — סימפ קאנצערט, 6,05 מינכען – אפערע פון וואגנער, 6,15 לאנגענבערג – אפערע, 6,30 ריגא — אפערע „פאוסט”, 6,40 הילווערסעם – קאנצערט, 8,45 רוים – אפערעטקע, 9 מיילאנד – אפערע „אאידא” 9 05 לאנדאן – סימפ. קאנצערט.

מאנטאג, ד. 17 אפריל 1933

10 גאטעסדינסט פון לעמבערג, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,10 מעטעארלאגישער קאמוניקאט, 12,15 מוזיקאלישער פריהמארגען פון דער ווארשאווער פילהארמאניע, ביי דער פויזע רעפעראט, 2 רעפעראט, 3 קאנצערט, 4 אודיציע פאר קינדער, 4,25 גראמאפאן, 4,45 רעפעראט, 5 סאליסטען־קאנצערט, 6 לייכטע טאנץ־מוזיק, 7 פערשידענעס. 7,15 ספארט־ידיעות פון לאדז, 7,25 אודיציע, 8 אפערעטקע אין 3 אקטען פון הוגא הירש. בעת דער פויזע: ספארט־ידיעות, 10 פאסט־קעסטעל, 1015 לייכטע טאנץ מוזיק, 10,55 קאמוניקאטען, 11 טאנץ־מוזיק פון „אדריא”.

אויסלאנד

6 קעניסוואוסטערהאוזען – אפערע פון וואגנער. 7 30 פראג – אפערע פון קרעל. 8 פאריז – אודיציע, 8 שטאקהאלם – אפערעטקע פון קאלמאן. 8 בעלגראד – אפערע טר. פון פאלקס־טעאטער.

דינסטאג ד. 18-טען אפריל

11,40 טעגליכער פרעסע איבערזיכט, 11.50 מעטעארלאגישער קאמוניקאט, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,10 קאנצערט פון גראמאפאן־פליטען, 12.20 מעטעארלאגישער קאמוניקאט, 3,10 עקספארט־קאמוניקאט, 3,15 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט, 3,25 פארלעזונג וועגען פליה־קאמוניקאציע און נעגען גאז, 3 30 קאמוניקאט פון מלוכה׳שען אינסטיטוט פאר פיזישע דערציהונג, 3,35 „צווישען ביכער”. איבערזיכט איבער די נייעסטע אויסגאבען פון פראפ. מאשטשיצקי, 3,50 גראמאפאן־פליטען, 4,20 פארלעזונג פאר מאטורשיסטען, 4.40 רעפעראט, 5 סימפאנישער נאכמיטאג־קאנצערט, 6 פארלעזונג פאר מאטורשיסטען, 6,20 אקטועלע ידיעות, 7,10 פערשידענע, 7,25 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, 7,40 מוזיק, פעליעטאן, 7,45 ראדיא־פרעסע, 8 קאנצערט, 9.10 ספארט־ידיעות, ראדיא־פרעסע, 9,20 פידעל־רעטשיטאל, 10 ליטעראריש פערטעל־שעה, 10,15 טאנץ־מוזיק, 10,55 קאמוניקאטען, 11 טאנץ־מוזיק.

אויסלאנד

7,45 – בוקארעשט – סימפ. קאנצערט. 7,45 בוקארעשט – סימפ. קאנצערט: 8,05 – וויען—קאנצערט. 9,10 – הילווערסום – דראמע. 9,10 – דאווענטרי – קאמער־קאנצערט.

CYRK STANIEWSKICH w ŁODZI

ס'איז געקומען קיין לאדז דער גרעסטער אין **ציר סטאניעוואסקי** די פייערליכע ערעפענונג קומט פאר היינט, זונטאג,
פוילען פון 4 מאסטען. דער ווארשעווער ד. 16 אפריל, 4 נאכמ. אויף שענקעוויטש רוג טראוגוטא
גרויסער אימפאזאנטער פראגראם פון וועלט-רוהם! 120 קראקאדילען אויף דער ארענע פון צירק
וואס זענען אלט פון 2 ביז 800 יאהר. אונטערוואסער קאמף. 4 ראסטעללי — אלימפ. רעקארדיסטען. איבערדעם 16 ווייטערע אטראקציעס.
150 ארטיסטען. 60 אראבישע פערד. 200 עקזאטישע חיות. פרעכטיגע ארקעסטערן. אייגענע ראדיא-סטאציע. דער צירק איז באלויכטען מיט
5-טויזענטער לאמפען און רעפלעקטארן. דער צירק שפילט אהן אונטערשיד אויפ'ן וועטער. דער דאך פון צירק איז נישט דורכנעצבאר. די מענאזשעריע
איז אפען פון 10 פריה ביז 8 אווענד. אכטונג. היינט זונטאג, דעם 16 אפריל, 2 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג און 8 אווענד

Pensjonat Besserowej w KOLUMNIE
עמפפעהלט זוניגע קאמפארט איינגעארדענטע וואוינונגען. די געביידע איז קאנאליזירט און אלע בעקוועהמליכקייטען. כשר'ע און געשמאקע קוך. אינפארמאציעס ערטיילט אויפן ארט אדער טעלעפאניש № 4

קליינע אנאנסען
1 זלאטי
אנאנס ביז 15 ווערטער

פרייע פאסטענס

ס'ווערען געזוכט פריילינס אין קיאסקן פון זאדע-וואסער. צו מעלדען זיך פושע-יאזד 1, צוקערניע נאמאלינסקי. 2009

א יונגעל פון 15 יאהר צו לייכטע ארבייט ווערט שוין געברויכט ביי קאמינסקי פולנאצנא 26.

2 יונגעלייט מיט מעשינדלעך צו זאקען ווערען געזוכט, פיעטריקאווער 58, וו. נר. 39. 1985

עס ווערען געזוכט 2 יונגעלייט אויף לאזשי אין א בעזונדער צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג, פילסודסקיעגא 56, וו. 5. 1990

עס ווערען געזוכט קוואליפיצירטע נייטארינס צו עקספארט-העמדער, ספארטאווע מעלדען זיך לאגעוויניצקא 7, פון 3—7 אווענד, וו. 9. 1987

א פערקויפערין אין שיך-געשעפט ווערט פון זאפארט געזוכט. גאלדבערג, פיאטריקאווער 37. 1984

עס ווערען געברויכט פארמירערס אויף אלומיניום-פערם און קוואליפיצירטע רעפעזירקעס אויף זייד ביי פערטיגע שטרומף צו ווענדען זיך ביי דער פירמע טייטעלבוים און בעכער, וואלטשאנסקא 19.

ראקאלען

א שטוב מיט א קוך, 5 פענסטער, 2-טער שטאק מיט א באלקאן ביליג איבערצוגעבען ביים ווירט, בזשעזשינער 57a

אפצוגעבען א צימער ביי א פאמיליע, פארטער, מיט מעבעל אדער אהן. 11-טער ליסטאפאד 56, וו. 25.

וואוינונגען, צו פערמיטען 2 גרויסע פראנטאווע שטובען צוזאמען אדער עניצעל אויף מרדכי גבאי'ס גאס נומער 9, אויך א גרויסע שטוב אויף פראנציסקאנער גאס צו ערפאהרען אויף מרדכי גבאי'ס גאס נומער 9 ביי צוקערמאן. 1951

וויכטיג נייעס!

אנ'ענצעל-פערקויף פון פערשידענע
קינדער-שיך צו ביליגע פרייזען
קומט און איבערציינגט אייך!
אלעקסאנדריסקא (מרדכי גבאים גאס) 24
פראנט, 1. שטאק, ביי א. מאשקאוויטש

Zakład fryzierski Damsko-męski
וואס עקזיסטירט 20 יאהר.
גוטע קונדשאפט, צוליב'ן ענדערן פון געשעפט איז פון זאפארט ביליג צו פערקויפען זאווי וואוינונגען 2 צימער און קוך זעהר ביליג דירה-געלד אפצוגעבען. צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג. 1943

קינדער-וועגעלעך
נעהם איך אן צו דעקען מיט צעראטע און צו דעקארירען בודקעס, איך קויף אויך געניצטע קינדער-וועגעלעך.
I. GNAT, Południowa 21

כירורגיש
וועכנערין-קליניק
„SANATO"
S. Z O. O.
אגראדאווא 10 טעל. 213-57.
1-טע און 2-טע קלאס
געבורטען זו קל. 175 זל.

Lek. dent.
L. GECOWOWA
נעהמט אן זשעלאנא 3 1-טער שטאק,
פראנט טעל. 131-91 1909
פון 11-1 און פון 3-8 אווענד.
(פריהער אין דער לעטשניצע „Wita")

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
און דענטיסטישער קאבינעט
11 בזשעזשינער 11
טעלעפאן 137-63
עס נעמען אן דאקטוירים ספעציאליסטן
שיפמאן, וואלינסקי, שמירגעלד, קערשנער, לוביטש, שמערלאווסקי, סלאבאדסקי, זאלצוואסער, איצימזאן, קראסאווסקי, יאקובזאן
און דענטיסטין סטאראפאלסקא.
וויזיט ביז 3 נ"מ 3 זל.

לאמפען
אלער ארט אין די שענסטע און נייעסטע מאדעלען אייגענע אויסארבייטונג, עמפפעהלט דאס רענאמירטע
לאמפען-געשעפט
A. I. Eisner S-cy
פאלודניאווא 25, טעל. 178-74.
ביליגסטע פרייזען —:— גוטע בעדינגונגען
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויסדערוועהלטע צייכנונגען.
פיהרט אויס זעמטליכע רעפאראטורען.

מודעה.

אזוי ווי דער ראבינאט האט געשטעלט א מודעה, אז איך בין מכשיל הרבים — פרעג איך מיט וואס איך בין א מכשיל הרבים? בעזונדער זיי זענען נישט בכח מיך צו אסר'ן. בגמרא וגם בח"מ ל"ז שאין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראי' כלל מאנשי אותה העיר וכן כל כיוצא בזה עכ"ל השעה בדבר משנה חוזר ואין כאן שום איסור, איך קען זאגען אדרבה כדין האומר לחבירו ירא בנדו והלא אינו חייב יכול חברו לאמור אדרבה והראשון בנדו און זענען נישט מקים די משנה אבות יהי כבוד חברו חביב כשלך מיך צו שטעלען צוזאמען מיט א טרפהנעם קצב, עכ"פ האבען זיי דאך געדארפט צו רעדען מיט מיר זעלבסט, נישט דן צו זיין שלא בפניו דיני נפשות מיך מיט מיין פאמיליע עס האט אפילו קיין ווערט נישט דער גאנצער איסור הטעמים אשר אתי נאר מחמת הוצאת הדפוס. זיי האבען נישט מעתיק געווען אלס איז לפנים, און דערווייל מאכט מען גרויסע לה"ר ושנ"ת, די מענשען וועלכע קאנען מיך ווילען זיך ווייטער פערלאזען אויף מיינע הכשרים, נישט נאר די פאר גילרען זענען ביי מיר, איך האב פיל געלד אוועקגעלאזט און האב נישט ארויסגעגעבען קיין הכשרים ווען עס איז נישט געווען ספ"י תורה, והוא רחום יכפר עון; זאל נישט פארקומען אזוי פיעל לה"ר פון די ביימענשען, זיי מאכען דאך חרוב די וועלט, והוא בכלל דבר ד' בזה מבואר ביו"ר רמ"ג שאין לו חלק לעולם הבא.
נאום העניך זילבערשטיין מו"ץ בלאדז 2014

אכטונג לאדז און פראווינץ
די ביליגסטע און רעעלסטע
קוועלע פון אלעראט
ראנגעמלבושים
לאדז, אגראדאווא 1
משה לאבערשטיין.

כ'מאך בעקאנט
מיינע געעהרטע קונדשאפט, ווי אויך די אלע, וועלכע מיין פירמע איז נאך נישט בעקאנט, אז צו דעם קומענדיגען יום-טוב האב איך פארגרעסערט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
דאמען- און מענער-היטען
לויט די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען. גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירען דאמען- און מענער-היטען פון נאר אלט אויף געמאכט נייע און אלץ צו ביליגע פרייזען. אדרעס:
„פערדער"
זגערסקא 20,
לוטאמירסקא 2,
און זגערסקא 7.

Dr. Trawiński
CHIRURG
przeprowadził się
na ul. Piotrkowską 116
tel. 215-86.
1938

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטן
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפילים און טריפער. קאנסיליום מיט ספעציאליסטן פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפען עלעקטרישער הייל-קאבינעט, קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — פון 11 ביז 12 בטאג און פון 2 ביז 3 נ.מ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען, זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכם. בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

לעהרערין
גוטע פעדאגאגין
ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען.
לאסמאן,
בזשעזשינער 15.

RADA ŁÓDZKIEGO BANKU DEPOZYTOWEGO
Spółki Akcyjnej

zawiadamia pp. Akcjonarjuszów, że w dniu 29 kwietnia 1933 r. o godz 12-ej w południe, odbędzie się w lokalu Banku w Łodzi, ul. Piotrkowska 5

XI. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonarjuszów

z następującym porządkiem dziennym:

1. Zatwierdzenie bilansu, rachunku zysków i strat za rok operacyjny 1932 oraz protokułu Komisji Rewizyjnej.
2. Zatwierdzenie podziału zysków.
3. Zatwierdzenie budżetu wydatków za rok operacyjny 1933.
4. Wybory do Rady.
5. Wybór Komisji Rewizyjnej.
6. Wolne wnioski (bez uchwał).

Uprawnienie do głosowania na Walnem Zgromadzeniu mają tylko ci pp. Akcjonarjusze, którzy najpóźniej na siedem (7) dni przed terminem Walnego Zgromadzenia w godzinach urzędowych złożą w Instytucji Centralnej w Łodzi lub w Oddziałach Banku w Warszawie lub Lwowie swoje akcje, wzgl. świadectwa tymczasowe, bądź też kwity depozytowe lub zastawowe instytucyj kredytowych. Narówni z akcjami przyjmuje się również i dowody depozytowe lub zastawowe banków: The Jewish Colonial Trust, Ltd. i Lloyds Bank, Ltd. w Londynie.

Pełnomocnictwa do głosowania winny być przedłożone władzom Banku najpóźniej na 4 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

O ile powyższe Walne Zgromadzenie w wyznaczonym wyżej terminie i miejscu nie dojdzie z jakichkolwiekbądź względów do skutku, to powyższe Walne Zgromadzenie odbędzie się, bez względu na ilość reprezentowanych akcyj, w drugim terminie w tymże miejscu i dniu o godzinie 6 popołudniu. 1977

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט אז די
זייף-פאבריק פון **I. D. Zelechowski w Łowiczu**
וואס עקזיסטירט זייט 1862 י. געפינט זיך איצט אונטער דער פירמע
Żelechowski i Czerniłowski
Sp. z ogr. odp.
האט ערעפענט אין לאדז, אלטשטאט 15, לינקע אפיצינע פארטער, א קאנסיגנאציאנס-לאגער, וואס איז פערזעהן מיט אלע סארטען זייף צו קאנקורענץ-פרייזען.
מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער, כדי זיך צו איבערציינגען אין דער גוטסקייט און ביליגקייט פון אונזערע אויסארבייטונגען.
מיט אכטונג **Żelechowski i Czerniłowski**
Sp. z ogr. odp. 947

Druciane ogrodzenia plecionki i tkaniny po bardzo zredukowanych cenach poleca firma
RUDOLF JUNG
Łódź, Wólczańska 151, tel. 128-97.
Rok założenia 1894.

רייטע ברילן און בינאקלען
נאר 50 גראשען.
אויף לאגער פערש. ברילען און גלעזער
M. J. HERSZKORN, Śródmiejska 1.

DR.
Józef Wajnsztok
אינערליכע קראנקהייטען
וואוינט יעצט ציגעלנאס 30
(וויזאווי שטאטישען טעאטער) טעל. 102-02.

Dr. med.
H. SZUMACHER
הויט און וענערישע קראנקהייטען
פיעטרקאווער 56, טעל. 148-62
נעהמט אן טעגליך פון 1½-4 נ"מ און 6-9 אוו. זונטאג און אנדערע חגאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

זיכערע הילף און א רפואה!
אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף, פאר הויקערס און פיס.

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-ברוך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשענקאפ, אדער ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם כיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעלע גוטענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר דאקטאר בראכירעזינד בעזאטיגעי זיכער דעם שווערסטען און פערעלטערטסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, לייטונגען מיט הייל-באנדאזשען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך, קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גוטענע זאכען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg **Łódź, Wólczańska 10**, tel. 221-77 front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט, פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארענטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. דר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
איך דריק אויס מיין הערציגסטען דאנק דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר זיין אויסקורירען מיך פון א ברוך-קראנקהייט דורך זיין גוטען באנדאזש.
(—) יאסעק זילבערשטיין, לאדז, פראנציסקאנער 56.

לעזט און שטוינט!
מיין פאפולערע
קונסט-פאטאגראפישע אנשטאלט
„פאראניא"
שוו. יערזשעגא 11
וואס איז גוט בעקאנט אין לאדז מיט די גוטע ארבייט, האט רעדוצירט די פרייזען אויף אלע ארט פאטאגראפיעס כמעט בחנם, פון אויטאמאטישע ביז די גרעסטע בילדער זענען די פרייזען זעהר נידריג, דערצו בעקומט דער קליענט א מתנה א שפיגעל מיט זיין פאטאגראפיע צו יעדע אויפנאהמע, וואס ער פאטאגראפירט זיך נאר.
בעמ.: אויפן פערלאנג פון די ג' קליענטען, גיב איך צו די אויפנאמעס זעהר שעהנע קאסטיומען פון טעאטער געצליך בחנם.
מיט אכטונג
ארטיסט. פאטאגראפ. אטעליר
„POLONIA"
לאדז, יעזשענא 11
אינה. דיפל. פאטאגר. גוטערמאן
צופאהר סימן טראמוואי נומ' 3.

Sp. Akc. dla Międzynarodowego Transportu
SCHENKER i Ska w Warszawie
ODDZIAŁ w ŁODZI
געפינט זיך איצט אויף
פּיעטריקאָווער 211
ספּעציעלע עקספּאָרט-אָפּטיילונג, לאַגערן מיט באַהן-באַשניצע.

ADRIA — 1 גדאַנסקאַ
היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם! רייץ פון אַמעריקע און ליבלינג פון ג. פּובליקום
Charles Farrell
„נידער מיט דער מלחמה" פּשעיאַזד 2
(הערצער אויפ'ן שייר-וועג). — פילם, וואָס אילוסטרירט די איבערלעבענישען פון א יונגער עסטרייכישער אַריסטאָקראַטקע.
אויסערן פּראָגראַם: TUMAJ — פריינד פון עלעפאַנטען. ——— פּאַסקאַרטעס און הנחה-בילעטען אומגילטיג.
METRO

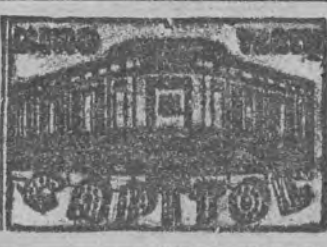

הייבט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם!
„זייטיג געסל"
מייסטערווערק, וואָס ריהרט, רעדט צו די געפיהלען און ענטציקט
אין די הויפּטראָלען: די רייצענדע
IRENA DUNN i JOHN BOLES
אָנהייב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 4.30 נאָכמיטאָג, יום-טוב 12.30 בייטאָג!
הנחה-בילעטען גילטיג אָהן בעגרענצונגען. פּערהלענערטע פּרייזען פון די פּלעצער.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
„CORSO"
זשעראָנאַ 2/4.
היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב-דיגער דאָפּעלט-פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג
1) מיין פריינד - קעניג
פּרעכטיגע סענסאַציאָנעלע דראַמע אין דער הויפּטראָלע TOM MIX
אויך אין דער ראָלע פון קעניג דער געפעהרליכער קאָנקורענט פון Jack Cooper
דאָס וואונדער-קינד MIKI MIKI
2) דאָס יאָהר 1914
אין די הויפּט-ראָלען: Jadwiga Smosarska, Witold Conti, Chór Dana
די פּרייזען פון די פּלעצער אויף די ערשטע סעאַנסען זענען פּערקלענערט. אָנהייב אין יום-טוב 12 בייטאָג, אויף די איבריגע טעג 2 בייטאָג!

קלאַנג-קינא
RAKIETA
שענקעוויטשאַ 40
טעל. 141-22
היינט און פאָלג. טעג!
מעכטיגער סופּערפילם פון אַמעריקאַנער פּראָדוקציע
די פרוי פון מאָנטע-קאַרלאָ
אין דער הויפּטראָלע: די רייצענדע און די פּערפיהרערישע LIL DAGOVER
נאָכסטער פּראָגראַם „די שטים פון דער מדבר"
אָנהייב פון די סעאַנסען טעגליך 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג. — אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 49 גר.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
SZTUKA
קאָפּערניקאַ 16
רוג גדאַנסקאַ, טעל. 184-66.
היינט גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם! היינט גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם!
1) פּאַריזער נעכט
פילם פון ציגיינער-לעבען מיט'ן ליבלינג פון די פרויען HENRY GARAT
און די וואונדערשעהנע MEG LEMONIER
2) זיין ווייבס מאַן
אין די הויפּטראָלען: ROSITA MORENO i ROBERTO REJ

Super-Balony — Przypominamy że — OPONY oraz CZĘSCI ZAMIENNE
Najtaniej dostarcza Hurtownia BERSON Narutowicza 16
znowu NAJ LEPSZE!! — Super-Balony — znowu NAJLEPSZE!!

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט-און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1—2 מיטאָג און פון 5—9 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 מיטאָג
אַלע אַרט אנאַליזען.
פאַר אַרבייטסלאָזע לעטשניצע פּרייזן

Dr. med.
A. ROJTER
ספּעציאַל-ארצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
וואָזנע יעצט
אַלטשטאַט 15, טעל. 166-15
נעהמט אָן פון 5—7.30 אָוונד.

Praca zapewniona.
Wyuczam szydełkowania haftów ręcznych i maszynowych weneckiej roboty filet
KAUFMANOWA
16 Zgierska 16
u p. Majerowicza
prawa oficyna, I piętro
(dawn. Piotrkowska 18)
1956

Lek. dent.
S. LIBERMAN
ליסטאָפּאַד 11, 46.
טעל. 172-06
נעהמט אָן פון 4—7 נאָכמיטאָג, פון 7—9 אָוונט —
זענען די פּרייזען בעדייטענד פּערקלענערט.

בוכהאַלטערעי
איינפאַכע און דאָפּעלטע
איטאַליענישע און אַמעריקאַנישע
ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 25 זל. מיט א קורצער מעטאָדע אין פערלויף פון 1 חודש 15 זל, בלויז מאַשין-שרייבען אין משך פון 3 וואָכען נור 6 זל.
סיענקיעוויטשאַ 50, קורס-אָפיציגע 1-טער שט. מיר ערשטעלען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע.
פאַר די וואָס ענדיגען בוכהאַלטעריע און קען דעספּאָנדענץ — סטענאָגראַפיע אומזיסט.

Dr. med.
L. BERMAN
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07.
ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע - בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 פריה און 4—8 אָוונט, זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען.

וויכטיג ביידעס
פאַר סוויטער- און טריקאָטאַזש-פאַבריקאַנטען!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז צום סעזאָן איז מיין הורט-גאַלאַנטעריע-געשעפט פּערזעהן מיט א גרויסן אויסוואַל פון די בעסטע
„STAG" און „REOR"
רייז-פערשלוסען
צו אויסערסט ביליגע פּרייזען.
קומט און איבערציינט אייך!
מיט אַכטונג
H. APFELBAUM
Łódź, Północna 2,
tel. 142-92.
P. K. O. 68-384.

אַנאָנסען-פּרייז פאַר א מילימעטער-שורה
פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפּאַלטען
אין טעקסט—40 - - - - - 60- - - - - 4 -
זאָנ'ן טעקסט—12 - - - - - 18- - - - -
אויסער דער שטאָרט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט

נעקראָלאָגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפּאַלטען) קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:
אין לאָדז - 4 זלאָטעס א חודש מיט אָפּטראָגען א היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע—1 דאָל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאַר דעם אַנאָנס

פאַר'ן אינהאַלט און טער מין פון די אַנאָנסן איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיני. איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman